

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**AÇIK KAYNAK KODLU KÜTÜPHANE OTOMOSYON
SİSTEMLERİNİN AKADEMİK KÜTÜPHANELERDE
KULLANIMI**

Yüksek Lisans Tezi

Remzi SALİHOĞLU

Ankara- 2012

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**AÇIK KAYNAK KODLU KÜTÜPHANE OTOMOSYON
SİSTEMLERİNİN AKADEMİK KÜTÜPHANELERDE
KULLANIMI**

Yüksek Lisans Tezi

Remzi SALİHOĞLU

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Özlem BAYRAM**

Ankara- 2012

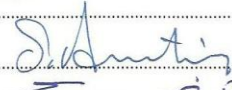
T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

AÇIK KAYNAK KODLU KÜTÜPHANE OTOMASYON
SİSTEMLERİNİN AKADEMİK KÜTÜPHANELERDE
KULLANIMI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özlem Bayram

Tez Jürisi Üyeleri

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>İmzası</u>
Prof. Dr. Saçit Arslantekin	
Doç. Dr. Özlem Bayram	
Doç. Dr. Özgür Küçük	

Tez Sınavı Tarihi 14.06.2012

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

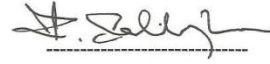
Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (26.06/2002).

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Kemal Salıhoğlu

İmzası

ÖNSÖZ

Türkiye genç nüfusu ve dinamik yapısı ile ilerlemek için, bilim ve teknolojideki yeniliklere yakın durmalıdır. Kaynakları sınırlı olan ülkemiz için her alanda dışa bağımlılığı ortadan kaldırmak temel hedef olmalıdır. Bu nedenle toplumu bilgiyle ileriye taşıyacak kurumların da bilim ve teknolojiye yüksek düzeyde yararlanması gerekir. Dünyada ekonomik sınırları daraltarak, bilimde ve teknolojide bağımlılığı azaltan hareketler yaygınlaşırken, Türkiye'nin her alanda bu akımı yakalaması zorunludur.

Özgür yazılım hareketi daha çok insanı bilimin ve teknolojinin içerisine çeken bir harekettir. Özellikle akademik çevrelerin yazılım üretmede bu hareketin olanaklarından bağımsız olması düşünülemez. Akademik kütüphaneler yazılım uzmanlarıyla iç içe olmaları sebebiyle, diğer bilgi merkezleri ve kütüphanelere göre daha avantajlı konumdadırlar. Bu nedenle akademik kütüphanelerin özgür yazılımlarla uygulamalarda bulunması doğal bir sonuçtur. Bu tür kütüphanelerde çalışanların özgür yazılımlar üzerinde kendilerini geliştirmeleri mümkündür.

Bu çalışmanın başarısında gösterdikleri destek ve özveri için anneme, babama, kardeşlerime ve tüm sevdiklerime sonsuz teşekkürler.

Eğitim hayatımı şekillendiren tüm öğretmenlerime ve iş arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler. Araştırmanın uygulanma evresindeki destekleri sebebiyle Prolibras firmasına, Rabie Zaibi'ye ve kadim dostum Z. Kemal Bilici'ye sonsuz teşekkürler.

Çalışmadaki desteği ve yol göstericiliği için tez danışmanım Doç Dr. Özlem Bayram'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	vi
TABLolar	vii
GRAFİKLER	ix

	Sayfa no
I. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Konusu	3
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Kuramsal Çerçeve	4
1.5.1. Kavram ve Terimler	4
1.5.2. Kuramsal Tartışma	5
1.5.3. Araştırma Soruları/ Hipotezler	6
1.6. Araştırmanın Yöntemi	6
1.6.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem	7
1.6.2. Veri Toplama Teknikleri	7
II. BÖLÜM: OTOMASYON VE KÜTÜPHANE HİZMETLERİNDE OTOMASYONUN GELİŞİMİ	8
2.1. Otomasyonun Tarihi	8
2.2. Kütüphaneler ve Kütüphanelerin Otomasyonu	11
2.2.1. Kütüphane Hizmetleri	11
2.2.2. Kütüphane Otomasyonu	14
2.3. Türkiye’de Kütüphane Otomasyonu Çalışmaları	17
2.4. Dünyada Kütüphane Otomasyonu Pazarı	26
2.5. Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Genel Özellikleri	29

III. BÖLÜM: YAZILIM KAVRAMI Ve ÖZGÜR Ve AÇIK KAYNAK KODLU YAZILIMLAR	37
3.1. Yazılım Kavramı ve Yazılım Türleri.....	37
3.2. Ö/AKK Yazılımlar ve Lisanslar	40
3.2.1. Genel Kamu Lisansı (General Public Lisence).....	41
3.2.2. Kısıtlı Genel Kamu Lisansı (Lesser General Public Lisence)	41
3.2.3. BSD Lisansı	42
3.3. Ö/AKK Yazılımların Olumlu ve Olumsuz Yönleri	43
3.4. Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Programları	45
3.4.1. Evergreen	46
3.4.2. Emilda	46
3.4.3. GNUTeca	46
3.4.4. NewGenLib	46
3.4.5. OPALS	47
3.4.6. OpenBiblio	47
3.4.7. PhbMyBiblio	47
3.5. Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Pazar İçerisindeki Yeri	48
3.6. Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemi Olarak Koha ILS	50
3.6.1. Koha'nın Temel Özellikleri	51
3.6.2. Koha Modülleri.....	53
3.6.2.1. Süreli Yayın Yönetimi	54
3.6.2.2. Kataloglama	54
3.6.2.3. Sağlama	55
3.6.2.4. Araçlar	56
3.6.2.5. Raporlama	57
3.6.2.6. Yönetim.....	59
3.6.2.7. OPAC.....	60
3.6.2.8. Dolaşım ve Kullanıcılar.....	62

IV. BÖLÜM: KÜTÜPHANE OTOMASYONUNUN Ve Ö/AKK KÜTÜPHANE OTOMASYON SİSTEMLERİNİN AKADEMİK KÜTÜPHANELERDE KULLANIMINA DAİR BULGULAR.....	63
4.1. Bulgular ve Yorum.....	64
4.1.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	64
4.1.2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı.....	64
4.1.3. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	64
4.1.4. Katılımcıların Görev Yaptıkları Kurumlara Göre Dağılımı	65
4.1.5. Katılımcıların Bir Kütüphanede Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı.....	67
4.1.6. Katılımcıların Çalıştıkları Birimlere Göre Dağılımı.....	67
4.1.7. Kütüphanelerin Sahip Oldukları Derme Büyüklüğü.....	68
4.1.8. Katılımcıların Kullandıkları Kütüphane Otomasyon Sistemine Göre Dağılımı.....	69
4.1.9 Kütüphane Hizmetlerinde Ö/AKK Yazılımları Kullanan Katılımcıların Dağılımı.....	69
4.1.10 Kütüphanelerde Kullanılan Ö/AKK Kaynak Türlerinin Dağılımı.....	70
4.1.11 Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemi Kullanımı Dağılımı.....	71
4.1.12 Katılımcıların Hakkında Bilgi Sahibi Olduğu Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Dağılımı	71
4.1.13 Katılımcıların Kütüphanelerinde Kullanmakta Oldukları Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri	72
4.1.14 Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri.....	75
4.2. Yerli ve Yabancı Ticari Kütüphane Otomasyon Sistemlerini Kullanan Katılımcıların Kullandıkları Sisteme İlişkin Yorumlarının Karşılaştırması	78
4.3. Yerli ve Yabancı Sistemleri Kullanan Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemleri Hakkındaki Görüşleri	90

SONUÇ VE ÖNERİLER	101
EKLER	108
KAYNAKÇA.....	110
ÖZET.....	118
SUMMARY.....	119

KISALTMALAR

AACR-2: Anglo American Cataloging Rules-2

API: Application Programming Interface

BSD: Berkeley Software Distribution

EDI: Electronic Data Interchange

FSF: Free Software Foundation

GPL: General Public Lisence

GUI: Graphic User Interface

LGPL: Lesser General Public Lisence

MARC: Machine Readable Catalog

ILS: Integrated Library System

LAN: Local Area Network

OAI-PMH: Open Archives Initiative-Protocol for Metadata Harvesting

OPAC: Online Public Access Catalog

OSS: Open Source Software

Ö/AKK: Özgür ve Açık Kaynak Kodlu

RDA: Resource Description and Access

RFID: Radio Frequency Identification

RSS: Rich Site Summary

SIP2: Standard Interchange Protocol 2

WAN: Wide area network

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

TABLÖLAR

	Sayfa no
Tablo 1. Kütüphane Sistemlerinin Gelişim Süreçleri.....	16
Tablo 2. Türkiye’de Üretilen Kütüphane Otomasyon Sistemleri	17
Tablo 3. Türkiye’de Üniversite Kütüphanelerinde Kullanılan Kütüphane Otomasyon Sistemleri.....	19
Tablo 4. Büyük Koleksiyonlu Kütüphaneler ve Kullandıkları Kütüphane Otomasyon Sistemleri.....	20
Tablo 5. Kullanılan Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Sahip Olduğu Modüller.....	22
Tablo 6. Kütüphane Otomasyon Sistemleri Satış Rakamları (2010)	28
Tablo 7. Kütüphane Otomasyon Sistemleri Memnuniyet Oranları.....	49
Tablo 8. Koha Araçlar Modülü	57
Tablo 9. Koha Raporlama Modülü	58
Tablo 10. Koha Yönetim Modülü.....	60
Tablo 11. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı.....	64
Tablo 12. Katılımcıların Kurumlara Göre Dağılımı.....	66
Tablo 13. Katılımcıların Bir Kütüphanede Çalışma sürelerine Göre Dağılımı	67
Tablo 14. Kütüphanelerde Kullanılan Ö/AKK Kaynak Türlerinin Dağılımı	70
Tablo 15. Katılımcıların Kendi Kütüphanelerinde Kullanmakta Oldukları Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri.....	74
Tablo 16. Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri.....	77
Tablo 17. Kütüphanenin Tüm Faaliyetlerinin Karşılmasından Duyulan Memnuniyet	78
Tablo 18. Otomasyon Sisteminin Satış Fiyatı Konusundaki Yorumların Değerlendirmesi.....	78
Tablo 19. Yıllık Bakım Ücretleri Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	79
Tablo 20. Modüller Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	80
Tablo 21. Sistemlerin Yardım Menüleri Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	80
Tablo 22. Sistemlerde Çift Dil Seçeneği (Türkçe ve İngilizce) Kullanılmasına Yönelik Yorumların Değerlendirmesi.....	81
Tablo 23. Destek Hizmetler Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	81
Tablo 24. Yurtiçinden Firma Desteği Sağlanması Hakkında Yapılan Yorumların Değerlendirmesi	82
Tablo 25. Destek Hizmetlerinin Türkçe Olarak Alınması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	82
Tablo 26. Sistemde Oluşan Sorunların Çözülmesi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi	83
Tablo 27. Kullanılan Sistemin Kütüphanecilik Standartlarına Tam Uyumu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	83
Tablo 28. Değişikliklerin Zamanında Yapılması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	84
Tablo 29. Sağlayıcı Firmanın Sistemde İstenen Değişiklikleri Ücretsiz Olarak	

	Yapması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	84
Tablo 30.	Sistemin Kullanımı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	85
Tablo 31.	OPAC Kullanımı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	85
Tablo 32.	Kataloglama Veri Girişi Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	86
Tablo 33.	Sağlama Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	86
Tablo 34.	Sürelî Yayınlar Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	87
Tablo 35.	Raporlama Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	87
Tablo 36.	Dolaşım Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	88
Tablo 37.	Sistem Yönetimi Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi...	88
Tablo 38.	Sistemden Memnun Olma Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	89
Tablo 39.	Kullanılan Sistemin Diğerlerinden Üstün Olması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	89
Tablo 40.	Yabancı Otomasyon Sistemi Tercihi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	90
Tablo 41.	Yerli Sistem Tercihi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi	90
Tablo 42.	Ö/AKK Kütüphane Sistemlerin Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	91
Tablo 43.	Güvenlik Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	91
Tablo 44.	Akademik Kütüphanelerde Ö/AKK Kaynakların Kullanımına Uygunluğu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	92
Tablo 45.	Bilgi İşlem Dairesi Yardımı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi .	92
Tablo 46.	Destekleyen Firma Koşulu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi ...	93
Tablo 47.	Dil Desteği Koşulu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi	93
Tablo 48.	Kaynak Kodların Değiştirilmesi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	94
Tablo 49.	Özel (Ticari) Yazılım Tercihi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi	94
Tablo 50.	Ö/AKK Yazılımların Risk Oluşturması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	95
Tablo 51.	Ö/AKK Yazılımların Kullanılması ve Geliştirilmesi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	95
Tablo 52.	Ö/AKK Sistemleri İçerdiği Modüller Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	96
Tablo 53.	Kütüphane İmajı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	96
Tablo 54.	Koleksiyon Büyüklüğü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	97
Tablo 55.	Bütçe Katkısı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	97
Tablo 56.	Kütüphanecilerin Gelişimi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi....	98
Tablo 57.	Nitelikli Eleman Yetiştirilmesine Katkı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	98
Tablo 58.	Altyapı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	99
Tablo 59.	Üst Yönetim Desteği Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	99
Tablo 60.	Destek Firma Olanağı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	100
Tablo 61.	Bilgi İşlem Elemanları Desteği Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi.....	100

GRAFİKLER

	Sayfa no
Grafik 1. Katılımcıların Çalıştıkları Birimlere Göre Dağılımı	68
Grafik 2. Katılımcıların Kullandıkları Kütüphane Otomasyon Sistemine Göre Dağılımı.....	69
Grafik 3. Kütüphane Hizmetlerinde Ö/AKK Yazılımları Kullanan Katılımcıların Dağılımı.....	70
Grafik 4. Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemi Kullanımı Dağılımı.....	71
Grafik 5. Katılımcıların Hakkında Bilgi Sahibi Olduğu Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Dağılımı.....	72

I.BÖLÜM

GİRİŞ

Açık kaynak kodlu yazılım hareketi, özgür yazılım hareketinin oluşturduğu topluluk içinden çıkan bir grubun kullandığı bir kavram olmasına rağmen, hareketin kurucusu Stallman'a (2007) göre amaç ve felsefe bakımından birbirinden ayrı kavramlardır. Açık kaynak yazılımın geliştirilme metodolojisi, özgür yazılım hareketi ise sosyal bir olgudur. Bu nedenle çalışmada anlam kargaşasını ortadan kaldırmak için özgür yazılım ve açık kaynak kodlu yazılım kavramları "Özgür ve açık kaynak kodlu yazılım" olarak kullanılmıştır.

Teknoloji alanındaki hızlı gelişmelere paralel olarak kütüphane otomasyon sistemlerinde de önemli yenilikler ve gelişmeler sağlanmıştır. Şirketlerin ürettiği ticari ürünlerin yanı sıra özellikle Linux'un yaygınlaşması ile birlikte özgür ve açık kaynak kodlu yazılımlar da gelişmeye ve çoğalmaya başlamıştır. Kütüphane kaynaklarının elektronik kayıtlara aktarılması ve OPAC (Online Public Access Catalog) ile birlikte bütün dünya ile paylaşılmaya başlanmasından sonra kütüphane otomasyon sistemleri de sayısal olarak artış göstermiş, değişik boyutta hizmetlerini kullanıcılarına sunmaya başlamışlardır.

Özgür ve açık kaynak kodlu yazılımların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Çoğu halk kütüphanelerine hizmet etmek amacıyla yazılmış olsa bile akademik kütüphanelerde de bu tip yazılımlar kullanılmaya başlanmıştır. Koha, Evergreen, OPALS, Greenstone, OpenBiblio, xCatalog, OLE ve NewGenLib bu amaçla üretilmiş kütüphane otomasyon sistemlerinden bazılarıdır. Bunlara ilave olarak LibraryFind, Blacklight, VuFind, Fish4Info, Scriblio ve SOPAC gibi keşif katmanları veya kabuk olarak adlandırılan yazılımlarla otomasyon sistemleri ve Umlaut, OpenURL ve iVia gibi proje bileşenleri ve tarama portalları birleştirilerek kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır.

Özgür ve açık kaynak kodlu (Ö/AKK) yazılımların getirdiği yararları sadece ekonomik boyutuyla değerlendirmek konunun bütünü üzerinde eksikliğe yol açacaktır. Bu alandaki gelişmelerin teknik, bilimsel, kültürel ve sosyal faydaları da önemsenmelidir. Kaldı ki özgür yazılımlar ücretsiz olarak sunulmak zorunda

değildir. Bir yazılımın kaynak kodlarının bir kısmının veya tamamının açık olması da o yazılımın hiçbir maliyet oluşturmada kullanılabileceği anlamını taşımaz.

Ö/AKK yazılımların ülkemizde yaygın olarak kullanılabilmesi için öncelikle “özgür yazılım” kültürünün yerleşmesi ve gelişmesi gerekir. Toplumun tüketim alışkanlıkları içerisindeki belirli özelliklerin bu tür yazılımların kullanılmasının, desteklenmesinin ve yaygınlaşmasının önündeki önemli engellerden biri olduğu aşikârdır. “Pahalı olan kalitelidir” veya “ücretsiz olan kalitesizdir” yargılarının aksine bilimsel verilere dayalı araştırmaların topluma iletilmesi özgür yazılımların değerlendirilmesinde önemli gelişmelerin sağlanmasına olanak sağlayacaktır.

Bu konuda kütüphane çalışanlarının yaklaşımının test edilmesi; mevcut durumun belirlenerek çalışanlara iletilmesi ve sonuçların değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

1.1.Araştırmanın Problemi

Ö/AKK yazılımların kullanımı son on yıllık dönemde bilgi hizmetleri alanında istikrarlı bir yükseliş göstermektedir. Windows’a karşılık serbestçe dağıtılabilen UNIX türevli bir program olarak Linux’un ortaya çıkması gibi, ücretli ofis programlarına karşı açık ofis (open office) programları geliştirilmiştir. Bugün ticari olarak üretilen ve dağıtılan birçok yazılımın karşılığında ücretsiz ve gönüllü desteklerle üretilip geliştirilen yazılımlar bilgi hizmetlerinin paylaşımında önemli yer tutmaktadırlar. Webdeki etkileşimli yeni dönemin (web 2.0) başlamasıyla patlayan wikiler, bloglar, açık bildiri ve dergi makaleleri kütüphaneleri beslemekte ve geliştirmektedir (Shneider, 2009: 15). Aynı zamanda özgür ve açık kaynak kodlu yazılımlar ile üretilen otomasyon programları da kütüphanecilik mesleğinin otomasyon ihtiyacına cevap vermektedir.

Gelişmiş ülkelerin aksine, Türkiye’deki kütüphanelerde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanımı yaygın değildir. Bunun yerine ücretli ve kaynak kodu lisanslı yazılımlar (proprietary) tercih edilmektedir. Bu durum kütüphane bütçelerine programın temini ve sürekliliği için ek yük getirmektedir. Ayrıca

sektörde yetiyecek (yazılımcı, eğitimci vb.) insan gücünün sınırlı kalmasına yol açmaktadır.

Bir diğerk önemli konu ise özgür yazılım kültürünün ÷lkeye yerleşmesidir. Bilgi hizmetleri alanında yazılımların özgürce üretimi, paylaşımı ve dağıtımı ÷lke kaynaklarının korunmasına ve dışa bağımlılığı azaltmaya yardımcı olacaktır.

1.2.Araştırmanın Konusu

Yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda özellikle Kuzey Amerika ÷lkelerinde Koha ve Evergreen gibi Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kütüphanelerde sıklıkla tercih edildiğı gör÷lmüştür. Türkiye’deki üniversitelerde bilgi işlem dairelerinin desteğıyle Ö/AKK yazılımlar kütüphanelerde kullanılabilir ve böylece diğerk ÷lkelerdeki akademik kütüphanelerdeki gibi bütçe tasarrufu sağlanabilir. Bu tip yazılımlar yaygınlaştırılarak ÷lke çapında bütünleşik ve nitelikli kütüphane otomasyon sistemlerinin ücretsiz olarak hayata geçirilebileceğı yönünde araştırmanın konusu şekillenecektir.

1.3.Araştırmanın Amacı

Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde Ö/AKK yazılım kullanımı gelişmediğı için bu alanda altyapı (uygun donanım, teknik destek, yetişmiş eleman vb.) oluşmamıştır. Ücretli sistemlerin tercih edilmesi bazı açılardan avantaj sağlamasına rağmen, olumsuz yönleri de vardır. Mevcut kütüphane otomasyon sistemleri (özellikle yabancı sistemler) ise kütüphane bütçelerine oldukça büyük yük getirmektedirler. Yerli bazı yazılımların gelişimi çeşitli sorunlarla karşılaşmakta ve kullananların memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Tezin amacı Ö/AKK otomasyon sistemlerinin akademik kütüphanelerde kullanıma uygunluğunu araştırmak, kütüphane çalışanlarının yaklaşımlarına bağılı olarak bu konuda akademik çevrelerde farkındalık yaratmaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Araştırmalar, Türkiye’nin Ö/AKK yazılımların kullanımında gelişmiş ÷lkelerin gerisinde kaldığını göstermektedir. Türkiye, internet kullanımında otuzbeş

milyon kullanıcı ile dünyada ilk 20 içerisinde yer alırken (Avrupa ülkeleri içerisinde 5. Sırada) (Internet usage in Europa, 2010), Linux kullanımında dünya ülkeleri içerisinde 34. sırada yer almaktadır. Açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanımı ise henüz emekleme dönemindedir. Bu alanda yapılacak her çalışma veya uygulama ülkemizdeki tüm kütüphane türleri için yararlı olacaktır.

1.5. Kuramsal Çerçeve

1.5.1. Kavram ve Terimler

AACR2 (Anglo-Amerikan Kataloqlama Kuralları'nın İkinci Baskısı): Tanımlayıcı kataloqlama ile erişim noktaları için genel kurallar.

Açık kaynak yazılım: Açık kaynaklı yazılım veya kaynağı açık yazılım, kaynak kodu isteyen herkese açık olan yazılımlardır.

Electronic Data Interchange (EDI): Elektronik veri değişimi. Farklı kurum ve kuruluşların elektronik uygulamaları arasında yapısal veri değişimi olarak tanımlanır.

Elektronik kaynak: Bir cd-rom sürücüsü gibi doğrudan bilgisayara ya da İnternet gibi uzaktan bir ağı bağlanılarak bilgisayar üzerinde işletilen ve okunan veri ve/veya bilgisayar program(lar)ından ibaret materyal. Bu kategori yazılım uygulamaları, elektronik metinler, bibliyografik veri tabanları, kurumsal arşivler, web siteleri, elektronik kitaplar, elektronik dergi koleksiyonları ve benzerlerini içermektedir.

Proxy (Kampus dışı erişim): Kampus dışından kullanıcı adı, ID numarası ve PIN numarası gibi kimlik doğrulama bilgilerini kullanarak kütüphane web sitesi aracılığıyla veri tabanlarına erişim.

MARC (Makinece-Okunabilir Kataloqlama): Hemen hemen bütün otomasyona dayalı kataloqlama sistemlerinin temelidir. Bibliyografik tanımlar için bu standart format 1960'larda Amerikan Kongre Kütüphanesi tarafından geliştirildi.

OPAC (Kamuya Açık Çevrimiçi Katalog): Terminaller ya da iş istasyonları yoluyla erişilen bilgisayara dayalı kütüphane kataloğu. Üniversite ve büyük halk

kütüphanelerinde kart katalog yerine kullanılır. Ayrıca “çevrimiçi katalog” olarak da adlandırılır.

Otomasyon: Bilgisayar destekli sistemlerin, tekrar gerektiren işlerin personel kullanmaksızın yürütülmesini sağlamak amacıyla kullanılması olarak tanımlanır.

Özgür Yazılım: Kullanıcıların yazılımı özgürce çalıştırma, dağıtma, kopyalama, üzerinde değişiklikler yapma ve geliştirmeye olanak sunan yazılım türüdür. Özgür yazılım felsefesi ile üretilerek paylaşılır.

Resource Description and Access (RDA): Bilgi kaynaklarını tanımlama ve erişim. Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları yerine yakın dönemde yaygın olarak kullanılması düşünülen yeni kataloglama kuralları.

XML (Genişletilebilir İşaretleme Dili): SGML işaretleme dilinin bir alt başlığı olup yönlendirme iminin bir bilgi ögesinin nasıl görüntülendiğini değil, içinde taşıdığı bilgiyi tanımladığını gösterir. XML büyük çaplı elektronik basım gereksinimlerini karşılamak üzere tasarlanmış olup, HTML ile aynı web sayfasında kullanılabilecek esnek bir metin formatıdır

Z39.50 protokolü: Birbirine benzemeyen bilgisayar sistemleri arasında tam metin veya katalog kayıtları gibi bilgilerin değişimini sağlayan protokoldür (Kurbanoğlu, 1996: 269).

1.5.2. Kuramsal Tartışma

Ö/AKK otomasyon sistemlerinin akademik kütüphanelerde uygulanabilirliği araştırılırken gerek mevcut sistemlerin altyapı gereksinimleri gerekse kütüphanecilerin konuya yaklaşımları araştırılacaktır. Bu amaç doğrultusunda seçilen yazılımların uygulama alanları ve elde edilen deneyimler değerlendirilecektir. Akademik kütüphanelerde bu sistemlerin kullanılmasıyla elde edilecek mali faydalar ile birlikte kütüphanelerin diğer kazanımları (bilgi işlem desteği, ortak yazılım geliştirme tecrübesi, kütüphanecilerin gelişimi vb.) değerlendirilecektir.

Bazı özgür ve açık kaynaklı yazılımların belirli özellikleri her türde işletim sistemi üzerinden kullanmaya veya yazım dillerine bağlı olarak düzgün bir şekilde

yürütülmesine olanak vermemektedir. Kütüphane otomasyon sistemleri de aynı şekilde belirli özelliklerine bağlı olarak kullanım açısından zayıf ve güçlü özelliklere sahiptirler. Araştırmada ele alınan sistemin Türkiye koşullarında kullanıma uygunluğu değerlendirilecektir.

1.5.3. Araştırma Soruları / Hipotezler:

1. Türkiye’de üniversite kütüphanelerinde özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemi uygulaması sınırlıdır. Çoğu kütüphane yerli ve yabancı ücretli programları satın alarak kullanmaktadırlar. Kütüphaneler özellikle yurtdışı kökenli yazılımlara yüksek ücretler ödemek durumundadırlar.

2. Ö/AKK otomasyon sistemlerinin yaygınlaşmaması, kütüphanecilerin ve yazılımcıların daha az bir araya gelmesine yol açmakta ve çoğu durumda gerekli teknik destek dışarıdan sağlanmaktadır. Böylece bu alanda çalışan bilgi ve tecrübeye sahip insan kaynağının yetişmesi güçleşmektedir.

3. *Araştırmanın hipotezi:* Açık kaynak kodlu sistemlere yönelik, bilgi ve alt yapı (eğitilmiş personel, teknik destek, yazılım uzmanlığı vb.) eksikliği nedeniyle ilgi duyulmamakta, bu durum ücretsiz olan ve hızla gelişen bu tip yazılımların ülkemizdeki kütüphanelerde kurulmasını ve yaygınlaşmasını engellemektedir.

Alt hipotez:

- Türkiye’de özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemlerine yönelik akademik kütüphanelerde bilgi işlem desteği ve kurum dışından uzman firmaların teknik destek hizmetleri alınarak kütüphanecilerin bu tip yazılımları tercih etmesi sağlanabilir, böylece ülkemizde ücretli yazılımlara alternatif kaynak üretebilecek bilgi birikimi, deneyim ve uygulama alanları oluşturulabilir.

1.6.Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada yurtdışında yaygın olarak kullanılan Ö/AKK yazılımlardan seçilen örneklerle (Koha) ilgili olarak Türkiye’de akademik kütüphanelerde çalışan kütüphanecilerin yaklaşımları anket yöntemiyle belirlenecektir. Araştırmaya sadece

üniversite (akademik) kütüphane çalışanları dahil edilecektir. Sistemin uygulanabilirliği konusunda ise betimleme yöntemleri kullanılacaktır.

Betimleme, "...olayların, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bunlar nedir? sorusuna cevap vermeye yöneliktir. Bununla mevcut durumlar, koşullar, özellikler aynen ortaya konmaya çalışılır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler." (Kaptan, 1998: 59)

1.6.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırma, Türkiye'deki akademik kütüphanelerde kullanılan ticari kütüphane otomasyon sistemlerinin alternatifi olabilecek farklı bir Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemi ile sınırlandırılacaktır. Akademik kütüphanelerin genellikle üniversite yerleşkelerinde yer alması ve bilgi işlem daireleri ile ilişki içerisinde olmaları çalışmanın akademik kütüphanelerle sınırlandırılmasını gerekli kılmıştır. Çalışmanın evreni YÖK listesinde yer alan devlet ve vakıf üniversitelerinin kütüphanelerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemini olarak dünyada farklı ülkelerdeki akademik kütüphanelerde yaygın olarak kullanılmakta olan özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemi Koha seçilmiştir. Koha'yı diğer Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinden ayıran temel özellik, dünyadaki farklı ülkelerde akademik kütüphanelerde de yaygın bir şekilde kullanılmasıdır.

1.6.2. Veri Toplama Teknikleri

Veriler toplanırken akademik kütüphane çalışanlarının açık kaynak kodlu yazılımlara yaklaşımlarını belirlemek üzere anket çalışması uygulanmıştır. Bunun yanı sıra Prolibras firmasının hazırlamış olduğu Koha 3.6 sürümü demosu üzerinde gözlem ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Türkiye'de konuyla ilgili hazırlanan raporlara ait yazılı kayıtlar verilerin toplanacağı alanları oluşturmaktadır.

II. BÖLÜM

OTOMASYON VE KÜTÜPHANE HİZMETLERİNDE OTOMASYONUN GELİŞİMİ

2.1. Otomasyonun Tarihi

İnsanlığın üretim ilişkileri ve bu ilişkilerin ekonomiye, kültüre, teknolojiye, kısacası yaşamın her alanına yansımaları, elektroniğin temellerinin atılması ile birlikte, otomasyon kavramının da ortaya çıkmasını sağlamıştır

Dolayısıyla otomasyonun insan yaşamıyla yakından ilintili olduğu; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel yaşamı kökünden etkilediği söylenebilir.

O halde otomasyon nedir? Gerovitch' in tanımına göre otomasyon, “bir iş akışının, bir prosedürün veya ekipmanın insan müdahalesi ya da kontrolünden ziyade otomatik biçime dönüştürülmesidir. İnsan işlevlerinin basit bir biçimde makineye aktarılması değil, insan ve makine işlevlerinin yeniden tanımlanması esnasında, iş akışlarının bütünüyle düzenlenmesini içermektedir” (1999: 122). Kısaca “insan ile elektronik makineler arasında, iletilen bilgilerle, kendi kendine bir kontrol ve otomatik bir ayarlama yapılması durumudur” (Akman, 1975: 3).

Otomasyon, elektronik, bilişim ve ekonomi unsurlarının etkileşimiyle ilk olarak sanayi devrimi ile başlamıştır (Aktan ve Tunç, 1998: 118). Dolayısıyla, otomasyon kavramını araştırırken, günümüzden 160 yıl kadar öncesine uzanmamız gerekir. Bu tarihsel yolculukta olayların teknolojik olduğu kadar, ekonomik ve sosyal boyutları da ele alınmalıdır.

Otomasyonun arkasında iki itici unsurun olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki insanın tarihten gelen yenilik ve keşif arzusudur. Otomasyonun gelişmesini tetikleyen ikinci unsur ise daha fazla ürünü daha ucuza ve kısa sürede üreterek kârlılığı arttırma arzusu yani insanın ekonomik doyumsuzluğudur. Bu anlayışın karşılığı kapitalizmdir. Kapitalizm, dünyanın ekonomik ve siyasal dağarcığına 1860'larda giren bir sözcüktür. Her şeyi en ucuza alıp en pahalıya satma başarısına dayanan bu sistemi (Hobsbawm, 1995/1998: 13), Fransız devriminin devamında,

İngiliz sanayi devriminin getirdiği üretim modelinin bir sonucu olarak değerlendirmek gerekir. Mal ve hizmet üretimini kâr üzerine kuran bu sisteme insanın doyumsuz doğası eklendiğinde, emeğin değeriyle, üretim miktarı ters orantılı olarak gelişmiştir. 1780’lerde başlayan dikey ekonomik gelişmeler, Fransız siyasal devrimiyle birlikte yukarıya taşınarak 1840’larda İngiltere’de ağır sanayinin kurulması ve demiryollarının yapımıyla sanayi devriminin oluşmasını sağlamıştır (Hobsbawm, 1975/2000: 38).

19. yüzyıl her bakımdan Avrupa’nın en uzun yüzyılı olarak kabul edilir (Boztemur, 2001: 53). Yüzyıla girerken gerçekleşen Fransız siyasal devrimi, yüzyılın ortasına denk gelen sanayi devrimi ve sonrasında Rusya’da gerçekleşen 1917 Ekim devrimi, önünde ve sonunda gerçekleşen devrimlerle ilgisi sebebiyle, bu yüzyılı Avrupa tarihinin dönüm noktası yapar.

Sanayi devriminin kökenini bir seri teknolojik yeniliğin ekonomiye, siyasete, sosyal ve kültürel yaşama olan yansımalarında aramak doğru bir yaklaşım olmakla beraber yine de bir başlangıç hamlesi belirtmek gerekirse o da James Watt’ın 1765’te buhar makinesini bulması ve bu makinenin enerji kaynağı olarak kullanılmaya başlanması milat olarak kabul edilebilir. Bunun yanı sıra Adam Smith’in 1776’daki “Milletlerin Servetleri” adlı eseri ekonomik açıdan, 1789 Fransız Devrimi ise politik olarak dönüm noktalarını oluşturur (Erkan, 1997: 3). Tarihçiler sanayi devriminin kökenini araştırırken 1780-1840 arasında geçen döneme özellikle dikkat çekmektedirler. Hobsbawm İngiliz sanayi devriminin, Fransız siyasal devrimini yuttuğunu belirtmektedir (1995/1998: 15).

Birbirini takip eden devrimler ve değişen ekonomik ilişkilerin yarattığı üretim ortamında, daha fazlasını daha ucuza üretme arayışları otomasyonun doğuşunda da zorlayıcı sebeplerdendir. İnsan el emeğinin üstesinden gelemeyeceği büyüklükteki üretim ve tüketim arzusu makinelerin devreye girmesiyle belirli ölçülerde tatmin edilebilmiştir. Ancak sonraki yüzyıllarda gerçekleşen, uzay ve bilgi çağı dönemleri 19. yüzyıl için gerçekleşen gelişmelerin de insanın yeryüzündeki arayışları için yeterli olmadığının kanıtıdır. Sadece makinelerin üretim hayatına girmesi değil; aynı zamanda makinelerin kontrolünün başka makinelerce yapılabilmesini de sağlayan tekniğin gelişmesi otomasyonu yaratmıştır.

20. yüzyılda ise insan ve makine gücünün yerini bilgi almaya başlamıştır ve sonrasında gelen yaşadığımız çağın “bilgi çağı” olarak adlandırılmasını sağlamıştır. Özellikle bilgisayarın geliştirilmesi ve yaygın olarak kullanılmaya başlamasıyla bilgi dünyadaki yaşamı şekillendiren temel güç kaynağı olmaya başlamıştır. Ekonominin ancak tüketim veya yatırım ile belirlendiği bu dönemde bilginin üstlendiği etki toplum yaşamını da kökünden değiştirmiştir. Bilgi kendine özgü bir yapı ile üretim ve tüketim kavramlarını yeniden şekillendirmiştir. Örneğin ekonomide tüketim arttıkça bilginin arttığına dair bir kanıt yoktur (Drucker, 1993:258); ancak bilgiyle birlikte üretim sürekli bir artış göstermektedir. Sahip olma açısından bilgi tek başına bir güç ve gelişmişlik göstergesi olarak da değerlendirilmektedir. Otomasyon, 20. yüzyılda üretilen daha fazla bilgiyi daha küçük kayıt alanlarına sığdırma ve insanlığa sunma görevini üstlenmiştir.

Kütüphaneler de gelişen teknolojilerden hızlı bir şekilde etkilenen kurumlar olarak geçtiğimiz yüzyılda yeni konumlarını belirlemişlerdir. Aynı zamanda geçtiğimiz yüzyıl kütüphanelerin sadece belirli türdeki kaynakların depolandığı ve kullanıldığı alanlar olmaktan çıkarak otomasyon ile birlikte elektronik kayıtların üretildiği ve paylaşıldığı ortamlara dönüştürüldüğü bir dönemdir. Karakaş’ın (1998: 448) Lowry’den (1995) aktardığına göre elektronik kayıtların oluşturulması ve bilgiye erişim kavramları, Claude Shannon tarafından 1938’de başlatılan bilgisayar teknolojisi ve Mortimer Taube başkanlığında 1951’de başlatılan bağlantılı dizinleme ve erişim ilkelerinin oluşturulması ile başlamıştır. Her ikisinin geçmişi ise 1854’lere kadar uzanarak George Boole’un kuramsal çalışmasına dayanmaktadır.

Günümüzde kütüphaneler bilgisayar teknolojisinin tüm nimetlerinden yüksek düzeyde faydalanan kuruluşlar olarak bilgi teknolojilerindeki yeniliklere ve gelişmelere ayak uydurmaktadırlar. Kütüphaneler ve bilgi merkezleri için otomasyon, artan bilgi ve belge yığınları karşısında düzeni sağlamak için en önemli çözüm seçeneğidir. Akademik kütüphaneler ise bilgi teknolojilerinden en fazla yararlanma olanağına sahip kütüphane türleridir.

2.2. Kütüphaneler ve Kütüphanelerin Otomasyonu

2.2.1. Kütüphane Hizmetleri

Kütüphane hizmetleri kaynakların sağlanması, depolanması, korunması ve okuyuculara/kullanıcılara sunulması işlemlerine paralel olarak başlıca iki gruba ayrılmıştır. Kütüphane okuyucusu ile doğrudan ilişki kurmayı gerektiren her işlem, okuyucu hizmeti sayılır; diğer bütün işlemler ise teknik hizmetlerdir (Bloomberg ve Evans, 1989:1). Akademik kütüphaneler de genellikle bu yaklaşıma bağlı olarak iki hizmet birimi altında işlemlerini yürütmektedirler. Bunlar;

1. Teknik hizmetler birimi
2. Okuyucu/ kullanıcı hizmetleri birimi

Bu iki hizmet alanına yardımcı olması için destek hizmet birimleri oluşturulmaktadır.

Teknik hizmet faaliyetleri kütüphane çalışmalarının büyük bir bölümünü kapsamakla birlikte büyük kütüphanelerde görevli elemanların %60'tan fazlası bu tür işlerde görevlendirilmişlerdir (Bloomberg ve Evans, 1989: 1).

Kütüphanelerde teknik hizmetler; bilgi teknolojilerinin hızla gelişmesi ve kullanılan materyallerdeki çeşitliliğin artmasıyla birlikte dinamik bir gelişim süreci içerisinde. Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişmeler, kaynakların yazılı/basılı ortamlardan çıkarak, elektronik/dijital biçimlere dönüşmesi sağlanmıştır. Hızlı ve çok sayıda bilgi ve belge üretimi kütüphaneler için teknik hizmetler faaliyetlerinin alanını genişletmiştir. Buna paralel olarak kütüphanelerdeki teknik hizmetler birimi, iki temel işlevi yerine getirmektedir (Yalvaç, 1994: 5).

1. Kaynakların kütüphaneye kazandırılması, sağlama.
2. Okuyucuların/kullanıcıların bu kaynaklardan yararlandırılması için, materyallerin düzenlenmesi, işlenmesi ve yerleştirilmesi. Kısaca kataloglama, sınıflama ve yerleştirme.

Üniversite kütüphanelerinde teknik hizmetlerin yürütülmesinde kütüphaneler arası işbirliği çalışmaları da zaman içerisinde gelişme göstermiştir. Atılğan'ın (1999:

17), Kiegel ve Shellinger'dan (1992: 221) aktardığına göre kataloglamada işbirliği çalışmaları 20. Yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde başlatılmıştır. 1896'da Kongre Kütüphanesi'nde kataloglamada işbirliği başlatılmış ve 1901'de üretilen katalog fişleri dağıtılmıştır.

Bilgisayarın kütüphane hizmetlerinde rol alması ile birlikte ise kütüphanelerin teknik hizmetlerindeki işbirliği olanakları genişlemiştir. 1967'de Anglo American Kataloglama Kuralları'nın yayımlanması ve sonrasında katalog kayıtlarının standartlaştırılması çalışmaları ile kütüphane kaynaklarına yönelik bibliyografik kayıtların bilgisayar ortamında paylaşımı konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Böylece kütüphaneler yerel düzeyde kalmayıp tüm dünyaya açık hale gelmişlerdir.

Ülkemizde de elektronik ortamda gerçekleştirilen bibliyografik denetim faaliyetleri kütüphanelerin kendi alanlarında kapalı değil, birbirleriyle etkileşim halinde olduklarını göstermektedir. Özellikle TÜBİTAK-ULAKBİM liderliğinde üniversite kütüphanelerinin kataloglarını ortaklaştıran çalışmalardan biri olan Toplu Katalog (TOKAT), verilerin taranmasının yanı sıra katalog kayıtlarının da paylaşılmasına olanak sağlamaktadır.

Görüldüğü gibi teknik hizmetlerin faaliyet alanı sadece yürütüldüğü kütüphane ile sınırlı değildir. Ülke içerisindeki tüm kütüphaneler ve bilgi merkezleriyle olduğu kadar tüm dünyayı kapsayan faaliyet alanına sahiptir.

Okuyucu/kullanıcı hizmetleri alanında ise kaynakların kullanıcılara sunulmasında teknolojinin payı gün geçtikçe artmaktadır. Artık kütüphaneler sabit alanlar değil, mobil teknolojilerle birlikte kullanıcıların cep telefonlarına kadar girmiştir. Kullanıcı odaklı bireysel hizmetler (self-service) kullanıcılara özgür alanları açmıştır. SMS, e-posta, mobil hizmetler, wiki, blog ve diğer sosyal medya araçları, RSS bildirimleri kütüphane hizmetlerinde sıklıkla kullanılarak, kullanıcıların kütüphane ve bilgi merkezleriyle daha yakın ilişkiler kurmalarına olanak sağlamaktadır.

Günümüzde kütüphane ve bilgi hizmetlerinde geçmiş dönemlerdeki öngörülen bazı fikirlerin de ötesine geçilmiştir. Külçü farklı araştırmacılara

dayandırdığı çalışmasında, 2000’li yıllarda kütüphane ve bilgi hizmetlerinde beklenen gelişmeleri, günümüzden yaklaşık on yıl önce, genel olarak aşağıdaki maddeler halinde derlemiştir (Külcü, 2001: 13; Hyams, 1996: 31; Klobas, 1997: 52; Thomson, 1982: 118):

- Elektronik bilgiye erişimi sağlama,
- Bilginin veya kaynağın bireysel olarak “self-servis” sağlanması, büyük boyutlu ve hantal kütüphanelerin ortadan kaldırılması,
- Uzaktan erişim olanaklarını geliştirilmesi ve uzaktan eğitimi destekleyen kütüphaneler oluşturma,
- Personel eğitiminde elektronik bilgi kaynakları konusunun ağırlık kazanması,
- Elektronik ortamda depolanan dokümanların yüksek oranda basımı ve tekrar üretimine yönelik merkezi bir yerleşim olma,
- Veritabanlarına eklenecek materyaller için kullanıcı profili oluşturma ve hizmet stratejilerinin belirlenmesi,
- Bilgiye ve belgeye olabildiğince ucuza erişimi sağlamak için hizmet politikalarının belirlenmesi ve uygulanması,
- Kaynak türleri arasındaki entegrasyon sağlanarak veritabanlarının oluşturulması,
- Var olan kaynaklardan kullanıcı istek ve ihtiyaçlarına göre bilginin veritabanlarından çekilmesi ve hizmete sunulması.

Bu başlıkların tamamı kütüphane ve bilgi hizmetlerinin yürütülmesinde bugün itibarıyla yerine getirilen hizmetlerdir. Ancak kütüphane ve bilgi merkezlerinin geldiği noktada sadece bu yeniliklerle sınırlı kalmamıştır. Örneğin, gelişen teknolojilerle birlikte kütüphaneler mobil hizmetler üretmeye başlamışlardır. Böylece zaman ve yer sınırlamaları ortadan kalkmış, aynı zamanda donanım ihtiyaçları (bilgisayar, telefon kablosu, modem vb.) azalarak kullanım yaygınlaşmıştır.

Kütüphane hizmetlerindeki bir başka boyut ise sosyal ağların gelişmesidir. Kütüphane katalogları sosyal ağlar üzerinde paylaşılabilmekte, ayrıca okuyucu

yorumu ve eleştirileri ile geri besleme alınabilmektedir. Böylece kütüphane ile kullanıcı arasında farklı bir etkileşim boyutu ortaya çıkmıştır.

Kütüphane hizmetlerinde otomasyon, teknolojik gelişmelerin ve bilgi üretimindeki büyük artışın karşısında tartışmasız en önemli unsurlardan biri olmuştur. Artık kütüphanelerin duvarlarla örülü, dünyadan bağımsız ve sadece içerisinde bulunanların yararlanabileceği alanlar olarak düşünülmesi mümkün değildir. Kütüphanelerin ve bilgi merkezlerinin duvarlarını kaldıran, zaman ve mekândan bağımsız kılan ise otomasyon altyapısıdır.

2.2.2. Kütüphane Otomasyonu

Nitelikli bilgiye duyulan ihtiyaç tarihin her döneminde insanlığın temel ihtiyaçlarından biri olmuştur. Öyle ki varlığın temel koşulu bilgi kabul edilir. İnsanın yaşayışından elde ettiği bilginin boyutu arttıkça belge çeşitliliği de paralel olarak artış göstermiştir. Böylece bilgiye erişim de önemini arttıran bir konu olmuştur. Bilgiyi ve belgeyi insanlığın hizmetine sunan kütüphaneler ve bilgi merkezleri için de artan kaynak hacmini düzenleme, depolama ve sunma gittikçe güçleşen bir sorun halini almıştır. Kütüphaneler ve bilgi merkezleri bu sorun karşısında doğal olarak otomasyonu çözüm metodu olarak kullanmaya başlamışlardır. Kütüphane otomasyonunu zorunlu kılan temel sebepler şu şekilde sıralanabilir (Yılmaz ve Aslan, 1992: 10):

1. Bilginin öneminin anlaşılması,
2. Üretilen bilgiye olan bağımlılığın artışı
3. Belge ve bilgilerin geometrik bir hızla artışı
4. Bilgi kaynaklarının çeşitliliği
5. Kütüphanelerde yoğun emek gerektiren işlemler
6. Rutin kütüphanecilik işlemleri
7. Aynı işlemlerin farklı kütüphanelerde sürekli yinelenmesi
8. Kütüphanecinin zamanının kısıtlı olması
9. Bilgi hizmetlerinin hızla verilme gereksinimi
10. Standartlaşmanın sağlanması

Bu zorunlulukların paralelinde yaklaşık 60 yıl önce kütüphane kataloglarının bilgisayar ortamına aktarılması fikri ABD’de doğmuş ve geliştirilmiştir. “Elektronik ortamda bilginin organizasyonuna yönelik ilk adım Kongre Kütüphanesi’nin 1966 yılında başlattığı, kısaca MARC olarak bilinen, bilgisayarca okunabilen kayıt projesidir” (Bayter, 2004: 109).

MARC-I adı verilen proje yeterli olmadığı için MARC-II projesi (1970-71 yıllarında) geliştirilerek kullanıma sunulmuştur. Yapılan değişikliklerle birlikte MARC-II sadece kayıt yapma ve gönderme aracı değil aynı zamanda bilgi değişim formatı haline gelmiştir. Böylece farklı bilgisayar sistemleri kullanan kütüphaneler standartlaştırılan formattan yararlanabilir hale gelmişlerdir (Atılğan, 1991: 10).

“MARC-II formatı 1971 yılında Amerikan standardı, 1973 yılında da ISO-2709 kod numarasıyla uluslararası standart olarak kabul edilmiştir. ISO-2709 standardının birinci basımı yapılmıştır. ISO’nun yayınladığı bu standardın birinci basımı Türkçe’ye çevrilerek TS/2783 kod numarasıyla 1977 yılında yayınlanmıştır” (Bayter, 2004: 112).

Kütüphaneler bilgi teknolojilerinin doğrudan etkisi altındadırlar. Dolayısıyla bilgisayar teknolojisine uyum sağlayacak gelişmelerin yansımaları bu alandaki gelişmelerin tarihsel sürecini de belirlemiştir. Henüz standartların kullanılmaya başlanmadığı ilk dönemlerde (1950-60) yürütülen bilgi hizmetleri dar ve sınırlı alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bilgisayarın kütüphanelerde ve bilgi merkezlerinde kullanılmaya başlanmasıyla standartların da gelişmesi kaçınılmaz olmuştur. Özellikle internetin günlük yaşama girmesinden sonra ise (1990-2000) kütüphane ve bilgi merkezleri sınırları aşarak tüm dünya ile buluşmuştur. Haravu kütüphane hizmetlerinin gelişimini içeren tarihsel süreci sistemlerin gelişimine paralel olarak, birinci nesil, orta nesil, internet öncesi nesil, internet nesli ve web 2.0 çağı olarak beş döneme ayırmıştır. Tablo 1’de bu dönemlere ilişkin olarak her bir dönemin genel özellikleri ayrıntılı olarak sunulmuştur. Özellikle internet ile birlikte başlayan yeni dönem ile birlikte kütüphanelerin üstlendikleri rollerde de önemli değişiklikler görülmektedir.

Tablo 1. Kütüphane Sistemlerinin Gelişim Süreçleri

Birinci nesil sistemler (1950- 1960)	• Standartlar henüz kullanılmamaktaydı. • Kullanıcı erişiminden çok kütüphanede ağırlama üzerinde duruluyordu. • Kütüphane yönetimiyle sağlayıcı ilişkisi azdı. • Çoğunlukla ana-gövde bilgisayarlar ve toplu sistemler uygulandı.
Orta nesil sistemler (1960-1970)	• MARC standardı kullanılmaya başlandı. • Verilerin değişimi, kataloglamanın merkezileştirilmesi ve katalog kartlarının dağıtımı üzerinde duruldu. • Çeşitli modülleri içeren sistemler geliştirildi. • Birinci nesil bütünsel kütüphane yönetim sistemleri üretildi, bu sistemler tek şubeli kütüphaneleri hedeflemekteydi. • Tescilli arka uç tasarımlar (örneğin, düz dosyalar) yaygındı ve çoğunlukla mini-bilgisayar tabanlı, karakter tabanlı ara yüzler; bazı sistemlerde ise henüz kendi üretimi yazılımlar kullanılmaktaydı.
İnternet öncesi nesil (1970-1990)	• LAN (Local area network) ve WAN (Wide area network) ile ağlar üzerinden kütüphanelerin iletişimi sağlandı, • Zengin ara yüzleri ile mikrobilgisayar tabanlı sistemler oluşturuldu, • Interaktif uygulamalar GUI'lerle geliştirildi ve birinci nesil OPAC'lar oluşturuldu, • Çoğu bütünsel sistem birbirinden küçük farklarla aynı fonksiyonları yerine getiriyordu, • Z39.50 yoluyla federal tarama imkanları kullanılmaya başlandı, • SQL tabanlı sistemlere geçişler başladı.
İnternet nesli (Web 1.0) (1990-2000)	• İlk olarak OPAC web üzerine taşındı; ancak diğer modüller ise henüz yerel düzeydeydi, • Visual basic ve Visual C++ ile zengin GUI son kullanım araçları oluşturuldu, • 90'larda güvenilir internet bağlantısı hem ucuzladı hem de yaygınlaştı, web'de veri depolama ve işlemler için yeni istemci sunucusu sistemleri kullanılabilir hale geldi, • JAVA ve NET gibi web uygulamaları geliştirme platformları oluşturuldu. • Linux gibi açık kaynak kodlu işletim sistemleri ortaya çıktı, • Tarama sistemleri SQL tabanlıydı,
Web 2.0 çağı 2000 sonrası	• Yazılım için web platformu önemli bir seçenek oldu. Geliştirme felsefesi değişti, bitmiş ürün yerine çalışan işlem ve sık güncelleme kavramı yerleşti, • Web katılımcı bir şekilde, bilginin paylaşıldığı bir platform haline geldi. Sıradan bireyler, wikiler, bloglar, sosyal ağlar vb. yollarla bilginin gelişmesine katkı sunmaya başladılar. Böylece kütüphane yönetimi için de beklentiler değişti, • Protokoller ve API aracılığıyla elde edilen bilgilerin tekrar kullanımı, daha fazla ortak çalışma, RSS uygulamaları ve farklı keşif uygulamaları geliştirildi, • Ö/AKK kaynaklar piyasaya ciddi bir giriş yaptı, • Monolitik yapıdaki kütüphane yönetimi sistemi ve OPAC'lar çok sesli sistemlere dönüştürüldü, • Sektörde birleşmeler ve konsolidasyonlar ile pazar yeniden şekillenmeye başladı.

Kaynak: Haravu, J. L. (2009:239).

2.3. Türkiye’de Kütüphane Otomasyonu Çalışmaları

Türkiye’deki kütüphanelerde ise bilgisayar teknolojisi 1960’lı yılların sonuna doğru kullanılmaya başlanmıştır. Hacettepe Üniversitesinin “Tıp Merkezi Kütüphanesi” 1969-1975 yılları arasında yürüttüğü proje kapsamında kitap ve benzeri materyallerin sipariş işlemlerini (sağlama ve izleme) bilgisayarda gerçekleştirmeye başlamıştır (Tunçkanat ve diğerleri, 1988: 110).

Türkiye’de hayata geçirilmiş ve bugün de kullanımda olan ilk kütüphane otomasyon sistemi Bilkent Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilen kısaca BLISS (Bilkent Library Information Services System) olarak bilinen yazılımdır. BLISS’ten önce yapılmış çalışmalar ise yerli kütüphane otomasyon sistemi çalışmalarının temelini oluşturur.

Türkiye’de kütüphane otomasyonu için üretilmiş yerli yazılımların bazıları ve yazılımı gerçekleştiren kuruluşlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de Üretilen Kütüphane Otomasyon Sistemleri

Otomasyon Sistemi	Üretici Kuruluş
BİLGİERİŞ	Hacettepe Üniversitesi
Bilkent Library Information Services System (BLISS)	Bilkent Üniversitesi
BİL-SİS	Ankara Üniversitesi- Siyasal Bilgiler Fakültesi
E-Libs	Total Bilişim
Erciye Üniversitesi Yerel Sistemi	Erciyes Üniversitesi
GYTEKUT	Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü
İnönü Üniversitesi Yerel Sistemi	İnönü Üniversitesi
İskenderiye	Dizge Elektronik Danışmanlık Ve Bilgi Teknolojileri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
KutupB ve KutupMW	Mikrobeta Elektronik ve Bilgisayar Ltd. Şti.
KYBELE	Anadolu Üniversitesi
LİBRA	Anadolu Üniversitesi
Milas	Mikrobeta Elektronik ve Bilgisayar Ltd. Şti.
Selçuk Üniversitesi Yerel Sistemi	Selçuk Üniversitesi
Yordam	Yordam Bilgi Teknoloji Danışmanlık Eğitim ve Elektronik Sistemleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti
Ufuk	İstanbul Üniversitesi

Türkiye’de üretilen ve desteklenerek varlığını sürdüren yazılımların çoğu üniversite kütüphanelerinde kullanılmaktadır. BİLGİERİŞ, BİL-SİS, E-Libs, GYTEKUT, İnönü Üniversitesi Yerel Sistemi, Erciye Üniversitesi Yerel Sistemi ve İskenderiye yazılımları ise akademik kütüphanelerde bugün itibariyle kullanılmamaktadır. Bu yazılımların çoğu atıl durumda veya tamamen yok olmuş programlardır. KutupB ve KutupMW gibi yazılımların yerini ise aynı firmanın ürettiği Milas yazılımı almıştır. GYTEKUT yazılımı 2006 yılına kadar kullanımda olmasına rağmen, programın zaman yetersizliği ve destek sorunları yüzünden sonlandırıldığı belirtilmiştir. Türkiye’de iyi niyetli birçok çalışma gerekli desteğin sağlanamaması nedeniyle yarım kalmıştır. BLISS2 geliştirilmeyi bekleyen yazılımlardan bir diğeridir.

Bugün itibariyle ülkemizdeki akademik kütüphanelerde iki yabancı ticari kütüphane otomasyon sistemi kullanımdadır. Innovative Interfaces firmasının ürünü olan Millennium ve SirsiDynix firmasının ürettiği Symphony programları toplam ondört akademik kütüphanede kullanılmaktadır.

Özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon programı kullanımı Türkiye’deki akademik kütüphanelerde yaygın değildir. Yapılan araştırmada iki vakıf üniversitesinin Koha OPAC’ına sahip olduğu ancak sistemi tüm özellikleriyle kullanmaya başlamadıkları anlaşılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bulunan Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphanesi Koha’yı kütüphane otomasyon sistemi olarak tercih etmiştir.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) listesinde yer alan 102 devlet ve 62 vakıf üniversitesi kütüphanesinin merkez kütüphane OPAC’ları üzerinden, e-mail ve telefon görüşmeleriyle elde edilen bilgilere göre kullanılan yazılımların dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir. Türkiye’deki akademik kuruluşlarda kullanılan kütüphane otomasyon programlarından oluşan pazar incelendiğinde üniversite kütüphanelerinde yerli yazılımların yabancı yazılımlardan daha fazla kullanıldığı görülmektedir. En fazla kullanılan yazılım Yordam (95 kütüphanede, %56 oranıyla) programıdır. Kullanımda olan ithal yazılım sayısı ise sadece iki programdan oluşmaktadır. Yerli yazılım kullanan üniversite kütüphanelerinin sayısı 115’tir (%70,6 oranıyla). Yabancı yazılım kullanan üniversite kütüphanesi sayısı ise 14’tür (%7,8 oranıyla).

Henüz faaliyete geçmemiş veya kütüphane otomasyon sistemi olmayan kütüphane sayısı ise 30'dur (%18,3 oranıyla). Kütüphane otomasyon sistemi olmayan devlet üniversitesi oranı %6,7, vakıf üniversitesi oranı ise %11,5 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Türkiye’de Üniversite Kütüphanelerinde Kullanılan Kütüphane Otomasyon Sistemleri

	Devlet Üniversitesi Kütüphaneleri (102 Üniversite)		Vakıf Üniversitesi Kütüphaneleri (62 Üniversite)		Toplam (164 Üniversite)	
Yerli Sistemler	N	%	N	%	N	%
Yordam	68	66,6	27	43,5	95	56
BLISS	5	4,9	3	4,8	8	5,6
Milas	3	2,9	4	6,5	7	4,3
Libra	3	2,9	0	0	3	1,8
KYBELE	2	1,9	1	1,6	3	1,8
Selçuk Üniversitesi	1	0,9	0	0	1	0,6
Ufuk	1	0,9	0	0	1	0,6
TOPLAM (Yerli)	83	81,3	35	56,4	118	71,9
İthal Sistemler						
Millennium	7	6,9	5	8,1	12	6,7
Symphony	1	0,9	1	1,6	2	0,6
TOPLAM (İthal)	8	7,8	6	9,7	14	8,6
Ö/AKK Sistemler						
Koha	0	0	2	3,2	2	1,2
TOPLAM (Ö/AKK)	0	0	2	3,2	2	1,2
Program Kullanmayan	11	10,9	19	30,7	30	18,3
Genel Toplam	102	100	62	100	164	100

Türkiye’de akademik kütüphanelerde on farklı otomasyon programı kullanılmaktadır. Bunlar; BLISS, Koha, Kybele, Libra, Milas, Millennium, Selçuk Üniversitesi Yazılımı, Symphony ve Ufuk yazılımından oluşmaktadır.

Türkiye’de akademik kütüphanelerde kullanılmakta olan kütüphane otomasyon sistemlerinin yönetmekte oldukları koleksiyonlara ilişkin kütüphane örnekleri Tablo 4’te gösterilmiştir. Tabloda kullanılan otomasyon sisteminin yönettiği en büyük kütüphane koleksiyonu rakamı esas alınmıştır. Buna göre yerli ve yabancı yazılımların tamamının yüzbinin üzerinde büyüklükte koleksiyonları yönetmekte oldukları görülmektedir.

Tablo 4. Büyük Koleksiyonlu Kütüphaneler ve Kullandıkları Kütüphane Otomasyon Sistemleri

Kurum Adı	Derme Büyüklüğü	Kütüphane Otomasyon Sistemi
Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi	~740,000	Kybele
Ankara Üniversitesi Kütüphanesi	~730,000	Milas
Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi	~550,000	Symphony
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi	~710,000	UFUK
Muğla Üniversitesi Kütüphanesi	~250,000	BLISS
ODTÜ Kütüphanesi	~800,000	Millennium
Sakarya Üniversitesi Kütüphanesi	~150,000	Yordam
Selçuk Üniversitesi Kütüphanesi	~180,000	Selçuk Üni. Yaz.
Ondokuz Mayıs Üniv. Kütüphanesi	~175,000	Libra
Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphanesi	~600,000	Koha

Türkiye’de akademik kütüphanelerde kullanılan yerli sistemler ile yabancı kütüphane otomasyon sistemleri arasında satış ve bakım fiyatlarında çok büyük farklar olduğu tespit edilmiştir. Araştırma yapılan kütüphanelerden elde edilen bilgilere göre kütüphanelerde kullanılmakta olan otomasyon sistemlerinin satış ve bakım fiyatları derlenmiştir. Buna göre, Millennium için belirtilen satış fiyatları 60.000 ile 130.000 USD arasındadır. Symphony 120.000 USD satış fiyatına sahiptir.

Yerli yazılımlar yabancılara göre oldukça ucuzdur. Libra 2012 yılında 25.000 TL fiyat belirlemiştir. Yordam'ın satış fiyatı yıllara göre 8.000 ile 15.000 TL arasında değişmektedir. BLISS bazı kütüphanelerde ücretsiz olarak kullanılmaktadır. BLISS için araştırmada belirtilen tek fiyat 17.500 USD'dir. Milas'ın satış fiyatının ise yıllara göre 5.000 ile 15.000 TL arasında değiştiği belirtilmiştir.

Kybele yazılımı için fiyat bilgisi verilmemiştir. Üniversitelerin kendi ürünleri olan Ufuk ve Selçuk Üniversitesi yazılımları ücretsiz olarak kullanılmaktadır.

Sistemlerin yıllık olarak belirlenen bakım ücretleri genellikle satış fiyatının %5'i ile %15'i arasında değişmektedir. Libra yıllık bakım ücreti tahsil etmemekte, BLISS ise bazı kurumlardan ücret talep etmektedir. Yabancı sistemlerin yıllık bakım ücretleri yerli sistemlerin satış fiyatlarının da üzerindedir. Millennium ve Symphony'nin yıllık bakım ücretleri 20.000 USD olarak belirtilmiştir. Millennium bakım ücretlerine kütüphanenin istediği ek hizmetleri de yansıtarak fiyatı belirlemektedir. Örneğin bir kütüphaneden verilen bilgiye göre 2011 yılına ait yıllık bakım ücreti 32.500 USD olarak gerçekleşmiştir.

Yerli ve yabancı otomasyon sistemlerinin sahip olduğu modüller ise Tablo 5'te gösterilmiştir. Buna göre; BLISS üzerinde sınırlı olarak raporlama ve istatistik ile süreli yayın hizmetlerinden yararlanabilmektedirler. Yazılım, yönetim ve ILL (Kütüphaneler arası ödünç verme) modüllerine sahip değildir. Milas ve Ufuk yazılımları üzerinden ILL modülü hizmetlerinden yararlanılamadığı belirtilmiştir. Koha kullanımda olan mevcut yazılımların sahip olduğu modüllerin tamamına sahiptir. Kybele programının mevcut modüllere ek olarak rezerv modülüne sahip olduğu belirtilmiştir. Ufuk yazılımında mevcut modüllere ek olarak yararlandırma ve birleştirme modüllerinin olduğu belirtilmiştir. Millennium'un ise URL, Web management, proxy, mobile connection gibi farklı modülleri içerdiği belirtilmiştir.

Araştırmada yerli yazılımların bir kısmının kütüphane hizmetlerini tam olarak karşılayacak modüler özelliklere sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu durum yazılımların geliştirme sürecinin kütüphane hizmetlerinin tamamını karşılayacak düzeyde tamamlanmadığını göstermektedir.

Tablo 5. Kullanılan Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Sahip Olduğu Modüller

Sistemler	Modüller	Dolaşım	Kataloglama	ILL(Transfer)	Raporlama ve İst.	Sağlama	Sürekli Yayınlar	Tarama ve OPAC	Yönetim	Diğer
BLISS		√	√	x	x√	√	x√	√	x	x
Koha		√	√	√	√	√	√	√	√	x
Kybele		√	√	√	√	√	√	√	√	√
Libra		√	√	√	√	√	√	√	√	x
Milas		√	√	x	√	√	√	√	√	x
Millennium		√	√	√	√	√	√	√	√	√
Selçuk Üni. Yaz.		x	√	√	√	√	√	√	√	x
Symphony		√	√	√	√	√	√	√	√	x
UFUK		√	√	x	√	√	√	√	√	√
Yodam		√	√	√	√	√	√	√	√	x

Kullanılmakta olan yazılımlara ilişkin diğer bilgiler ise şu şekilde oluşmuştur:

Bilkent Library Information Services System (BLISS): BLISS, Şubat 2011 itibariyle 5’i devlet, 3’ü vakıf üniversitesi kütüphanesi olmak üzere toplam 8 akademik kütüphanede kullanılmaktadır. Program Şubat 1988’de “Bilkent Üniversitesi’nde Kütüphane Otomasyonu Projesi” olarak başlatılmıştır. Uygulamalar Data General MV 20000 sistemi üzerinde COBOL programlama dilinden SQL kullanılarak geliştirilmiştir. 1988 ve 1989 yıllarında yoğun sistem analizi ve programlama çalışmaları ile kütüphane personelinin eğitimi için değişik seviyelerde eğitim programları düzenlenmiştir. 1991 yılı içinde Data General sistemi üzerinde çalışan programlardan kataloglama, katalog taraması ve ödünç verme modülleri PC seviyesine indirilmiştir. 1993 yılında ise bütün programlar UNIX üzerinde çalışabilir duruma getirilmiştir. LINUX işletim sistemi yaygınlaşması ve güvenilirliğinin

artması sonucunda 1999 yılının ilk yarısında BLISS-LINUX sürümü kurumlara verilmeğe başlanmıştır (BLISS hakkında- tarihçe, 2001).

Bugün akademik, kurum ve okul kütüphanelerinde BLISS kullanılmakta ve BLISS-2 projesi geliştirilme aşamasındadır. Ancak bazı teknik ve idari nedenlerle BLISS-2 projesinin gelişiminin oldukça yavaş ilerlediği gözlemlenmektedir.

UFUK Yazılımı: Yazılım 1994 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde başlatılan bir çalışmadır. 1998 yılında ise hizmete girmiştir. Delphi programlama diliyle geliştirilen program 2001 yılında SQL veritabanına aktarılmıştır. Programın donanım ve yazılım özellikleri şu şekilde belirtilmektedir (Süzmetaş, 2003: 338-341) :

Donanım: Yazılım Windows NT 4.0 ve SQL 7.0 servis sağlayıcı (server) üzerinde çalışmaktadır. Bu servis sağlayıcıya bağlı 40 kullanıcı bilgisayarında (Pentium 3 ve Pentium 4, kullanıcı ara yüzü Windows 98-2000, XP ve workstation işletim sistemlerinde) veri girişi ve kullanıcı (tarama) amaçlı kullanılmaktadır.

Yazılım: SQL 7.0 veritabanı yönetim sisteminde çalışmakta ve Delphi programlama diliyle yazılmıştır. Her türlü bilgi taşıyıcısının (kitap, tez, makale, ayrı basım, süreli yayın, nota, nadir eser, albüm, cd-rom atlas vb) girilmesine olanak vermektedir. Çok kullanıcı (aynı anda belli yayın türünde bir ya da birden fazla bilgisayardan ve/veya değişik yayın türlerinde bir ya da birden fazla bilgisayardan veri girişi olanağı vardır), girilen her veri anında kullanıcı/okuyucu bilgisayarlarından taranabilmektedir.

Sistem İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kullanılmaktadır.

Milas: Mikrobeta firmasının geliştirdiği bir yazılım olan Milas Kütüphane Otomasyon Sistemi kataloglama (OPAC), sorgulama, süreli yayınlar, dolaşım (ödünç verme, iade, rezervasyon) ve sağlama modüllerinden oluşmaktadır. Web tabanlı olarak geliştirilen yazılım bütünüyle MARC uyumludur. Sınırsız kullanıcı lisansı, MARC formatında verilerin içe ve dışa aktarılması, bütünüyle Türkçe olması yazılımın diğer bazı özelliklerini oluşturmaktadır. Mikrobeta 1981 yılından bu yana kütüphanecilik alanında çeşitli yazılımlar geliştirmektedir. Milas yazılımından önce

KutupB ve KutupMW gibi ürünler de gene bu firma tarafından geliştirilmiştir (M.M. Gökalp, kişisel iletişim, 24 Ekim 2010).

Yordam: Türkiye’de akademik kütüphanelerde en fazla kullanılan yazılımdır. Devlet üniversitelerinin 68’inde (%66,6 oranında), vakıf üniversitelerinin ise 27’sinde (%43,5 oranıyla) kullanılan program, tüm akademik kütüphaneler içerisinde %56’lık pazar payına sahiptir.

Program 2001 yılında, Yordam Bilgi Teknoloji Danışmanlık Eğitim Ve Elektronik Sistemleri firması tarafından geliştirilmiştir. MARC standartlarının tamamını içermemektedir. Türkiye’deki kütüphanelerin ihtiyaç duyduğu özelliklere göre düzenlenmiştir (Orhan, 200: 78). Filemaker veritabanı üzerinden hizmet sunmaktadır. Program kütüphane isteklerine göre şekillendirilebilen esnek bir yapıya sahiptir. Düşük maliyeti Türkiye’deki kütüphanelerce tercih edilmesinde etkili olmuştur (Yordam kütüphane bilgi belge otomasyon programı, 1999).

KYBELE: Kütüphane Yönetim ve Belge Erişim Sistemi: “Anadolu Üniversitesi Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezi (BAUM) tarafından geliştirilen bir yazılımdır. A.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı’nın kütüphanecilik faaliyetlerinin bilgisayar destekli olarak yürütülmesi ve izlenmesi için geliştirilmiştir. İlk çalışmalar IBM 4381 ana gövde (main frame) üzerinde 1986 yılında VM/SP işletim sistemi ile başlamış, zaman içinde sunduğu hizmetler geliştirilmiştir. 1999 yılı içinde de text ekran ortamından grafiksel ortama dönüştürülerek Windows ortamında çalışabilir hale gelmiştir”.

KYBELE Sistemi, ağırlıklı olarak USMARC standardına dayalıdır. USMARC’da bulunan kimi alanlar, işlemlerde kolaylık sağlaması için değiştirilmiştir. Bununla birlikte sistem bütünü ile USMARC’ a uyumlu transfer kütükleri hazırlayabilecek yetenektedir (KYBELE - Kütüphane Yönetim ve Belge Erişim Sistemi).

KYBELE iki devlet ve bir vakıf üniversitesi kütüphanesi tarafından kullanılmaktadır.

Libra: LIBRARY Automation sözcüklerinin kısaltmasından adını alan bir kütüphane otomasyonu yazılımıdır. Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı'nın kütüphanecilik faaliyetlerinin bilgisayar destekli olarak yürütülmesi ve izlenmesi için geliştirilen KYBELE yazılımından edinilen tecrübeler ile geliştirilmiştir. Microsoft. NET ortamında C# dili ile yazılmıştır. Yazılım kaynaklarında herhangi bir firma desteği görülmemektedir. Yazılım mühendisinin kontrolünde işlemler yürütülmektedir.

Libra ile kütüphane yöneticileri personelinin işlem performanslarını değerlendirebilmekte, koleksiyonlarının gelişimini yönlendirebilmekte, üst yönetime kütüphane faaliyetleri hakkında sağlıklı ve doğru raporlar sunabilmektedir. Yazılım ile, materyal isteklerinin kütüphaneye gelmesinden, bütçeleme, sipariş, faturalama, kataloglama ve ödünç aşamalarına kadar her adım gerçekleştirilebilmektedir.

Okuyucular e-posta aracılığı ile kendileri ile ilgili gelişmelerden haberdar edilebilmekte, web sayfaları aracılığı ile üzerlerine kayıtlı materyalleri görüp, gerektiğinde süre uzatabilmektedir. RFID sistemine uyumludur. 3M Shelf Check in/out donanımı ile kullanıcıların kendi kendilerine ödünç ve iade işlemleri yapabilmelerini desteklemektedir. Web servisleri aracılığı ile Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT)'a on-line veri aktarımını desteklemektedir. Libra, ağırlıklı olarak MARC 21 standardına dayalıdır. MARC 21'de bulunan bazı alanlar, veri giriş işlemlerinde kolaylık sağlaması için değiştirilmiştir. Bununla birlikte sistem bütünü ile MARC 21'e uyumlu transfer dosyaları hazırlayabilecek yetenektedir (Genel bilgi).

Libra üç devlet üniversitesi kütüphanesi tarafından kullanılmakta olan bir sistemdir.

Millennium: Innovative Interfaces firması tarafından üretilen Millennium bugün itibarıyla ülkemizde 12 üniversite kütüphanesi (7 devlet, 5 vakıf) tarafından kullanılmaktadır. Millennium büyük kullanıcı gruplarının ve koleksiyonların yönetimine olanak sağlayan bütünleşik kütüphane otomasyon sistemidir. Program sağlama, süreli yayınlar, kataloglama, dolaşım, yönetim raporları, ILL modüllerinden oluşmaktadır. Ek ücret karşılığında elektronik kaynak yönetimi modülü, keşif araçları (Encore Synergy) ve içerik yönetimi araçları edinilebilmektedir. Sağlamada

EDIFACT ve EDI teknolojileri kullanılmaktadır. OPAC kullanılan aygıtlara göre değişik adlarla ve özelliklerle şekillendirilmiştir. WebPAC pro “RightResult” teknolojisi içermektedir. AirPAC olarak adlandırılan katalog üzerinden mobil aygıt desteği (Blackberry Storm, iPhone, AirPac) sağlanmaktadır. Kullanıcılara spell check (yazım denetimi), Really Simple Syndication (RSS) beslemesi olanakları sunmaktadır. Millennium MARC standardı taşımayan OAI-PMH gibi metadata standartlarını da desteklemektedir (Millennium ILS, 2011). Millennium’un Türkiye’de program destek ofisi yoktur. Teknik destek yurtdışından temin edilmektedir.

Symphony: İki farklı firmanın (Sirsi ve Dynix) bir araya gelerek oluşturduğu SirsiDynix firması tarafından üretilen kütüphane otomasyon sistemidir. Türkiye’de iki üniversite kütüphanesinde kullanılmaktadır. Symphony tam belgeli API ve Web hizmetleri sunmaktadır. SIP2, NCIP, EDI ve Z39.50 standartlarına uyumludur. Dolaşım için web tabanlı personel istemcisine sahiptir. Güçlü Java istemci süreçleri düzenleyerek, bu tür self-servis istasyonları ve malzeme siparişi arabirimleri gibi zaman kazandıran arabirimlerini desteklemektedir. Program mobil uygulamalara elverişlidir. 600’ün üzerinde hazır raporlamaya olanak sunmakta ve XML çıktı seçenekleriyle kullanıcılarına hizmet vermektedir. Symphony, Ankara’da bulunan ofisi ile Türkçe olarak teknik destek sunmaktadır.

Bunların dışında Exlibris firması tarafından üretilen Aleph 500 ve Voyager programları dünyada yaygınlıkla kullanılan kütüphane otomasyon sistemlerindendir. Ülkemizde Milli kütüphane Exlibris firmasının ürünü olan Aleph yazılımını kullanan kütüphanelere örnek teşkil eder. Ayrıca VTLS Inc. tarafından üretilen Virtua, Polaris tarafından üretilen Polaris ILS, Infovision’un ürettiği Evolve akademik kütüphanelerde kullanılan yazılımlardan bir kaçını oluşturmaktadır.

2.4. Dünyada Kütüphane Otomasyonu Pazarı

Yapılan bazı pazar araştırmalarına göre son yıllarda kütüphanelerde kullanılan otomasyon sistemlerine yönelik rakamların, kullanılan yazılım türlerine göre değişmeye başladığı gözlemlenmektedir. Bu değişim özellikle Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin tercihiinde artış olduğunu göstermektedir.

Kısacası özgür ve açık kaynaklar kütüphanecilerin ortak geliştirme ruhuyla gelişmeye devam etmektedir (Breeding, 2011a).

Bazı araştırma sonuçları ve firmalardan elde edilen bilgiler ışığında 2008-2010 arasında oluşan pazar rakamları Tablo 4'te gösterilmiştir. 2010 yılından elde edilen verilere göre Koha, yeni müşteri ve toplam satış sayısı bakımından Amerika Birleşik Devletleri'nde diğer tüm programlardan daha fazla tercih edilmiştir. Amerika dışında ise diğer programların satış ve kurulum rakamları yüksektir.

Üç farklı firmanın (ByWaters Solution, Equinox Software, PFTS-Liblime) destek verdiği Koha'nın toplam satışı 229 olarak gerçekleşmiştir. Koha'yı SirsiDynix firmasının ürettiği ürünler takip etmektedir. Firmanın iki ürünü olan Symphony ve Horizon'un toplam satışı Koha'nın ulaştığı satış rakamına ulaşamamıştır. Türkiye'de de kullanılmakta olan Ex-Libris firmasının ürünü Aleph ve Innovative Interface firmasının ürünü olan Millennium 39'ar satışla eşit miktarda satış rakamlarına ulaşmışlardır. Biblionix (Apollo) ve Auto-Graphics (AGent Verso) 2010 yılında Koha'dan sonra en çok tercih edilen diğer ürünleri oluşturmaktadır. Diğer bir açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon programı olan Evergreen ise sıralamada geride kalarak akademik halk ve konsorsiyum kütüphanelerinde daha az tercih edilen bir yazılım olmuştur.

Burada dikkat edilmesi gereken bir başka husus Koha gibi Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin bağımsız olarak (kişilerin kendi bilgi ve tecrübeleri ile) kurulabileceği ve yönetilebileceğidir. Bu tip kurulumlarla birlikte Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin akademik kütüphanelerde daha yaygın biçimde kullanılabileceği değerlendirilmelidir. Araştırmada ABD kurulan ve kullanılmakta olan Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin verilerine erişim imkanları sınırlı düzeyde kalmıştır. Örneğin Türkiye'de iki farklı üniversite kütüphanesinde Koha kullanılmaktadır ancak yurtdışındaki kaynaklardan bu veriye ulaşma imkanı henüz gerçekleşmiş değildir.

Tablo 6. Kütüphane Otomasyon Sistemleri Satış Rakamları (2010)

		YENİ ALICI			TOPLAM SATIŞ			2010		
ÜRETİCİ SİSTEM ADI										
Akademik, halk ve konsorsiyom kütüphaneleri için bütünlük kütüphane yönetim sistemi								ABD	ABD dışı	Toplam Kurulum*
		2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Auto-Graphics	AGent Verso	23	16	86	24	18	86			394
Biblionix	Apollo	49	55	87	49	55	87	87		192
ByWater	Koha		7	155		7	155	154	1	167
Equinox Soft.	Evergreen		6	15	6	18	15			354
Equinox Soft.	Koha						11			12
Ex-Libris	Aleph	23	38	30	26	47	39	1	38	2291
Ex-Libris	Voyager	5	1	1	5	2	5	4	1	1251
Infovision	Evolve			5			73	81	0	81
Innovative In.	Millennium	61	34	37	65	45	39	33	18	1412
Keystone	KLAS	6	4	0	6	4	0	0	0	108
OCLC	Amlib Lib.		5			5	12			
Polaris	Polaris ILS	51	33	40	56	33	42	39	1	374
PTFS-Liblime	Koha	40		42	40		63	35	28	800
SirsiDynix	Symphony	38		47	135		126	71	55	2255
SirsiDynix	Horizon	0		0	0		20	20		1406
The Library C	Library Sol.	32	30	43	32	30	43	42	1	749
The Library C	Carl X/Carl S	0	0	0	0	0	3			20
VTLS	Virtua	26	18	21	39	18	22	2	20	21

Kaynak: Breeding, M. (2011b).

*Toplam kurulum, firmaya ait ürünlerin yeni sürümlerinin yüklenmesi, güncellenmesi veya ek ürünlerin satış rakamlarından oluşmaktadır.

** Boş bırakılan alanlarda firma bildirimi yapılmamıştır.

Özellikle 2010 yılı verilerine göre Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin ABD, Avustralya, Fransa, Yeni Zelanda ve son zamanlarda Birleşik Krallık'ta ticari olarak tescillenen ürünleri fazlasıyla zorladıkları görülmektedir (Breeding, 2011c: 25-26). ABD'de Koha ve Evergreen kısa zaman içerisinde SirsiDynix ve Innovative Interface ürünlerini zorlamaya başlamıştır. Kütüphanelerin bir yazılımdan diğerine göç hareketi hızlanmıştır.

2.5. Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Genel Özellikleri

Kütüphaneler sundukları hizmetlerin bütünlüğüne göre, birbirini tamamlayan farklı iş süreçlerinden oluşmaktadır. Süreçler birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda bütünleşik kütüphane otomasyon sistemleri geliştirilmiştir. Bütünleşik kütüphane otomasyon sistemi terim olarak bir sistem içinde birçok görevin yerine getirilmesini ifade eder (Takçı ve Soğukpınar, 2001).

Kütüphane otomasyon sistemlerinde belirlenen görevleri yerine getirmek üzere çeşitli modüller oluşturulmaktadır. Bu modüller için beklenen genel özellikler şu şekilde sırlanabilir;

- Kullanım kolaylığı
- Teknik yardım
- Yüksek verim
- Amaca uygunluk
- Memnuniyet
- Anlaşılır dil
- Kullanıcı dostu (user friendly)
- Teknik donanım

Bir kütüphane otomasyon sistemi birçok modülü içermekle beraber genellikle yedi iş sürecini bütünleşik olarak yürütmeyi hedefler. Bunlar; sağlama, kataloglama, dolaşım, tarama ve OPAC, süreli yayınlar, yönetim ve raporlama iş süreçleridir. Her bir modül aslında kütüphane ve bilgi merkezlerinin temel faaliyetlerini yerine getirmesini sağlayan iş süreçlerini oluşturmaktadır. Türkiye’de ve dünyada sıklıkla kullanılan çeşitli programların genel özelliklerine göre modüllerin temel amaçları ve özellikleri şu şekilde derlenmiştir (Millennium, 2011; Symphony, 2011; Koha, 2010; Milas, 2005; BLISS, 2001; Yordam, 1999):

Sağlama: Kütüphaneler ve bilgi merkezleri farklı tür ve biçimdeki yayınları dermelerine kazandırmak için değişik yollarla sağlama hizmetlerini yürütürler. Bunlar genellikle doğrudan satın alma, değişim ve bağış politikaları çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan bütçeler ve fonlar için otomasyon sistemleri üzerinde yönetim kontrolü oluşturulmuştur. Belirli bir bütçeye bağlı olarak gerçekleştirilebilen sağlama hizmetleri üzerinde bir bütçe olmaksızın da yönetim kontrolü oluşturabilir. Böylece kütüphane hizmetleri

yürütülürken sağlama işlemleri genel hizmetin ilk basamağını oluşturur. Kütüphaneler ve bilgi merkezleri gelişen teknolojiye paralel olarak yayıncılarla elektronik olarak iletişim imkânına sahip olmuşlardır. Artık sipariş işlemleri doğrudan tedarikçi ile sipariş işlemini gerçekleştiren personel arasında veri alışverişine imkân vermektedir. Elektronik veri değişimi (Electronic data interchange for administration -EDIFACT veya Electronic data interchange- EDI) ile tedarikçi firma ile doğrudan veri paylaşımı sağlanabilmektedir.

Kullanımda olan programların sağlama modüllerinin genel özellikleri şu şekilde oluşmaktadır:

- ✓ Bütçe oluşturma ve yönetme
- ✓ Farklı para kurları ve kurları çevirebilme
- ✓ Aracı firma bilgileri depolama
- ✓ Aracı firma performansını ölçme
- ✓ Taramada materyal bilgisinde sipariş bilgisini görüntüleyebilme
- ✓ EDI ile yayıncılardan doğrudan elektronik siparişte bulunabilme
- ✓ Sipariş kaydı ile bibliyografik kaydın edinilebilmesi
- ✓ Harcama göstergesi
- ✓ Sipariş önerileri toplayabilme ve sipariş listesine ekleme

Kataloglama: Kataloglamada Makinece Okunabilir Katalog (Machine Readable Catalog- MARC) ve Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları-2 (Anglo American Cataloging Rules2- AACR-2) standartları kullanılmaktadır. Son dönemde farklı bir standart olarak Joint Steering Comitte tarafından geliştirilen RDA gündeme gelmiştir. RDA, AACR2 gibi bir görüntü ya da kodlama standardı olmaktan çok bilgiye erişim ve erişim noktalarının ilişkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Yeni nesil kataloglama kodları olarak ilk örnekleri sunulan RDA ile tanımlanan web tabanlı kataloglar ve diğer kaynaklar için keşif hizmetleri gelecek dönemde daha sıkça karşımıza çıkacaktır (Kiorgaard, 2009: 3). Kataloglamada bir

başka önemli husus Z39.50 protokolünden kütüphanelerin faydalanmasıdır. Z39.50 protokolü kaynak paylaşımı ile kütüphanelerin ürettikleri katalogların ortaklaştırılmasını ve daha standart hale gelmesini sağlamaktadır.

Genel olarak kataloglama hizmetlerinde yürütülen işlemler ve bir otomasyon programından beklenen özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ MARC formatlarına tam uyum,
- ✓ MARC formatına sahip veritabanlarından verilerin aktarılabilmesi (OCLC, LC vb.),
- ✓ Z39,50 bağlantısı ile sisteme kayıt aktarabilme,
- ✓ MARC alanlarının tanımlanması, örnek girişler ve değişiklikleri güncel olarak gösterme,
- ✓ Yer numarası ile fazla kopya denetimi (tasnif denetimi)
- ✓ Demirbaş denetimi
- ✓ Kontrol numarası (001) denetimi
- ✓ ISBN/ISSN denetimi
- ✓ URL denetimi
- ✓ Otorite kayıtlarını sisteme aktarma
- ✓ Kayıt bilgilerindeki hataları gösterme
- ✓ Alanlarda yapılan hatalar için uyarı sistemi
- ✓ Çalışılacak MARC alanlarında sınırlama olanakları (varsayılan çerçeve vb.)

Dolaşım: Dolaşım hizmetleri kütüphanelerin ve bilgi merkezlerinin kullanıcılarıyla en yoğun olarak temas ettikleri hizmet birimini oluşturur. Kaynak ve kullanıcı arasındaki ilişkinin yönetildiği bir alan olarak dolaşım hizmetlerinde özellikle son yıllarda önemli teknolojik gelişmeler olmuştur. Örneğin standart takas protokolü (SIP2) ile “self hizmetler” yürütülebilmektedir. E-mail veya SMS gibi iletişim altyapısına dayalı duyuru hizmetleri son dönemin önemli gelişmelerini oluşturmaktadır. Kütüphane otomasyon sistemleri kullanıcılara sistem üzerinde daha

fazla kontrol kurmaları için sürekli olarak yenilikler sunmaktadırlar. Dolaşım hizmetlerinin doğrudan OPAC bağlantılı olarak kullanıcılar için özelleştirilmesi ile kütüphane veya bilgi merkezi personeline olan bağımlılık oranı azalmıştır. Radyo frekansı ile tanımlama (RFID) teknolojisi, kütüphane hizmetlerinde teknolojinin kullanımına dair önemli bir göstergedir.

Bu doğrultuda kütüphane otomasyon sistemlerinde var olan genel özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

- ✓ Kullanıcı (okuyucu) bilgileri yönetimi
- ✓ Ayırtma, gecikme, yenileme, ödünç ve iade vb. konularda bilgilendirme hizmeti,
- ✓ SMS, eposta vb. yollarla duyuru hizmeti
- ✓ İade uyarı sistemi
- ✓ Uzaktan erişim (Proxy) tanımlaması
- ✓ Oturum açma bilgileri ve şifre üretme
- ✓ Bireysel kayıt (Self-check) hizmetleri
- ✓ Çevrimiçi ve çevrimdışı olarak çalışabilme
- ✓ ILL hizmetleri
- ✓ Mobil hizmetlere destek
- ✓ RFID ve güvenlik desteği
- ✓ Standart Interchange Protocol-2 (SIP2) desteği

Tarama ve OPAC: Akademik kütüphaneler için araştırmacıların kaynakların bütününe eksiksiz olarak kolayca erişebilmesi önemli bir konudur. Kaynak miktarı ve kütüphanede bulunan derme (koleksiyon) içerisindeki kaynak türlerinin çeşitliliği aynı zamanda tarama gücüğü yaratabilmektedir. Kesin sonuçlara ulaşmada veya zaman açısından katalog tarama eylemi çeşitli sıkıntılar doğurabilmektedir. Kaynakların çeşitliliği göz önünde bulundurulursa hem bütün bir dermenin taranabilmesi, hem de ilgi alanlarına göre taramanın sınırlandırılabilmesi gerekir. Ayrıca programın, OPAC üzerinde güncel teknolojiye uygun olarak, kullanıcıyı kendisine çekecek özelliklere sahip olması gerekir.

Akademik kütüphanelerde kullanılan yazılımların tarama ve OPAC özellikleri kısaca şu başlıklar altında toplanabilir (Özkaramanlı, 2000: 13):

- ✓ Kaynaklara erişim için çoklu giriş seçeneklerinin sunulması. (başlık, yazar, konu, tasnif numarası, ISBN/ISSN vb),
- ✓ Tarama alanlarının arttırılabilmesi ve gelişmiş arama seçeneği,
- ✓ Sonuçlarda gereksiz ayrıntıların muaf tutulması,
- ✓ OPAC üzerinde kaynak kapağının gösterilebilmesi,
- ✓ Kaynak 'kullanılabilirlik' bilgisinin belirlenebilmesi,
- ✓ Sonuçların sınırlandırılabilmesi (filtreleme özelliği),
- ✓ Farklı veri kaynaklarının tek ara yüz üzerinden taranabilmesi (kütüphane kataloğu, veritabanları, açık arşivler vb),
- ✓ Tarama sonuçları içerisinde seçim yapabilme ve saklayabilme özelliği (liste, sepet, kart vb.),
- ✓ Kaynağın bulunduğu rafa göz atma seçeneği ve benzer kaynakların incelenebilmesi,
- ✓ Rezerv koyabilme,
- ✓ Tarama geçmişinin oluşturulması,
- ✓ Web 2 özellikleriyle yeni nesil kataloga uygunluk (RSS vb.),
- ✓ Etiket bulutu (tag clouds), yorumlama vb. uygulamalar,
- ✓ Tarama sonuçlarının kaydedilmesi, e-posta yoluyla gönderilebilmesi ve çıktıların alınabilmesi,
- ✓ Tarama sonuçlarının belirli sistemlere göre (APA, MLA vb.) kaynakçaya dönüştürülebilmesi,
- ✓ Tarama sonuçlarına ait bibliyografik verilerin depolanabilmesi

Sürelî yayınlar: Elektronik kaynakların internet ile birlikte çoğaldığı son dönemde sayısal (dijital) olarak üretilen tam içeriğe sahip yayınların büyük bir kısmını süreli yayınlar oluşturmaktadır. Büyük bütçeli sağlayıcılar, binlerce dergiyi ve milyonlarca makaleyi kütüphanelerin ve bilgi hizmetlerinin sunulduğu kurumlara kiralamakta ve kullanıcılarla buluşturmaktadır. Dolayısıyla bu tip kurumlar için süreli yayın yönetimi önemli bir bilgi hizmeti alanını oluşturmaktadır. Süreli yayınlar yapısı gereği bir başlığa bağlı birden fazla kaynaktan oluşması sebebiyle takibi güç

olan yayınlardır. Sadece basılı veya sadece elektronik olarak üretilen süreli yayınların yanı sıra, hem basılı, hem de elektronik versiyonu yayınlanan süreli yayınlar da vardır. Dolayısıyla kütüphane otomasyon sistemleri içerisinde süreli yayınların yönetimi çok yönlü olarak önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Buna bağlı olarak kütüphane otomasyon sistemlerinde süreli yayın yönetimi modülü aşağıda belirtilen işlevleri yerine getirmek üzere tasarlanmaktadır:

- ✓ Fazla sayı kontrolünün yapılabilme,
- ✓ Eksik sayıların otomatik olarak belirlenme,
- ✓ Sağlayıcı takibi,
- ✓ Elle (manuel) ve otomatik olarak yayın sayısı girişine olanak sağlama,
- ✓ Yayın takibi ve istek (claim) seçeneği,
- ✓ Mevcut veya eksik sayılara ilişkin toplu liste oluşturulması,
- ✓ Abonelik başlangıç-bitiş tarihi takibi,
- ✓ Otomatik güncelleme,
- ✓ Ulusal veya uluslararası toplu kataloglara uyum,
- ✓ Elektronik yayınlar yönetimi.

Yönetim: Kütüphane ve bilgi merkezleri için kullanılan kütüphane otomasyon sistemlerinin kumanda masası olarak yönetim modülü öngörülebilir. Tüm sistemin tek bir birimden kontrolü aynı zamanda yürütülen faaliyetlerin de merkezileşmesini sağlar. Bu nedenle bir otomasyon sisteminde hizmetlerin bütününe karşılayacak ve güncel gelişmelere ayak uydurabilecek esnek bir yönetim yapısı oluşturulması arzu edilir.

Kütüphane otomasyon sistemlerinde yönetim modülünden beklenen başlıca özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Sistemin tamamını kontrol edebilme
- ✓ Yetkilendirme esnekliği
- ✓ Sistem günlüğü oluşturma
- ✓ Dağıtım ve geri dönüş (feedback) olanağı

- ✓ Sistem duyurusu hizmeti
- ✓ Yeniliklere adapte olabilme.

Raporlama: Kütüphaneler ve bilgi merkezlerinde gerçekleştirilen faaliyetlerin sonuçları raporlara dönüştürülerek takip edilmektedir. Kullanıcı gruplarının bilgiyi ve belgeyi kullanma eğilimleri, kaynak kullanma performansları, kütüphane alışkanlıkları vb. birçok verinin toplanması ve raporlanması ile ortaya konulmaktadır. Aynı şekilde kaynakların kullanılma değerleri, bir kaynaktan kullanıma bağlı olarak elde edilen verim gibi ölçümlerin sonuçları raporlama sisteminin birer parçasını oluşturur. Dolayısıyla kütüphane otomasyon sistemleri mevcut durumun ortaya konulması ve bir yol haritası belirlenmesi için raporlama modülü ile desteklenmelidir. Özellikle ülkemizde akademik kütüphanelerin Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) denetimine bağlı olarak oluşturması gereken yıllık raporlar söz konusudur. Bu nedenle esnek raporlama altyapısına gereksinim duyulmaktadır.

Genel olarak raporlama sistemlerinde beklenen özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Kullanıcı, kaynak ve personel odaklı raporlama olanağı
- ✓ Sonuçları tablo ve grafiklere dönüştürebilme
- ✓ Elde edilen raporların değişik formatlarda depolanabilmesi veya yazdırılabilmesi
- ✓ Sonuçların elektronik ortamda dağıtılması
- ✓ Esnek raporlama sistemi ve değişikliklere uyarılma

Bu özelliklerin yanı sıra günümüzde kütüphaneler elektronik kaynakların yaygınlaşmasına paralel olarak dijital (sayısal) kütüphane kavramını geliştirmişlerdir. Elektronik kaynakların kütüphane kaynaklarına eklenmesi ve dolaşım sistemi kapsamında kullanıcılara sunulması söz konusudur. Bu nedenle elektronik kaynak yönetimi kütüphane otomasyon sistemleri içerisinde yer bulmaktadır.

Akademik kütüphaneler sadece dışarıdan edindikleri kaynakları değil, kuruluştaki görev alan bilim insanlarının ürettikleri kaynakları da sağlama, düzenleme

ve kullanıma sunma misyonuna sahiptirler. Açık erişim veya açık arşiv (repository) olarak adlandırılan bu tip dermeler günümüzde bilgiye erişimde artan maliyetler nedeniyle alternatif oluşturan sistemlere dönüşmüşlerdir. Bu tür kaynakların sağlanması, düzenlenmesi ve kullanıma sunulması için bazı standartlar geliştirilmiştir. Kütüphaneler kullandıkları otomasyon sistemlerinin EAD, Dublin Core, OAI-PMH, TEI ve XML gibi standartları desteklemesini istemektedirler.

Mobil uygulamalar ise elektronik bilgi paylaşımının diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Yazılımlar bu tip özellikleri destekler nitelikte eklentiler üretmektedirler.

III. BÖLÜM:

YAZILIM KAVRAMI Ve ÖZGÜR Ve AÇIK KAYNAK KODLU YAZILIMLAR

3.1. Yazılım Kavramı ve Yazılım Türleri

Bilgisayar teknolojisi geçen yüzyıldan başlayarak, internetin keşfinden sonra baş döndüren bir hızla gelişmeye devam etmektedir. Bu gelişme diğer bütün teknolojileri radikal bir biçimde etkilemektedir. Özellikle bilgi hizmetleri, bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerle birlikte köklü değişimler geçirmiştir.

Bilgisayarlar temel olarak iki yönden incelenmelidir. “İlki bilgisayarların fiziksel birimlerini içeren donanım (hardware), ikincisi ise bilgisayarları yönlendiren, problem çözümüne yardımcı olan yazılımdır (software)” (Yazıcı ve Akyel, 1997: 13). Donanım elektronik aygıtların çalışması için gerekli tüm fiziksel araçlardan oluşur. Yazılım ise, "işletim sistemlerini çalıştırmak ve uygulamaları yerine getirmek amacıyla oluşturulmuş bilgisayar programları için kullanılan genel bir terim"dir (Arstantekin, 1998: 232).

“Yazılım belirli amaçlar için, yani kendisine verilmiş görevleri yerine getiren bileşenlerden oluşur. Bunlar bir araya gelerek kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılarlar” (Şahin, 2009: 113). Kullanım ihtiyaçlarını ve kullanıcı sorumluluklarını saptayan kurallar ise üretilen lisanslar ile belirlenmiştir.

Yazılımlar üretim biçimleri ve amaçları doğrultusunda çeşitlendirilirler. Kullanıcı hakları çerçevesinde yazılımlar çeşitli kategorilere ayrılmaktadırlar. Müller kullanıcı haklarını belirleyen lisanslamalara göre yazılım kategorilerini şu şekilde özetlemektedir (2011: 60):

- Özgür yazılım (free software),
- Açık kaynak kodlu yazılım (open source software),
- Ücretsiz yazılım (freeware),
- Paylaşımlı yazılım (shareware),
- Kaynak kodu lisanslı yazılım (proprietary software).

Freeware ( cretsiz) yazılımlar ücretsiz olarak kullanılan ve sınırlandırma olmaksızın dağıtılabilen yazılımlardır; ancak bu tip yazılımların kaynak kodları açık değildir. Genellikle daha gelişmiş ticari sürümlerinin alt ürünü olarak pazara sunulurlar. Shareware (paylaşımly) yazılımlar, yazılımın tüm özelliklerinin sınırlı bir süre için veya bazı özelliklerinin sınırsız olarak kullanılabildeği yazılımları ifade eder. Kaynak kodu lisanslı (proprietary) yazılımlar ise belirli bir kurum veya kişi için geliştirilen ve o kurum veya kişinin belirlediği kurallar ile lisanslandırılan yazılımlardır. Yazılımın kaynak kodlarının açılıp açılmaması yine kurum veya kişinin belirleyeceği stratejiye bağlıdır (Ayaz, 2009: 8).

Özgür yazılım ve açık kaynak kodlu yazılım kavramları ise çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanılan yazılım türleridir. Klasik yazılım modelinde, yazılımın kaynak kodu kapalı tutularak çalışabilir dosyalar ile dağıtılmaz. Kullanıcı programın arka yüzünde çalışan yazılımın içeriğine erişemediği gibi müdahale etme, değiştirme veya düzenleme gibi olanaklara sahip değildir. Klasik kapalı kodlu yazılımlara (KKK) karşılık, açık kaynak kodlu (AKK) ve  zg r yazılım ( Y) hareketleri gelişmiştir.  /AKK hareketi, bu yazılım türünün resmi tanımını, yazılım geliştirme metodolojisini ve sosyal hareketin bileşenlerini içerir (Blansit, 2009, s.362). Temelde birbiriyle paralel amaçlar için üretilen AKK ve  Y, konuyu ele alış biçimleriyle birbirinden farklılaşır. AKK yazılımlar için kaynak kodun açık olması etik değil; pratik bir sorundur. Özgür yazılım ise toplumsal bir harekettir. Özgür yazılım hareketi için  zg r olmayan yazılımlar çözülmesi gereken sosyal bir problemdir ( zl  ve Sezen, 2003: 2).

Her iki yaklaşımı toplumun gelişen teknolojiiden yararlanma hakkı çerçevesinde değerlendirmek gerekir. “Açık Kaynak Kodlu Yazılım” terimi 1998’de ortaya çıkılmış bir kavramdır (Bretthauer, 2002: 3). Özgür yazılım hareketinin oluşturduğu topluluk içinden çıkan bir grubun kullandėı bir kavram olmasına rağmen, hareketin kurucusu Stallman’a göre amaç ve felsefe bakımından birbirinden ayrı kavramlardır. Açık kaynak, yazılımın geliştirilme metodolojisi,  zg r yazılım hareketi ise sosyal bir olgudur (Lessig, 2002a: 55). Özgür yazılım hareketi ve açık kaynak kodlu yazılım hareketi,  zg r yazılım topluluğu içerisindeki iki farklı politik grup gibidir (Lessig, 2002b: 55).

Açık kaynak kodlu yazılımlar bilinenin aksine her zaman ücretsiz olarak üretilen veya dağıtılan yazılımlar değildir. Ticari bir yazılım da açık kaynak kodlu olarak üretilir. Ancak kullanımında ve paylaşılmasında ücretlendirme yapılabilir. Bu nedenle çalışmada anlam kargaşasını ortadan kaldırmak için özgür yazılım ve açık kaynak kodlu yazılım kavramları “özgür ve açık kaynak kodlu yazılım” olarak birlikte kullanılmıştır.

Ö/AKK yazılımlarının kökenleri bilgisayar teknolojisinin yaygınlaştığı yıllara kadar uzanır. Başlangıçta sınırlı oranda gelişen yazılım sektörü, yıllar içerisinde hızlanarak önemli gelişmeler göstermiştir. Ö/AKK yazılımların üretilmesi ise daha çok kişinin kaynak kodları üzerinde çalışmasını ve dolayısıyla hem nitelik hem de nicelik bakımından zengin, rekabete dayanan yazılım geliştirme dönemine geçişi sağlamıştır. 1970’lerin sonunda ve 1980’lerin başında iki farklı grup açık kaynak hareketini başlatmışlardır (Gonzalez, 2000):

- Birincisi, eski bir MIT programcısı olan Richard Stallman’ın istifa ederek GNU Projesi ve Özgür Yazılım Vakfı (Free Software Foundation) hareketini başlatmasıdır. Stallman aynı zamanda GNU Manifestosunu yazmıştır. Manifesto ile GNU-Genel Kamu Lisansı çerçevesinde üretilen yazılımı ücretsiz kılar. Stallman’ın amacı, yazılımın kaynak kodu ve yeniden dağıtma özgürlüğü çerçevesindeki temel hakları belirleyerek özgür yazılımı daha fazla teşvik etmektir.
- İkincisi, University of California, Bilgisayar Bilimleri Araştırma Grubu (CSRG)’nun Unix sistemini iyileştirmek ve hızlandırmak için yaptığı uygulamalar çerçevesinde gelişmiştir. Aslında bu çalışma dünya çapındaki bilgisayar korsanı (hacker) grupların da katıldığı sistemi iyileştirme ve geliştirme çalışmalarının bir parçasıdır. Programın dağıtılması ve paylaşılması amacıyla oluşturulan BSD Lisansı ilk açık kaynak lisanslarından biridir. Ancak; kullanıcılara sistemin tamamı açılmadığı gibi kullanım için ayrıca AT&T Unix lisansı zorunlu kılınmıştır.

Ö/AKK için gelişmelerin somutlaştığı olaylar ve yıllar şu şekilde belirlenmektedir. 1983 yılında GNU tabanlı özgür yazılım hareketi başlatılmıştır. İki

yıl sonra Richard Stallman tarafından Özgür Yazılım Vakfı kurulmuştur. 1989'da GNU kamu lisansının (GPL) birinci sürümü yayınlanarak GPL ile üretilmiş yazılımlarda düzen sağlanmıştır. Böylece bu lisansla üretilen yazılımların kullanım hakları düzenlenmiştir. 1991'de Linus Torvalds'in UNIX benzeri işletim sistemi olan Linux'u geliştirmesi özgür yazılımın önemli hamlelerinden biri olmuştur. 1999'da Açık Erişim İnisiyatifi oluşturularak elektronik kaynaklar için teknik çerçeve ve metadata standartları belirlenmiştir (Jaffe ve Careaga, 2007: 3) .

Özgür Yazılım Vakfı tarafından kaleme alınan GNU Genel Kamu Lisansı, Ö/AKK yazılım felsefesini oluşturan dört temel özgürlük belirlemiştir.

- Hangi amaç için olursa olsun, programı çalıştırma özgürlüğü (0. özgürlük).
- Kendi ihtiyaçlarınıza uyarlamak için programın nasıl çalıştığını öğrenme özgürlüğü (1. özgürlük). Kaynak koduna erişim bunun için bir önkoşuldur.
- İhtiyacı olanlara yardım edebilmeniz için programın kopyalarını dağıtma özgürlüğü (2. özgürlük).
- Bütün toplumun faydalanabilmesi için programı iyileştirme ve yaptıklarınızı halka açma özgürlüğü (3. özgürlük). Kaynak koduna erişim bunun için bir önkoşuldur. (Özgür yazılım nedir, 1996)

Belirlenen özgürlükler, tüm insanlığın üretilen ürünlerden rahatlıkla faydalanması esaslarını vurgulamaktadır. Dolayısıyla Ö/AKK yazılımların arkasında yatan temel felsefenin toplum yararı olduğu söylenebilir.

3.2. Ö/AKK Yazılımlar ve Lisanslar

İnsanların kullanımına sunulan her yazılım, yazılımı üretenlerin ve kullananların haklarının korunması amacıyla belirli lisans anlaşmalarını zorunlu kılar. Bu lisanslar kapsamında programın nasıl kopyalanabileceğini gösteren yöntemler, lisans ücretleri ve yazılım üzerindeki kullanıcı hakları gibi konulara açıklık getirilir. GNU ile uyumlu olarak üretilmiş birçok lisans mevcuttur. Bunların içerisinde en çok bilinen ve kullanılan lisans GNU-Genel Kamu Lisansı'dır. Kısıtlı Genel Kamu Lisansı ve BSD Lisansı çok bilinen diğer GNU lisans türleridir.

3.2.1. Genel Kamu Lisansı (General Public Lisence)

Genel Kamu Lisansı (General Public Lisence- GPL) en çok bilinen Ö/AKK lisansıdır. Şu anda GPL v3 sürümü güncel sürüm olarak kullanılmaktadır (Blansit, 2009: 367). 1983 yılında Richard Stallman tarafından geliştirilmiş, detaylı bağlayıcılığı bulunan, teşvik edici, gerek kullanıcı gerekse üretici tarafa büyük olanaklar sağlayan bir lisans türüdür. GPL' nin en çok üzerinde durduğu konu yazılımların kaynak kodu ile birlikte dağıtılmasının gerekliliğidir. Üretici firma yazılımını ikili sayı düzeninde (binary) olarak dağıtsa bile kaynak kodunu da herkes tarafından erişilebilir bir yere bırakmak zorundadır. Kullanıcı, bu kaynak kodu alıp inceleyebilir, üzerinde istediği değişikliği yapabilir, kendi projelerinde veya yazılımlarında kodun tamamını ya da bir parçasını kullanabilir. Hatta başkasının kod parçasını alıp bir kaç değişiklik yapıp, satarak maddi kazanç da elde edebilir. Ancak burada geçerli olan tek bir şart vardır; üretilen yeni programın da GPL ile lisanslanması zorunludur (Gökbayrak, 2001) .

Bu lisansın güncel sürümü “GPL version 3 (GLPv3)”, Özgür Yazılım Vakfı Free Software Foudation- FSF) tarafından 2007 yılında yayınlanmıştır.

3.2.2. Kısıtlı Genel Kamu Lisansı (Lesser General Public Lisence- LGPL)

LGPL, GPL'nin bazı yazılım kütüphaneleri için yazılmış sürümüdür. Kısıtlı Genel Kamu Lisansı'nın, GPL lisansından en önemli farkı, LGPL lisansını kullanan yazılımın, farklı bir lisansa sahip yazılım ile birlikte kullanılabilmesidir. Böylece GPL lisansının özgür yazılımlara getirdiği zorunluluk ortadan kalkmaktadır. LGPL lisansı genel olarak yazılım kütüphaneleri için kullanılmaktadır. Bazı kütüphaneler ticari yazılımlar ile birlikte kullanılarak daha fazla tanınmak, bazı alanlarda “de-facto” standart haline gelmek isteyebilirler. Bu durum GPL lisansı ile kısıtlanmıştır. Ticari bir yazılıma entegre edilmeleri için kütüphanelere bu hakkı veren bir lisans gerekmektedir. LGPL lisansı ile açık kaynak kodlu yazılımlar ticari yazılımlarla birlikte kullanılabilirler. Fakat ticari yazılıma gömülü olan kısmın yine LGPL lisanslı ve açık kaynak kodlu olarak yayınlanma zorunluluğu bulunmaktadır (Yılmaz, 2009:8).

3.2.3. BSD Lisansı

BSD lisansı yazılımın kaynak koduna erişimi veya dağıtımı konusunda sınırlama getirmez. GPL ile bu açıdan benzerlik gösteren lisansın ayrışan noktası ise; yazılımın kapalı kod haline getirilmesi ve ücretlendirilerek satılmasına olanak sağlamasıdır. Ancak ÖzgürBSD (FreeBSD) ile, genel kullanım (public domain) içinde yer alan yazılımlar özgürce kullanılabilir, yazılımın herhangi bir sahibi yoktur (Blansit, 2009: 368).

Bu lisanslara ek olarak; 1988 yılında Massachusetts Teknoloji Enstitüsü tarafından hazırlanmış bir özgür yazılım lisansı olan MIT Lisansı, 2000 yılında onaylanan Apache Lisansı ve Mozilla Kamu Lisansı (MPL) GPL ile uyumlu lisanslardan bazılarıdır. GNU-GPL ile uyumlu birçok lisans geliştirilmiştir, (Linux ve özgürlük: özgür yazılım lisansları, 2011).

Ö/AKK yazılımların kamu kurumlarında kullanımı, kullanımın gerçekleştiği ülkenin kanunlarına bağlı olarak yasal çerçeveye oturtulmuştur. Türkiye’de bu konu Kamu İhale Kanunu (KİK) kapsamında değerlendirilebilir. Buna göre bir yazılımın açık kaynak kodlu olması teknik bir özelliktir. Açık kaynak kodlu yazılımın kamu kurumunda kullanılabilmesi, belirli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürün belirtilmediği sürece ihale şartnamesi yasaya aykırı olmayacaktır. (Çetin ve diğerleri, 2005: 25). Kütüphane otomasyon sistemleri için bunun anlamı ise şudur: GPL lisansına sahip bir programın doğrudan edinilmesi ve kullanılmasının yanı sıra, aracı (destekleyici) firma ile ihale yasasına bağlı olarak hizmet satın alınabilir.

3.3. Ö/AKK Yazılımların Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Ö/AKK yazılımların üretilmesi ve paylaşılması için başlatılan özgür yazılım hareketi yakın bir geçmişe sahip olmasına rağmen, üretilen ürünlerdeki nitelik gün geçtikçe artmaktadır. Niteliğin gelişmesindeki en önemli faktör yazılım konusundaki özgürlük felsefesine dayandırılabilir. Özgür yazılım lisanslarıyla üretilen programlar için belirlenen özgürlük maddeleri, yazılımın niceliği kadar niteliği üzerinde de etki yaratmaktadır. Bunun en önemli nedenleri; yazılım üzerinde, kaynak kodların herkese açık olmasından dolayı üzerinde çok fazla sayıda uzmanın çalışabilmesi ve yazılımın geliştirilmesindeki özgürlük olarak belirlenebilir. Üretilen her üründe

olduğu gibi, Ö/AKK yazılımların da güçlü ve zayıf yönleri vardır. Bu doğrultuda Ö/AKK yazılımların olumlu yönleri şu şekilde sıralanabilir (Molyneux, 2011: 173; Crawford, 2009; Boss, 2008; Güneş, 2007:154; Gonzalez, 2000).

1. Kaynak kodlarına özgürce erişim, kullanıcının program üzerindeki hareket ve kontrol alanını genişletir. Bu durum özellikle askeri, ticari, stratejik vb. bilgilerin gizliliği açısından önemlidir. Örneğin askeri alanda yazılımın içerisinde nelerin olduğunu bilmek önemli bir durumdur.
2. Gerektiğinde yazılımda değişiklikler yapmayı, programı geliştirmeyi veya amaca uygun hale dönüştürmeyi sağlar. Böylece kütüphane veya bilgi merkezleri kendi iş akışlarına uygun sonuçlar elde edebilmek için program üzerinde daha esnek bir şekilde değişiklikler yapabilirler.
3. Programın kod yapısını değiştirebilmek, yönetimini kolaylaştırmak açısından önemli bir avantaj sağlar.
4. Pazarlama amacıyla ortaya çıkacak çatışma ortamının önüne geçilir. Açık kodlarla birlikte ticari kaygılar geri planda kaldığı için, temel ihtiyaçlar üzerinde daha fazla durulur. Programın gerçek nitelikleri ön planda tutulur.
5. Yazılım bütün dünyaya açık olduğu için, arkasında çalışan kişi, kuruluş veya grupların programa katkısı da büyük boyuttadır. Yazılımda istenen özellikleri geliştirmek için, farklı çalışma grupları bir araya gelerek ortak platform üzerinde çalışabilirler.
6. Program, üretici tekelinden çıkarak herkesin özgürce değiştirme, geliştirme ve paylaşım olanaklarına kavuşur.
7. Program üzerinde yapılacak hiçbir düzenleme (modifikasyon) ücretlendirmeye tabi değildir. Ayrıca programın lisansı için ücret ödenmez.
8. Herhangi bir gerçek veya tüzel kişi, projeyi kaldığı yerden veya en baştan ele alarak yeniden üretebilir veya geliştirebilir.
9. Kullanıcı sayısındaki yaygınlık, programın hızlı ve sağlıklı bir biçimde gelişmesini sağlar.

10. Yan bir alan olarak destek hizmetler, dokümantasyon ve eğitim alanlarında program konusunda uzmanlaşmış kadroların oluşması sağlanır.
11. Kullanıcı ve programı geliştirenler arasında yoğunlukla internet üzerinden gelişen ilişkiler sayesinde devamlı bir iletişim sağlanmış olur.
12. Açık kaynaklar farklı uzmanlar tarafından değerlendirilme olanağına sahiptir. Böylece programdaki her uygulamanın farklı deneyimlerle sınanması sağlanır. Bu durum uygulama zenginliğini artırır ve hata payının azaltılması için avantaj sağlar.
13. Özgür ve açık kaynak kodla üretilen programlar bu şekilde üretilmiş birbirine destek programların oluşmasını ve gelişmesini sağlar.
14. Piyasadaki farklı türdeki yazılımlarla rekabet düzeyine ulaşan Ö/AKK yazılımlar fiyatların aşağıya çekilmesini sağlayarak, kurum ve kuruluşların bütçelerine katkıda bulunur.

Ö/AKK yazılımların olumlu yönlerinin yanı sıra olumsuz yönleri de şu şekilde özetlenebilir (Molyneux, 2011: 174; Gonzalez, 2009; Boss, 2008):

1. Programın geliştirileceğine dair verilmiş bir garanti yoktur. Programa yeterince ilgi gösterilmediğinde ilerleme durabilir veya verilen destek geri çekilebilir.
2. Fikri mülkiyete bağlı olarak çeşitli sorunlar yaşanabilir. Bu sorunlar her ülkenin kendi yasaları veya uluslar arası anlaşmalara bağlı olarak gelişebilecek sorunlardır.
3. Bir programın var olduğu veya geldiği durumdan haberdar olmak bazı zamanlar zordur. Programın arkasında duran kişilerin veya ekibin konu hakkında tanıtım veya bilgilendirme çalışmaları yapması bu sorunun giderilmesi için önemlidir.
4. Beklenmeyen maliyetler oluşabilir. Açık kaynak kodlu yazılımların çoğunda, sağlama, kütüphaneler arası ödünç verme veya süreli yayın yönetimi gibi bazı modüller tamamlanmamış

veya eksiktir. Öte yandan bu tür yazılımlarda online sipariş ve kontrol, RFID desteği, kullanıcı SMS uyarısı vb. uygulamalar genellikle yoktur. Kütüphaneler bu tip eksiklikleri oluşan ihtiyaçlar paralelinde tamamlamak istediklerinde önlerine ticari ürünlerden daha fazla bir maliyet çıkabilmektedir.

5. Koordinasyon eksikliği yaygındır. Özellikle yazılımın geliştirilmesi işlemleri kaotik bir sürece sürüklenebilir ve beklenen zamanda hatalar giderilemeyebilir.
6. Eğitim, dokümantasyon ve teknik destek olanakları sınırlı kalabilir. Eğer ürünün arkasında destek sunan bir firma yok ise Ö/AKK yazılım ile birlikte eğitim alma veya teknik destek olanakları ya sınırlıdır veya hiç yok demektir.
7. Ö/AKK yazılımlar hız ve ölçeklenebilirlik açısından diğerlerine göre daha zayıf kalabilir. Bunun nedeni çoğunlukla genel amaçlı bir programlama diliyle yazılmış olmalarıdır. Genel amaçlı yazılım dilleri kullanım kolaylığı sağlamasına rağmen diğer programlama dillerinden daha yavaş ve daha az ölçeklenebilir nitelikte dillerdir. Örneğin Ö/AKK yazılımlarda yaygın olarak kullanılan Perl programlama dili, sunucu üzerinde her bir komutu ayrı programlar üzerinde başlatma gereksinimi duyar. Bunun anlamı, bir belgeye ulaşan 100 eşzamanlı kullanıcının aynı anda tek bir sunucu üzerinde 100 ila 1000 programı çalıştırıyor olmasıdır.

3.4. Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Programları

Ö/AKK kütüphane otomasyon kütüphane otomasyon sistemleri 1999 yılında ortaya çıkmış ve kullanılmaya başlanmıştır. Kütüphane hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla üretilmiş Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin ilki Koha'dır. Koha'nın ilk sürümünün kullanılmaya başlandığı 2000 yılından sonra ise farklı ülkelerde farklı kütüphane türleri için Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri üretilmiştir. Programların çoğu okul kütüphaneleri, özel kütüphaneler, halk kütüphaneleri gibi küçük hacimli kütüphaneler için üretilmesine rağmen, büyük

dermeleri yönetme yeteneğine sahip sistemler de oluşturulmuştur. Bu tip kütüphane otomasyon sistemlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

3.4.1. Evergreen: Evergreen Projesi yaklaşık 800 kütüphane tarafından kullanılan açık kaynak kodlu bir ILS projesidir. Evergreen diye adlandırılan yazılım, kütüphaneler tarafından, katalog ara yüzünün yanı sıra dolaşım gibi operasyonları yönetmek, kütüphane materyallerinin sağlanması ve (özellikle Evergreen konusunda) kütüphane grupları arasında kaynak paylaşımı için kullanılır. Evergreen projesi 2006'da Georgia'da yaklaşık olarak 250 halk kütüphanesi tarafından paylaşılmaktadır. Sistem, ihtiyaçlarına hizmet edecek ölçeklenebilir bir katalog için Georgia Halk Kütüphanesi Sistemi tarafından başlatılmıştır (Evergreen, 2008).

3.4.2. Emilda: Emilda Realnode Ltd. şirketi tarafından geliştirilen ve sürdürülen Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemidir. Emilda projesi 2004 yılında başlatılmıştır. Finlandiya'daki 14 okul kütüphanesi hali hazırda bu programı kullanmaktadır. Bütünüyle MARC uyumlu olan program Zebra sunucusu ile indekslenmektedir. (Emilda, 2005).

3.4.3. GNUTeca: Akademik ve özel kütüphaneler için Brezilya'da geliştirilen bütünleşik kütüphane otomasyon sistemidir. 2008'de kataloglama, dolaşım ve kullanıcı katalog erişimi modülleri ile kullanılmaya başlanan yazılım Perl ve PHP dilleri ile yazılmıştır. Linux ve Windows'un tüm sürümleri ile çalıştırılabilmektedir. Portekizce, İngilizce ve İspanyolca olarak kaynak kodlarına ve dokümanlara erişim imkânı sağlanmıştır (Boss, 2008).

3.4.4. NewGenLib: Verus Solutions Ltd ve Kesavian Institute of Information and Knowledge tarafından 2005 yılında Hindistan'da başlatılan proje 2008'de GNU-GPL lisansı altında açık kaynak olarak sunulmuştur (Boss, 2008). Programlama dili olarak Java'yı kullanan NewGenLib, RFID desteği, farklı dillerde destek, çoklu kullanıcı, Z39.50 gibi özelliklere sahiptir (NewGenLib, 2011).

3.4.5. OPALS: The Open Source Library Automation System (OPALS) K-12 okul kütüphaneleri için üretilmiş kütüphane otomasyon sistemidir. Perl diliyle yazılmıştır. Media Flex firması tarafından 2000 yılından bu yana geliştirilmektedir (Breeding, 2008: 18). OPALS'i diğer yazılımlardan ayıran temel bir özellik yazılımın lisans ücretlendirmesi olmamasına rağmen yıllık abonelik ücreti alınmasıdır (Jackson, 2011: 500).

3.4.6. OpenBiblio: 2002 yılında GNU-GPL lisansı ile çıkartılan program PHP dili ile yazılmıştır. İspanyolca yayınlanan yazılım Kolombiya, Küba ve Venezüella gibi ülkelerde kullanılmaya başlanmıştır. Dolaşım, kataloglama, yönetim, OPAC ve raporlama modüllerinden oluşmaktadır (Open Biblio, 2011).

3.4.7. PhbMyBibli(PMB): Agneaux Halk Kütüphanesi yöneticisi François Lemarchand tarafından 2002 yılı Ekim'de başlatılan bütünleşik kütüphane otomasyon sistemidir. Bugün bir Fransız şirketi olan PMB tarafından sürdürülmektedir. Php yazılım dili ile yazılan PMB, Linux, Windows ve Mac OS üzerinde çalıştırılabilmektedir. İngilizce, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Arapça, Almanca ve Portekizce dillerini içeren program GNU-GPL ile uyumlu olan CeCILL lisansı ile üretilmiştir (Boss, 2008).

Bunların dışında bilinen bazı Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri şu şekilde sıralanabilir (Müller, 2011: 73):

- Avanti
- BibloteQ
- Open Marco Polo
- Weblis
- LearningAccessILSi
- EspaBiblio
- InfoCID
- Jayuya
- oBiblio
- OpenAmapthèque
- PhpMyLibrary
- Senayan

3.5. Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Pazar İçerisindeki Yeri

Kütüphane otomasyon sistemleri için Kuzey Amerika (özellikle ABD) ülkelerinde pazar araştırmaları güncel verilerle değerlendirilmekte ve sonuçları her yıl düzenli olarak yayınlanmaktadır. Kütüphanelerin otomasyon sistemi tercihleri ve bir otomasyon sisteminden diğerine gerçekleştirdikleri geçiş işlemleri olabildiğince güncel bir biçimde takip edilmektedir.¹

Ö/AKK kaynakların üretim ve kullanımına bağlı olarak, yapılan benzer nitelikteki araştırmaların sonuçları yıllara göre birbirinden farklı sonuçlar vermektedir. Örneğin 2009 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin özellikle akademik kütüphanelerde henüz çok fazla değerlendirmeye alınmadıkları gözlemlenmiştir. Bunun nedenleri olarak şu hususlar belirtilmiştir (Wang, 2009: 217):

- Yeterli teknik destek alınamayacağı düşünülmektedir.
- Bu tip yazılımlara henüz tam olarak güvenilmemektedir.
- Kalitesi konusunda emin olunamamaktadır.

2009 yılında yapılan bu araştırma sadece akademik kütüphaneleri kapsayan bir çalışmanın sonuçlarını sunmaktadır. Ancak bir sonraki yıl yapılan ve çok daha geniş katılımlı ve tüm kütüphane türlerini kapsayan araştırma sonuçlarında ise Ö/AKK kaynakları kullanan kütüphanelerin memnuniyet düzeyleri oldukça yüksektir.

Breeding'in 2010 yılı rakamlarına dayandırdığı pazar araştırmasında özel yazılımların ve çeşitli firmalar tarafından desteklenen Ö/AKK yazılımların ABD'de halk kütüphaneleri ve akademik kütüphanelerle yaptıkları sözleşmelere göre satış rakamları verilmiştir. Buna göre Koha halk kütüphanelerinde 73, akademik kütüphanelerde ise 24 sözleşme ile her iki kütüphane grubunda da ikinci sırada yer almıştır. Halk kütüphaneleri kategorisinde Biblionix firmasının küçük kütüphaneler için ürettiği Apollo yazılımı 87 satış sözleşmesiyle, akademik kütüphanelerde ise

¹ Bu alanda "Library Technology Guides" kütüphane otomasyon sistemleri için verileri toplayan ve tüm dünyaya sunan önemli bir kaynaktır (<http://www.librarytechnology.org/>).

SirsiDynix firmasının Symphony yazılımı 25 sözleşme ile birinci sırada yer almışlardır. Genel toplamda ise Koha, tüm yazılımları geride bırakarak en çok satan yazılım olmuştur (Breeding, 2011a).

Satış rakamlarından ziyade, kullanılan ürünlerle ilgili alınan teknik destek ve ürün memnuniyeti sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Breeding’in farklı kütüphane otomasyon programlarıyla çalışan kütüphanecilerin oldukça yüksek katılımıyla (Millennium: 395, Symphony: 282, Horizon:185, Voyager:124, OPALS:106, ALEPH 500:106, Library.Solution:105, Polaris:104, Koha:96, Apollo:84, AGent VERSO:72) gerçekleştirdiği ankete göre , kütüphanelerin mevcut kütüphane otomasyon sistemlerinden duydukları memnuniyet düzeyleri ölçülmüştür (Breeding, 2011b). Buna göre Koha, onyediy farklı kütüphane otomasyon sistemi içerisinde üçüncü sırada (Apollo yazılımı birinci, OPALS ikinci) yer almıştır. İlk iki sırada yer alan ve küçük çaplı kütüphaneler ve K-12 okul kütüphaneleri için yazılmış yazılımlar hariç tutulduğunda Koha Ö/AKK yazılımları ve özel yazılımlar içerisinde memnuniyet açısından lider konumdadır.

Tablo 7. Kütüphane Otomasyon Sistemleri Memnuniyet Oranları

Kütüphane otomasyon sistemleri ve firmalar	Kullanıldığı kütüphane türü	Katılımcı sayısı	Memnuniyet oranı (%)
Apollo- Biblionix	Küçük hacimli halk küt.	81	8.58
OPALS-Mediaflex	K-12 okul	100	8.43
Koha- Bağımsız	Akademik-Halk (Tümü)	38	7.87
Koha- ByWater	Akademik-Halk (Tümü)	37	7.86
Polaris-Polaris	Orta büyüklükte	101	7.77
AGent VERSO-AutoGraphics	Halk kütüphaneleri	72	7.40
Millennium- Innovative	Akademik-Halk (Tümü)	388	7.11
Library. Solution	Okul kütüphaneleri	104	7.11
Koha-Liblime	Akademik-Halk (Tümü)	31	6.90
ALEPH 500- ExLibris	Akademik-Halk (Tümü)	105	6.41
Symphony (Unicorn)- SirsiDynix	Akademik-Halk (Tümü)	271	6.15
Voyager- ExLibris	Akademik-Halk (Tümü)	123	6.01
Horizon- SirsiDynix	Halk kütüphaneleri	179	5.99

Özel yazılımlarda olduğu gibi Ö/AKK yazılımlar için de en önemli husus karşılaşılabilecek sorunları ortadan kaldırmak için sağlanacak teknik destektir. Bir kütüphaneye yeni bir yazılımın uygulanması (implementation), gerekli eğitimlerin verilmesi (training) ve yazılımın periyodik bakımlarının yapılması (maintenance)

teknik konuların temelini teşkil eder. Ö/AKK yazılımlar için en önemli eleştiri konusu uygulama esnasında ve yazılımın devamlılığındaki teknik desteğin yetersiz olmasıdır (Singh, 2009).

3.6. Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemi Olarak Koha ILS

Koha dünyada üretilen ilk özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemidir. (Koha, 2010). İlk olarak 1999 yılında Yeni Zelanda’da Horowhenua Kütüphanesi için Katipo Communications Ltd. şirketi tarafından geliştirilmeye başlanmıştır. Başlangıçta küçük bir proje olan Koha’nın büyük kütüphanelerde kullanılması için birçok özelliğin eklenmesi gerekmiştir. Bu özellikler programla Amerika Birleşik Devletleri’nde bazı kütüphanelerin ilgilenmeye başlamasıyla hızlı bir şekilde geliştirilmiştir (Breeding, 2009: 23). Farklı ülkelerden Koha’ya destek için oluşturulan şirketlerin desteğiyle program hızla paylaşılmış ve yaygınlaşmıştır. Bugün 1500’ün üzerinde kütüphane ve bu kütüphanelere bağlı şubelerde kullanılmaktadır.²

Koha, ilk olarak projelendirildiği 1999 yılından bugüne çok hızlı bir katılım, genişleme ve gelişme süreci geçirmiştir. Yazılımın ilk sürümü 2000 yılında yayınlanmıştır. Çok kısa süre sonra 1.00, 1.01, 1.03 ve 1.06 sürümleri ortaya çıkmıştır. Dolaşım modülü 2001 yılında tamamlanarak 1.1.0 sürümüyle birlikte kullanıma sunulmuştur. Aynı yıl içerisinde MARC içe/dışa aktarım (improt/export) ve Z39.50 kullanımı sağlanmıştır. 2002 yılında hızla devam eden gelişme sonucunda Koha’nın yedi sürümü daha yayınlanmıştır. Koha topluluğu her yıl yeni katılımlarla birlikte büyümüştür. Özellikle 2003 yılında kişisel katılım ve firma katılımları önemli oranda artış göstermiştir. 2004 yılında Computerworld organizasyonunda, “Kâr Amacı Gütmeyen Bilgi Teknolojileri” ödülü Koha’ya verilmiştir. Geçen zaman içerisinde Koha, farklı dillere çevrilmiştir. Örneğin 2005 yılında İsveççe ve Rusça, 2006’da Çin geleneksel dili ve İtalyanca; 2007’de Korece ve Japonca çevrileri yapılmıştır. 2006’da envanter yönetimi aracı yazılmıştır. 2007’de Koha 14. Uluslar arası konferansını toplamıştır. 2008’de Koha 3.0.0 sürümünün duyurusu yapılmıştır.

² Library Technology Guide’in kütüphane web katalogları veritabanında (lib-web-cats) yer alan bilgilere göre, 2012 Mart itibarıyla Koha kullanıcı sayısı 1576 olarak verilmiştir (<http://www.librarytechnology.org/libwebcats/>)

Kasım 2011’de 3.4.6 sürümü kullanıma sunulmuştur. Bu gün itibariyle ortaya çıkarılan son sürüm olan 3.6.4 ise 6 Mart 2012 tarihinde yayınlanmıştır. 3.8 sürümünün ise 2012 yılı ilk yarısında yayınlanması planlanmaktadır. Koha çeviri projesi (Koha translate project) kapsamında programın pootle sunucusu üzerinde 47 farklı dile çevirim işlemi devam etmektedir (Koha translate project, 2012).

Koha’nın diğer kütüphane otomasyon sistemlerinden daha hızlı bir şekilde gelişmesinde destek kütüphaneler ve şirketler önemli yer tutmaktadırlar. Örneğin Koha için MARC 21 ve Z39.50 desteği Nelsonville Halk Kütüphanesi tarafından üstlenilmiştir. Crawford Şehir Kütüphanesi Zebra XML depolama uygulamasını geliştirmeyi seçmiştir. Westchester Academic Libraries Director Organization (WALDO) ise Koha’nın birçok farklı özelliğine yönelik uygulamaları yürütmüştür (Breeding, 2009: 23). Koha başlangıçta Koha topluluğuna katılan bireysel üyelerle gelişirken, zamanla destekçi firmaların ilgisini çekmiştir. Bu alandaki önemli şirketlerden bazılarını Liblime, PTFS, Equinox ve Bywater Solutions oluşturur. Bugün itibariyle global olarak firmalara ulaşılabilceği gibi ülkemizde de Koha için destek veren firmalara ulaşmak mümkündür (bkz. Ek-1).

3.6.1. Koha’nın Temel Özellikleri

Koha, personel ve kullanıcı ara yüzleriyle kullanımda olan kaynak kodu lisanslı (proprietary software) ve Ö/AKK yazılımlarla üretilen bütünleşik kütüphane otomasyon sistemleri ile benzer özellikler içermektedir. Bunun yanı sıra diğer yazılımlardan farklı kendine özgü özellikler de içermektedir. Bütünleşik yapısı ile kütüphane ve bilgi merkezlerinin hizmetlerini her düzeyde yürütmeyi amaçlamaktadır. Diğer birçok Ö/AKK yazılımla üretilmiş kütüphane otomasyon sistemlerinden farklı olarak her tür ve büyüklükte koleksiyonu ve kullanıcı grubunu yönetmek üzere tasarlanmış bir programdır.

Program Perl programlama dili ile yazılmıştır. Perl başlangıçta metin yönlendirmek için geliştirilmiş bir programlama dilidir. Ancak 2010 yılından itibaren sistem yönetimi, web geliştirme, ağ programlama, oyunlar, biyobilişim ve kullanıcı grafik ara yüzü (Graphic User Interface-GUI) gibi birçok işlevi yerine getirmek üzere genel amaçlı programlama dili olarak kullanılmaya başlanmıştır (Molyneux, 2011:

174). Apache sunucusu üzerinde çalışan Koha, MySQL veritabanı yönetim sistemini kullanmaktadır. İndeksleme ve bilgi erişim aracı olarak ise Zebra kullanılmaktadır. Zebra çeşitli biçimdeki (MARC, XML, email vb.) yapılandırılmış kayıtları okuma yeteneğine sahiptir. Boolean tarama ifadeleri ve serbest metin sorguları aracılığı ile kaynaklara erişimi ilgi düzeyine göre belirler (Zebra - User's guide and reference, 2009: 1).

Koha için Koha Topluluğu (Koha Community)' nun listelediği bazı temel fonksiyonlar ise şu maddelerden oluşmaktadır (Koha, 2010) :

- Tam özellikli modern bütünleşik kütüphane sistemi (Integrated Library System),
- Özgür ve açık kaynak kodlu olarak üretilmiş ücretsiz lisanslama,
- Esnek yapı, değiştirme ve geliştirme özgürlüğü,
- Linux, Unix, Windows ve MacOS gibi farklı platformlara işletim sisteminden bağımsız olarak çalışabilir,
- Web tabanlı
- Kopya katalog ve Z39.50 desteği
- Tüm MARC formatlarına tam uyum
- Özel kütüphaneler ve koleksiyonlar için özel katalog modülü
- Aynı araçla çevrimiçi ve çevrimdışı kaynakları yönetme
- RSS besleme desteği.
- Kullanıcı gecikmeleri ve diğer bildirimler için email desteği
- Barkod, fiş veya sırt etiketi basma
- Süreli yayın yönetimi modülü
- Kütüphane envanter yönetimi için tam katalog, ödünç verme ve satın alma sistemi
- Web tabanlı OPAC sistemi (kullanıcılar kütüphaneden veya dışarıdan katalog tarama ve özelleştirme izni)
- Tüm kullanıcılar için basit ve açık tarama ara yüzü
- Eski kayıtların güncellenmesinde veya aktarılmasında 001 ve 035 alanları için gelişmiş eşleştirme kuralları

- ITG, 3M, EnvisionWare, Overdrive Talking, TechLogic ve Librarica dahil satıcılar ve ürünler için geniş bir yelpazede SIP2 (Standard Interchange Protocol 2) yapılandırması
- Basit ve kapsamlı satın alma seçenekleri
- Koha çok görevlidir; ödünç verme, katalog ve ortaya çıkan sorunların anında güncellenmesine olanak tanır
- Zengin raporlama ürünleri
- Birden fazla firma desteği

Koha'yla ilgilenen gerçek ve tüzel kişilerin buluştuğu, haberleştiği ve faaliyetlerin planlanarak yürütüldüğü ortak alan Koha Topluluğu'dur. Topluluk kendine ait web sayfasında ve wiki hesabı üzerinde yayınlarını sunmaktadır. Koha ile ilgili dokümanların toplandığı topluluk sayfasında özellikle yazılımı destekleyen firmaların çalışmalarından oluşan güncel duyurular kullanıcılar için çok önemli birer rehber niteliğindedir. Topluluk kendi web sayfası üzerinden güncel duyuruları, Koha ile ilgili dokümanları, destek bilgilerini, demo sürümleri, konuyla ilgili gelişen haberleri vb. sunmaktadır. Ayrıca Koha üzerinde yapılan çalışmaların kontrolü için web sayfasında organizasyon içerikleri sunulmuştur.

3.6.2. Koha Modülleri

Koha kütüphanelerin ve bilgi merkezlerinin iş süreçlerine paralel olarak birbirini tamamlayan modüllerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bütünleşik kütüphane otomasyon sistemlerinin en temel özelliği olan her bir modülün diğeriyle birlikte çalışabilmesi yeteneği Koha yapısı içerisinde yer almaktadır. Koha'nın mevcut son sürümü 3.6 üzerindeki modüller şu şekilde sıralanmıştır:

• Süreli yayın yönetimi	• Yetke dizinleri
• Kataloglama	• OPAC
• Sağlama	• Dolaşım ve kullanıcı yönetimi
• Araçlar	• Yönetim
• Raporlama	

Her bir modül için yardım menüleri oluşturulmuştur. Bu menüler personel ara yüzünden takip edilebilmektedir. Yardım menüleri her bir sürüm için “Koha manual”a yönlendirme yapmaktadır (Engard, 2011). Ayrıca GNU-GPL v.3 lisansı için göndermelerde bulunmaktadır. Personel ara yüzündeki yardım menüleri kullanıcılar tarafından doğrudan Türkçeleştirmeye veya üzerinde değişiklik yapmaya olanak sunmaktadır. Böylece kullanıcı kendisi için yardım menüsüne notlar ekleyebilmekte veya diğer kullanıcılar için yönlendirmeler hazırlayabilmektedir. Sistem içerisindeki modüllerin detayları ise şu şekilde olmuştur:

3.6.2.1. Süreli Yayın Yönetimi: Süreli yayınlar yönetimi modülü ile bibliyografik kayda bağlı olarak abonelikler oluşturulmaktadır. Kayıtlar için aynı zamanda sağlayıcı kontrolü yapılmaktadır. Geçmiş aboneliklerin elle kaydı oluşturulabilmekte ve yeni gelecek olan sayılar için de otomatik sayı kontrolü sağlanmaktadır. İlgilenen kullanıcılara güncel kaynaklara ilişkin olarak yayının yeni sayılarının koleksiyona eklendiği bilgisi otomatik olarak iletilmektedir. Sistemde bir kayıt oluşturulurken oluşturulacak sayılara ilişkin öngörünüm bilgisini görüntülemek mümkündür. Bir yayına ait süreli yayın kaydı tamamlandığında yayınlı ilgili temel bilgiler, planlama bilgileri, sayı bilgileri ve özet bilgileri ekranda görüntülenmektedir. Abonelik otomatik olarak uzatılabilmekte ve teslim alınacak sayılara ilişkin durum bilgileri sistem tarafından güncellenmektedir. Süreli yayın OPAC bilgileri ise kullanıcılara tüm katalog bilgilerinin yanı sıra yıl bazında gelen, eksik, gecikmiş vb. sayı bilgilerini sunmaktadır. Personel ara yüzünde koleksiyon, dağıtım listesi, istek (claim) listesi ve bitiş tarihi kontrolü işlemlerine imkân verilmiştir.

3.6.2.2. Kataloglama: MARC standartlarına tamamen uyumlu olarak üretilen Koha’da kataloglama işlemleri için kütüphaneciler ihtiyaçlarına göre MARC çerçevesi oluşturabilmektedirler. Veri giriş alanları katalogculara istenilen şekilde açılıp kapatılabilmektedir. Bu bakımdan temel MARC alanları ve alt alanların kontrolü kolaylıkla yapılabilmektedir. Kataloglamada Z39.50 sistemi ile dışarıdan MARC kayıtlarının ithali sağlanabilmektedir. Bibliyografik bir kayda kaynakların eklenmesi (cilt-kopya işlemleri) hem kataloglama modülü üzerinden hem de sağlama üzerinden yapılabilmektedir.

Kataloglama modülü içerisinde her bir MARC alanına ait açıklamalar ve örnek kayıtlara göndermeler yapılmaktadır. Koha kullanıcılara iki farklı veri deposu sunmaktadır. Bunlardan ilki mevcut katalog, ikincisi ise kayıt haznesidir (rezervuar). MARC kayıtları haznede toplanabilmekte ve daha sonra üzerlerine kaynak (item) bilgileri eklenebilmektedir. Personel tarama ara yüzü ile katalog kayıtları taranmakta sonuçlara katalog ve hazne içerisinden ulaşılabilir. Benzer kayıt uyarısı ile kayıt çakışmaları için kullanıcılar uyarılmaktadır. Aynı şekilde barkod uyarı sistemi ile derme kontrolü yapılabilir.

Ayrıca kataloga bağlı yetke izinleri oluşturulabilmekte veya dış kaynaktan sisteme aktarılabilir.

3.6.2.3. Sağlama: Sağlama modülünde sağlayıcı tanımlamaları, bütçe ve fon oluşturma, kullanıcı istekleri yönetimi gibi özellikler yer almaktadır. Bütçe takibinin kolayca yapıldığı sistem bütçesiz işlemlere de olanak tanımaktadır. Oluşturulan sipariş listeleri .csv veya .pdf olarak çıktıya dönüştürülebilmekte ve sağlayıcıya bu yolla iletelebilmektedir. Sistem şu anda elektronik veri değişimi teknolojilerinden yararlanmamaktadır. Ancak Koha destek şirketlerinden biri olan Bywaters Solutions'dan yapılan bir duyuruya göre Koha için EDI geliştirme yönünde bazı çalışmalar yürütülmektedir (Good thinking, 2012). EDI satıcılarla kütüphaneler arasında sipariş işlemlerinin doğrudan elektronik ortamda gerçekleştirilmesini sağlayan bir sistemdir.³

Sağlama listeleri iç kaynaktan, dış kaynaktan, haznede yer alan veya boş bir kayda doğrudan giriş yapılarak gerçekleştirilebilmektedir. OPAC üzerinden ise sağlama önerileri toplanabilmektedir.

Geciken siparişler için gün bazlı olarak gecikme uyarı sistemi oluşturulmuştur. Sağlayıcı e-mail bilgilerinin sisteme kaydedilmesiyle beklenen kaynaklar için doğrudan sağlayıcıyı bilgilendirmek mümkündür.

³ Bu sistemin kullanılabilmesi için yayıncının ve kütüphanenin her ikisinin birden EDI teknolojisine sahip yazılımlar kullanması gerekmektedir. Türkiye'deki yayın sağlayıcılar henüz bu sistemi kullanmamaktadır.

Koha kullanıcılar için OPAC üzerinden sipariş önerisi yönetimi geliştirmiştir. Üyelerden gelen istekler doğrudan sağlama ekranında görülmekte ve sipariş listesine eklenebilmektedir.

Sağlama modülü içerisinde bütçe yönetimi ayrı bir başlığı oluşturmaktadır. Belirlenen bütçe ve fonların yönetimi esnek bir şekilde uygulanmaktadır. Böylece hem paranın yönetimi hem de kaynaklar için yapılan harcamaların değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Bütçesiz sağlama yönetiminde ise kütüphane veya bilgi merkezinin edindiği ücretsiz kaynakların sağlama modülü içerisinde kontrolü sağlanmaktadır. Bu durum çok sayıda kaynağı bağış olarak kabul eden merkezler için kaynak yönetimi açısından kolaylık sağlamaktadır.

Para ve döviz kurları sağlama yönetimi içerisinde etkin olarak kullanılabilmektedir. Kurların ve paritelerin birbirine oranları sistemde otomatik olarak kontrol edilebilmektedir.

3.6.2.4. Araçlar: Araçlar modülü, kullanıcılar ve dolaşım, katalog ve ek araçlar olarak sistemin bütününün çalışması içerisinde yapılacak düzenlemeleri desteklemeyi öngörmektedir.

Okuyucuların kaynaklar üzerindeki yorumları ve etiketleri araçlar modülünde görüntülenmekte ve kütüphaneci onayından sonra yayınlanmaktadır. Kaynaklar için oluşturulacak etiket ve barkod biçimleri araçlar menüsü içerisinde düzenlenerek çalışanların işlemleri hızlı ve pratik bir biçimde gerçekleştirmesine olanak sunmaktadır. Araçlar menüsünde ayrıca kullanıcılar için hazırlanan kartların biçimlendirilmesi mümkündür. Kullanıcı uyarı sistemi bu modül içerisinde düzenlenmiştir.

Katalog araçları ile MARC kayıtları üzerinde toplu işlemler (silme, ekleme, düzenleme veya sahneleme) gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca kütüphane envanteri oluşturularak takibi gerçekleştirilebilmektedir.

Ek araçlarla kütüphanenin ihtiyaç duyduğu diğer bazı araçlar oluşturulmuştur. Takvim, CSV profilleri, haberler, sistem günlüğü ve görev yönetimi bu araçlarla gerçekleştirilmektedir.

Modül içerisinde her bir başlık altında toplanan araçlar Tablo 8’de gösterilmiştir:

Tablo 8. Koha Araçlar Modülü

Kullanıcılar ve dolaşım araçları;	• Yorumlar • Kullanıcı içe aktarım • Uyarılar • Gecikme uyarısı/durum tetikleyicileri • Kullanıcı kartı oluşturma • Kullanıcılar (Toplu silme, anonimleştirme) • Etiketler (kullanıcı etiketleri) • Kullanıcı resimleri yükleme
Katalog araçları;	• Toplu materyal silme • Toplu materyal düzenleme • Künyeleri ve koleksiyonları dışa aktarma • Envanter/Stok sayımı • Etiket oluşturma • Hızlı sırt etiketi oluşturma • İçe aktarılan MARC kayıtlarını sahneleme • Sahnelenen MARC kaydı yönetimi
Ek araçlar;	• Takvim • CSV profilleri • Sistem günlüğü görüntüleme • Haberler • Görev düzenleyici

3.6.2.5. Raporlama: Koha 3.6 sürümü, raporlama modülü standart raporlarla birlikte SQL olarak üretilen raporlama olanaklarını kullanıcıya sunmaktadır. Bunun için “rehberli rapor sihirbazı”na yönlendirilen kullanıcılar, kendi rapor seçeneklerini oluşturabilir veya Koha rapor kütüphanesi aracılığı ile SQL raporlarını yönetebilirler.

Sistemde sonuçları grafik olarak gösteren bir yapı şu an için mevcut değildir. Ancak Koha Blog sayfasından elde edilen bilgiye göre, raporlamayı grafik sonuçlara dönüştüren yazılım geliştirilmiştir. Raporlamada modüller için standart istatistik sihirbazları oluşturulmuştur. Kaynaklar ve kullanıcılar açısından kullanım durumlarına göre “en iyiler” ve “en kötüler” verileri elde edilebilmektedir. Bunların dışında kayıp materyaller, materyal türüne göre katalog ve ortalama ödünç süreleri raporlama modülünde yer almaktadır.

Koha 3.6 sürümü üzerinde bulunan raporlama başlıkları Tablo 9’da gösterilmiştir:

Tablo 9. Koha Raporlama Modülü

Rehberli raporlar;	• Rehberli raporlar sihirbazı • Yeni rapor oluşturma • Kayıtlı rapor kullanma • SQL'den rapor oluşturma
İstatistik sihirbazı;	• Sağlama raporları • Kullanıcılar raporları • Katalog raporları • Dolaşım raporları • Süreli yayın raporları • Ayırtma/Rezerv raporları
En iyi ve kötüler raporları;	• En fazla ödünç işlemi yapılan kullanıcılar • En fazla dolaşımda olan materyaller • Ödünç materyal almayan kullanıcılar • Hiç ödünç alınmayan materyaller
Diğer raporlar;	• Kayıp materyal raporları • Materyal türüne göre katalog raporları • Ortalama ödünç süresi raporları • Koha Veritabanı Şeması

Koha rapor kütüphanesi yaklaşık ikiyüz civarında SQL raporu kullanıcıların kullanımına sunmuştur (SQL reports library, 2012). Ayrıca kişiler kendi istekleri doğrultusunda raporlar oluşturarak sisteme yerleştirme hakkına sahiptirler. Her bir

modül ve uygulamayı içeren raporlar Koha Topluluğu'nun yayınladığı wiki üzerinde düzenlenmiştir.

3.6.2.6.Yönetim: Yönetim modülü diğer tüm modüllerin temel parametrelerinin belirlenerek sürdürüldüğü bir modüldür. Bu yönüyle kullanıcı ve kaynaklar üzerindeki tüm hak ve sorumlulukların belirlendiği alanı oluşturur. Dolayısıyla Koha üzerindeki tüm işlemlerin başlangıç noktası olarak yönetim modülü belirlenebilir. Diğer modüllerin referans kaynağı olarak yönetim modülünü esas almaları zorunludur. Aksi halde sistemin sağlıklı işlemesi olanağı yoktur.

Yönetim modülü; genel sistem tercihlerini belirlemenin yanı sıra, temel parametreler, kullanıcılar ve dolaşım, katalog, sağlama ve ek parametrelerden oluşmaktadır. Koha yönetim modülü, sistemdeki izinleri, personel ve kullanıcı ara yüzü görünümelerini belirlemeyi sağlar. Temel parametrelerle, kütüphaneler, şubeler ve gruplar, materyal türleri ve yetki değerleri belirlenir. Yönetim modülü, kullanıcı türlerinin oluşturulması, iletişim ve adres bilgilerinin oluşturulmasını sağlar. Dolaşımda ceza kuralları, kütüphane veya şubeler arasındaki kaynak transferleri ve dolaşım uyarıları yönetim modülü içerisinde “Kullanıcılar ve dolaşım” başlığında ele alınmaktadır.

Kataloglama için MARC bibliyografik çerçeveleri oluşturulmakta ve çoğaltılabilmektedir. Yönetim modülü ile belirli türlerdeki kaynaklar için MARC çerçeveleri oluşturularak sistemi kullananların tercihleri doğrultusunda esneklik sağlanmaktadır. Sisteme aktarılabilecek kayıtlarda MARC eşleştirmeleri ve Koha ile MARC arasında haritalamayı sağlayan sistem özellikleri yönetim modülü içerisinde mevcuttur. Böylece materyal kontrolü daha verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

Sağlama işlemleri için bütçe, fon ve para birimi belirleme seçenekleri yönetim modülü üzerinden gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda Z39.50 ile modül üzerinden MARC sunucu listeleri taranabilmektedir. Yönetim modülünün içeriğinde yer alan başlıklar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Koha Yönetim Modülü

Ana Başlıklar	Alt Başlıklar
Genel sistem tercihleri	
Temel parametreler	Kütüphaneler, şubeler ve gruplar Materyal türleri Yetke değerleri
Kullanıcılar ve dolaşım	Kullanıcı kategorileri Şehirler ve kasabalar Yol türleri Kullanıcı nitelik türleri Dolaşım ve ceza kuralları Kütüphane transfer limitleri Materyal dolaşım uyarıları
Katalog	MARC bibliyografik çerçeve Koha ile MARC haritalama Anahtar kelimedden MARC'a haritalama MARC bibliyografik çerçeve testi Yetke türleri Sınıflama kaynakları Kayıt eşleştirme kuralları
Sağlama parametreleri	Para birimleri ve döviz kurları Bütçeler Fonlar
Ek parametreler	Z39.50 istemci hedefleri

3.6.2.7. OPAC: Koha OPAC üzerinde tarama işlemleri basit, gelişmiş, konudan veya yazardan, etiket bulutu üzerinden vb. şekillerde yapılabilmektedir. Yeni yayınlar veya en çok kullanılan yayınlar gibi seçenekler üzerinden de tarama işlemi şekillendirilebilmektedir. Tarama sonucunda bulunan kaynakların türü, biçimi, diğer başlığı, kullanılabilirlik durumu, yer bilgileri, yayıncı bilgileri vb. ana ekranda görülebilmektedir. Tarama sonucu, ilgiye, tarihe, yazara, beğenilme düzeyine, yer numarası veya başlığa göre sıralanabilmektedir. Ayrıca “kullanılabilirlik, yazarlar, diziler, kütüphaneler ve konular olarak tarama üzerinde sınırlamalar yapılabilmektedir. Sınırlama için yayın türü belirleme seçeneği yoktur. Tarama terimleri işaretli olarak ekranda gösterilmektedir. Bulunan sonuçlar içerisinde seçim

yaparak ayrı ekranda (kart içerisinde) izleme, indirme, email yoluyla gönderme seçenekleri mevcuttur.

Yapılan tarama sonucunda ekranda şu bilgileri görmek mümkündür: Başlık, yazar, yayın türü, biçimi, yayıncı, yayının bulunduğu yer, yer numarası, kopya sayısı, yayın üzerinde yapılabilecek ayırtma, listeleme ve karta ekleme işlemleri (bkz. Ek-2).

Gelişmiş tarama seçeneğiyle belirli kaynak türleri seçilerek, sadece o kaynaklar üzerinde tarama yapılabilmektedir. Bu taramada birden fazla kaynak aynı anda seçilebilmektedir. Gelişmiş taramada yıl sınırlaması (belirli bir yıldan sonrası, öncesi veya iki farklı yıl arasındaki yayınlar vb. kütüphane (şube) seçimi, dil veya alt-tür (braille, fiction, non-fiction, sözlük, ansiklopedi, biyografi, ses kayıtları vb.) kısıtlamaları ile tarama sınırlandırılabilir. Gelişmiş taramada ve, veya, değil (and, or, not) boolean kullanımı ve tarama kutusunda sınırsız çoğaltma imkanı vardır. Taramalarda yaygın olarak yer alan “Bunu mu demek istediniz? (Did you mean?...) özelliği yoktur. İlgiye göre sıralamada hangi kriterin esas alındığı anlaşılamamıştır.

Materyallerin detaylı gösteriminde, kaynağın bulunduğu raftaki diğer kaynaklar incelenebilmektedir. Kullanıcıların eklediği yorumlar bu kısımdan görülebilmektedir. Ayrıca Amazon üzerinden yapılan diğer yorumlar ve kitap kapakları sisteme ekli durumdadır. Detay sayfalarında ayırtma/rezerv işlemi yapılabilmekte, benzer kaynaklar farklı veri tabanlarında taranabilmektedir (worldcat, bookfinder, google books). Kaynaklar değişik formatlarda saklanabilmektedir (BIBTEX, Dublin Core (XML), MARCXML, MARC (non Unicode/MARC-8), MARC (Unicode/UTF-8), MODS(XML), RIS).

Bulunan kaynakların Normal, MARC ve ISBD görünümüleri ayrı ayrı sunulmuştur. Süreli yayınlar için detaylı gösterim şekli, yayına ait mevcut sayıları, abonelik başlangıç-bitiş tarihleri ve aboneliğe ait sayıların yıllara göre teker teker mevcut durumları gösterilmektedir.

Kullanıcılar kendi hesap şifreleriyle Koha OPAC üzerinden giriş yapabilmektedirler. Böylece sistemi kendileri için özel bir biçimde

kullanabilmektedirler. Kullanıcılar tarama sonuçları üzerinden özel veya genel listeler oluşturarak kendi hesaplarında bu listeleri sürekli olarak saklayabilmektedirler. Tarama sonucunda buldukları kaynaklara etiketler ve yorumlar ekleyebilmektedirler. Kullanıcılar kendi hesapları ile giriş yaptıktan sonra kişisel bilgilerini değiştirebilmekte, kendilerine gönderilen mesajları takip edebilmektedirler. Cezalar, tarama geçmişi ve okuma geçmişi ile ilgili bildirimler kullanıcılar için kolaylık sağlamaktadır.

3.6.2.8. Dolaşım ve Kullanıcılar: Dolaşım ve kullanıcılar modülü, kaynaklar ile kullanıcılar arasındaki ilişkinin kütüphane içerisindeki temel fonksiyonlarını yürütmeyi sağlamaktadır. Koha, çevrimiçi ve çevrimdışı olarak dolaşım hizmetlerinin sunulmasına olanak tanır. İnternet bağlantılarından veya programdan kaynaklı sorunlar olması durumunda çevrimdışı dosyası üzerinden işlem yapılabilir. Teknik sorunlar giderildikten sonra işlemler sisteme aktarılabilir.

Ödünç verme, iade, şubeler arası kaynak transferi ve dolaşım raporları dolaşım modülü ara yüzünden doğrudan yapılabilir. Kullanıcı adı veya numarasının girilmesi ile bu işlemler gerçekleştirilmektedir.

Kullanıcı modülünde kayıtlı kullanıcılar için kişisel bilgiler detaylandırılmıştır. Geciktirme uyarıları, ayrıca kütüphaneciler için mesaj alanları yer almaktadır. Kullanıcının üzerindeki kaynakların katalog kayıtlarına doğrudan linklerle ulaşılabilir. Bir kullanıcının hamiliğinde ayrıca ek kullanıcı (çocuk, öğrenci, stajyer vb.) eklenebilir. Kullanıcı hakları basit ekran üzerinden belirlenebilir. Ödünç alma geçmişi sistem belleğinde otomatik olarak tutulmaktadır. Sistem günlüğü üzerinde okuyucu için gerçekleştirilen tüm işlemler saklanmaktadır.

IV. BÖLÜM:

KÜTÜPHANE OTOMASYONUNUN Ve Ö/AKK KÜTÜPHANE OTOMASYON SİSTEMLERİNİN AKADEMİK KÜTÜPHANELERDE KULLANIMINA DAİR BULGULAR

Araştırmada, Türkiye’de akademik kütüphanelerde çalışan katılımcıların kullanmakta oldukları kütüphane otomasyon sistemleri ile ilgili görüşleri ve Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkındaki yaklaşımlarını değerlendirmek üzere anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Ankete YÖK listesinde yer alan 102 devlet ve 62 özel (vakıf) üniversitesi kütüphanelerinin çalışanlarının katılımı istenmiştir. Ayrıca YÖK listesinde yer almadığı halde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bulunan Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphanesi’nden ve akademik kütüphane niteliği taşıyan merkezlerden gelen bildirimler araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Araştırmaya çeşitli akademik kurumlardan 132 kütüphane çalışanı katılmıştır. Toplam 17 sorudan oluşan anket çalışması üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde cinsiyet, yaş ve eğitim durumları, katılımcıların çalıştıkları kurum, kullanmakta oldukları otomasyon sistemi, bildikleri Ö/AKK sistemlere yönelik soruların yanıtlanması istenmiştir.

İkinci bölümde kullanmakta oldukları sisteme ilişkin fikirleri için toplam 25 yoruma likert değerlendirmesi istenmiştir. Son bölümde ise katılımcılardan Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerine yönelik toplam 20 yoruma likert değerlendirmesi istenmiştir.

Anket metinleri web üzerinden verileri toplanmasına olanak veren ve değerlendirebilen bir program vasıtasıyla (surveymonkey) katılımcılara ulaştırılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Microsoft Excel ve Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programları kullanılmıştır.

4.1. Bulgular ve Yorum

4.1.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Anket sorularına yanıt veren 132 katılımcının 72'si (%54,5 oranıyla) kadın, 60'ı ise (%45,5 oranıyla) erkektir.

4.1.2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan çalışanların yaşları 23 ile 60 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaşa göre dağılımları Tablo 11'de gösterilmiştir. Katılımcıların 14'ü (%10,6 oranıyla) 37 yaşında olduğunu belirtmiştir. 38 yaşında olanlar 12 (%9 oranıyla) kişi; 31,35 ve 41 yaşında olanlar 7'şer kişi (%5,3) olarak belirlenmiştir. 32, 34, 36, 39 ve 40 yaşında olan katılımcılardan 6'şar kişi (%4,5 oranıyla) araştırmaya dahil olmuştur. 42 ve 45 yaşlarında olan 5'er katılımcı (%3,7 oranıyla) anket sorularını cevaplandırmıştır. 25, 29, 30, 33, 43 ve 46 yaşındaki 4'er katılımcı (%3 oranıyla) araştırmaya katılmıştır. 3'er katılımcı (%2,2 oranıyla) 24, 26, 27 yaşlarındadır. 2'şer katılımcı (%1,5 oranıyla) 44, 47, 52 ve 55 yaşlarındadır. 23, 48, 51 ve 60 yaşlarında ise 1'er katılımcı (%0,7 oranıyla) araştırmaya dahil olmuşlardır.

Tablo 11. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	N/%	Yaş	N/%	Yaş	N/%	Yaş	N/%
23	1(%0,7)	32	6(%4,5)	40	6(%4,5)	48	1(%0,7)
24	3(%2,2)	33	4(%3,0)	41	7(%5,3)	51	1(%0,7)
25	4(%3,0)	34	6(%4,5)	42	5(%3,7)	52	2(%1,5)
26	3(%2,2)	35	7(%5,3)	43	4(%3,0)	55	2(%1,5)
27	3(%2,2)	36	6(%4,5)	44	2(%1,5)	60	1(%0,7)
29	4(%3,0)	37	14(%10,6)	45	5(%3,7)		
30	4(%3,0)	38	12(%9,0)	46	4(%3,0)		
31	7(%5,3)	39	6(%4,5)	47	2(%1,5)		

4.1.3. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan çalışanların 88'i (%66,7 oranıyla) Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (Kütüphanecilik, Arşivcilik ve Dokümantasyon Enformasyon bölümleri dahil) lisans mezunlarıdır. 23 katılımcı (%17,4) oranıyla BBY yüksek lisans, 4 katılımcı (%3 oranıyla) BBY doktora mezunudur.

“Diğer” grubunda 17 katılımcı (%12,9 oranıyla) yer almaktadır. Bu gruptakiler; lise mezunu 7 katılımcı (%5,3 oranıyla), lisans mezunu 4 katılımcı (%3 oranıyla); işletme 1, halkla ilişkiler 1, eğitim fakültesi 1, siyaset bilimi ve uluslar arası ilişkiler 1 bölümlerinden mezun çalışanlardan oluşmaktadırlar.

Meslek yüksekokulu bilgisayar programcılığı bölümü mezunu (1 katılımcı) ve BBY lisans mezunu olup farklı bölümde yüksek lisans yapan (1 katılımcı) katılımcılar araştırmaya dahil olmuşlardır.

4.1.4. Katılımcıların Görev Yaptıkları Kurumlara Göre Dağılımı

Ankete 31 devlet üniversitesinin 70 çalışanı (toplam katılımın %53’ü) ve 18 özel (vakıf) üniversitenin 49 çalışanı (toplam katılımın %37’si) katılmıştır. YÖK listesinde yer almayan akademik kütüphanelerden katılanlar ile kurum adı belirtmeyen katılımcı sayısının toplamı ise 13’tür (toplam katılımın %10’u).

Tablo 12’de katılımcıların kurumlara göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre en fazla katılım İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi’nden gerçekleşmiştir (%40,8 oranıyla). Bunu Başkent Üniversitesi Kütüphanesi (%22,4 oranıyla) ve Boğaziçi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri (%7,1 oranlarıyla) takip etmişlerdir. Gazi, Ankara, ODTÜ ve Uludağ Üniversitesi Kütüphanelerinin katılım sayıları aynıdır (4’er kişi %5,7 oranlarıyla). 3’er katılımı 4 akademik kütüphane (%2,2 oranla) 2’şer katılımı (%1,5 oranıyla) 10 kütüphane araştırma içerisinde yer almışlardır. 25 akademik kütüphaneden ise 1’er katılım (%0,7 oranıyla) gerçekleşmiştir.

Araştırmada 164 üniversite kütüphanesinin 48’i (%29,2 oranıyla) katılım gerçekleştirmiştir. Bunların 18’i vakıf (%28 oranıyla), 30’u ise devlet (%29,2 oranıyla) üniversitelerinin kütüphanelerinden oluşmuştur. Nisan 2012 itibarıyla 30 üniversite kütüphanesinin henüz kütüphane otomasyon sistemi kullanmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Kurumlara Göre Dağılımı

Devlet Üniversiteleri Kütüphaneleri			Özel (Vakıf) Üniversiteleri Kütüphaneleri		
Kütüphane Adı	N	%	Kütüphane Adı	N	%
Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi	5	7,1	İhsan Doğramacı Bilkent Üni. Kütüp.	20	40,8
Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi	5	7,1	Başkent Üniversitesi Kütüphanesi	11	22,4
Ankara Üniversitesi Kütüphanesi	4	5,7	Atılım Üniversitesi Kütüphanesi	2	2,0
Gazi Üniversitesi Kütüphanesi	4	5,7	TOBB Üniversitesi Kütüphanesi	2	2,0
ODTÜ Kütüphanesi	4	5,7	Fatih Sultan Mehmet Üni. Kütüp.	1	2,0
Uludağ Üniversitesi Kütüphanesi	4	5,7	İstanbul Arel Üniversitesi Kütüp.	1	2,0
Ege Üniversitesi Kütüphanesi	3	4,3	İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüp.	1	2,0
İTÜ Kütüphanesi	3	4,3	İstanbul Gelişim Üniversitesi Kütüp.	1	2,0
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi	3	4,3	İstanbul Sabahattin Zaim Üni. Küt.	1	2,0
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüp.	3	4,3	İzmir Ekonomi Üniversitesi Kütüp.	1	2,0
Rize Üniversitesi Kütüphanesi	3	4,3	İzmir Üniversitesi Kütüphanesi	1	2,0
Adnan Menderes Üniversitesi Küt.	2	2,9	Kadir Has Üniversitesi Kütüphanesi	1	2,0
Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi	2	2,9	Koç Üniversitesi Kütüphanesi	1	2,0
Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüp.	2	2,9	Maltepe Üniversitesi Kütüphanesi	1	2,0
IYTE Kütüphanesi	2	2,9	Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi	1	2,0
Kocaeli Üniversitesi Kütüphanesi	2	2,9	Turgut Özal Üniversitesi Kütüp.	1	2,0
Selçuk Üniversitesi Kütüphanesi	2	2,9	Türk Hava Kurumu Üni. Küt.	1	2,0
Trakya Üniversitesi Kütüphanesi	2	2,9	Yaşar Üniversitesi Kütüphanesi	1	2,0
Zonguldak Karaelmas Üniv. Kütüp.	2	2,9			
Afyon Kocatepe Üni. Kütüp.	1	1,4			
Ahi Evran Üniversitesi Kütüphanesi	1	1,4			
Bilecik Üniversitesi Kütüphanesi	1	1,4			
Çukurova Üniversitesi Kütüphanesi	1	1,4			
Karadeniz Teknik Üni. Kütüp.	1	1,4			
Mersin Üniversitesi Kütüphanesi	1	1,4			
Osmaniye Korkut Ata Üni. Küt.	1	1,4			
Pamukkale Üniversitesi Kütüp.	1	1,4			
Sakarya Üniversitesi Kütüphanesi	1	1,4			
Sinop Üniversitesi Kütüphanesi	1	1,4			
Yüzüncü Yıl Üni. Kütüphanesi	1	1,4			
TOPLAM:	70	100	TOPLAM:	49	100

4.1.5. Katılımcıların Bir Kütüphanede Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

Tablo 13'te araştırmaya katılan katılımcıların bir kütüphanede çalışma sürelerine göre dağılımları gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların 33'ü (%25,0 oranıyla) bir kütüphanede 11-15 yıl arasında çalışmakta olduğunu ifade etmiştir. 31 katılımcı (%23,5 oranıyla) 1-5 yıl arasında, 25 katılımcı (%18,9 oranıyla) 6-10 yıl arasında, 22 katılımcı (%16,7 oranıyla) 20 yıldan fazla ve 21 katılımcı (%15,9 oranıyla) 16-20 yıl süreyle kütüphanelerde çalıştıklarını bildirmişlerdir.

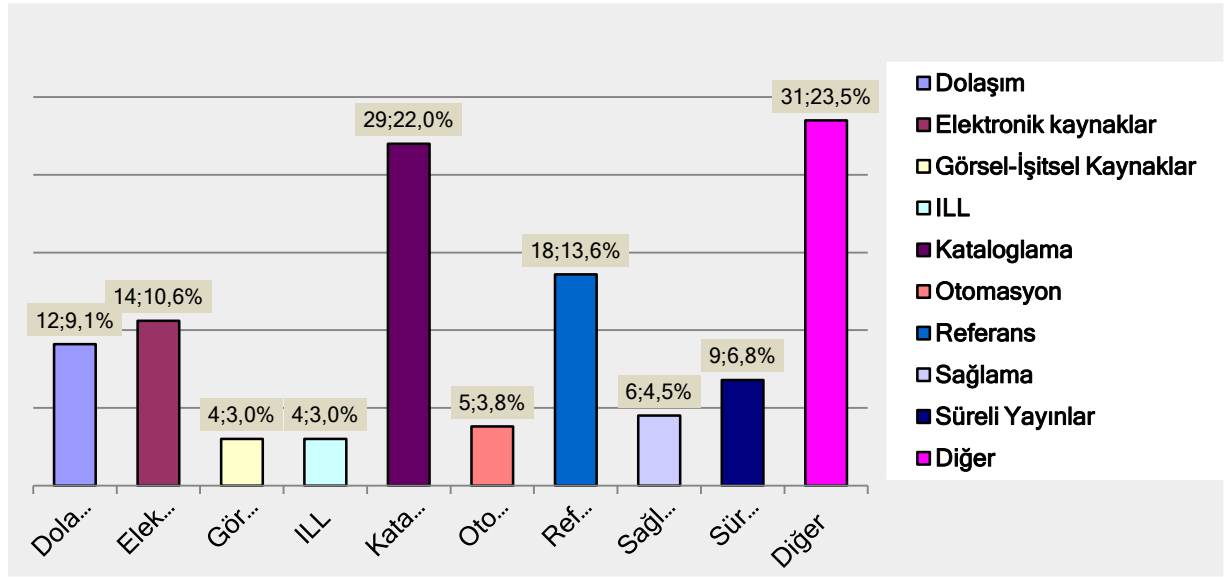
Tablo 13. Katılımcıların Bir Kütüphanede Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

Çalışma süresi	N	%
1-5 yıl	31	23,5
6-10 yıl	25	18,9
11-15 yıl	33	25,0
16-20 yıl	21	15,9
20 yıldan fazla	22	16,7
Toplam	132	100

4.1.6. Katılımcıların Çalıştıkları Birimlere Göre Dağılımı

Grafik 1'de araştırmaya katılan katılımcıların çalıştıkları birimlere göre dağılımları gösterilmiştir. Araştırmaya katılanların 29'u (%22 oranıyla) kataloglama biriminde çalıştıklarını belirtmişlerdir. 18 katılımcı (%13,6 oranıyla) referans biriminde, 14 katılımcı (%10,6 oranıyla) sağlama biriminde, 12 katılımcı (%9,1 oranıyla) dolaşım biriminde, 9 katılımcı (%6,8 oranıyla) süreli yayınlar biriminde, 5 katılımcı (%3,8 oranıyla) otomasyon biriminde, 4'er katılımcı (%3 oranla) görsel-işitsel kaynaklar ve ILL birimlerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Diğer grubunda yer alan 31 katılımcının 25'i yönetimde görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Yöneticilerin oluşturduğu grup %18,9 orana sahiptir. İki katılımcı çalıştıkları kütüphanenin tüm hizmetlerini yürüttüklerini belirtmişlerdir. Basın ofisi, dokümantasyon ve halkla ilişkiler birimlerinden ise 4 katılımcı araştırmaya dahil olmuşlardır.

Grafik 1. Katılımcıların Çalıştıkları Birimlere Göre Dağılımı

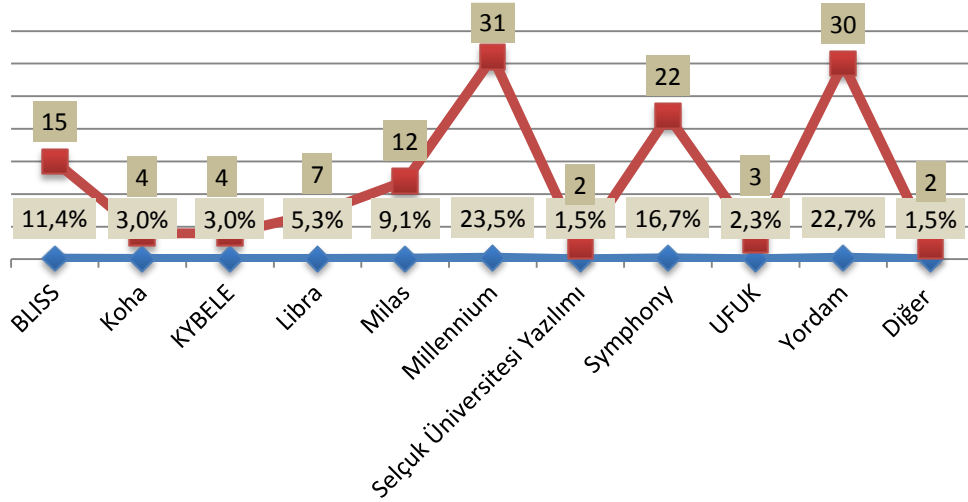
4.1.7. Kütüphanelerin Sahip Oldukları Derme Büyüklüğü

Araştırmaya dahil olan akademik kütüphanelerin çalışanlarının belirttiği rakamlar doğrultusunda bazı akademik kütüphanelerin dermeleri Tablo 11’de belirtilmiştir. Tabloda araştırma konusu olan her bir kütüphane otomasyon sistemi için en fazla kaynağa sahip olan akademik kütüphane derme rakamları esas alınmıştır. Buna göre Kybele kullanan Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 300.000 kaynağa, Milas kullanan Ankara Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 65.000 kaynağa (bir şube kütüphanesi ile sınırlı olması ihtimal dahilindedir), Symphony kullanan İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 550.000 kaynağa, Ufuk yazılımı kullanan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 95.000 kaynağa, BLISS kullanan Muğla Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 250.000 kaynağa, Millennium kullanan ODTÜ Kütüphanesi yaklaşık 800.000 kaynağa, Yordam kullanan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 190.000 kaynağa, Selçuk Üniversitesi Yazılımı kullanan Selçuk Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 180.000 kaynağa, Libra kullanan Sinop Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 170.000 kaynağa ve Koha kullanan Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphanesi yaklaşık 600.000 kaynağa sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

4.1.8. Katılımcıların Kullandıkları Kütüphane Otomasyon Sistemine Göre Dağılımı

Grafik 2’de gösterildiği üzere araştırmaya katılan katılımcıların 31’i (%23,5 oranıyla) Millennium kullanıcılarıdır. Bunu sırasıyla 30 katılımcı (%22,7 oranıyla) Yordam, 22 katılımcı (%16,7 oranıyla) Symphony, 15 katılımcı (%11,4 oranıyla) BLISS, 12 katılımcı (%9,1 oranıyla) Milas, 7 katılımcı (5,3 oranıyla) Libra, 4’er katılımcı (%3 oranla) Koha ve Kybele, 3 katılımcı (%2,3 oranıyla) Ufuk yazılımı ve 2 katılımcı (%1,5 oranıyla) Selçuk Üniversitesi Yazılımı kullanıcıları takip etmiştir. Araştırmaya katılan kütüphane çalışanlarının %40’ı yabancı, %55’i yerli, %5’i ise Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemi kullanıcılarından veya henüz bir sisteme sahip olmayan çalışanlardan oluşmuştur.

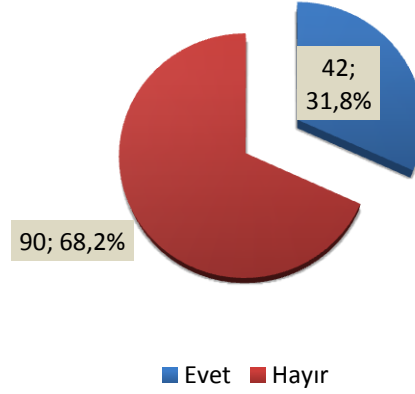
Grafik 2. Katılımcıların Kullandıkları Kütüphane Otomasyon Sistemine Göre Dağılımı

4.1.9. Kütüphane Hizmetlerinde Ö/AKK Yazılımları Kullanan Katılımcıların Dağılımı

Araştırmaya katılan katılımcıların 90’ı (%68, 2 oranıyla) kütüphane hizmetlerinde Ö/AKK yazılımların kullanılıp kullanılmadığına ilişkin soruya “Hayır” yanıtı vermişlerdir. 42 katılımcı (%31,8 oranıyla) ise aynı soruya “Evet” yanıtı vermişlerdir. Grafik 3’te kütüphanelerinde Ö/AKK kaynaklardan faydalananların oranları verilmiştir.

Grafik 3. Kütüphane Hizmetlerinde Ö/AKK Yazılımları Kullanan Katılımcıların Dağılımı

4.1.10. Kütüphanelerde Kullanılan Ö/AKK Kaynak Türlerinin Dağılımı

Katılımcılardan gelen bildirimlere göre 24 kütüphane çalışanı (%55,8 oranıyla) kütüphanelerinde Open Office programlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. 13 kişi (%30,2 oranıyla) açık erişim sistemlerini, 11 kişi (%25,6 oranıyla) işletim sistemlerini, 8 kişi (%18,6 oranıyla) ders malzemelerini, 7 kişi (%16,3 oranıyla) sosyal katalogları, 4 kişi (%9,3 oranıyla) ise kütüphane otomasyon sistemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Tablo 14'te kütüphanelerde Ö/AKK kaynaklarının kullanım oranları verilmiştir.

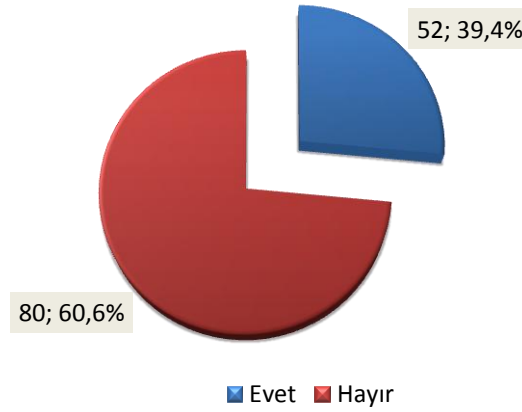
Tablo 14. Kütüphanelerde Kullanılan Ö/AKK Kaynak Türlerinin Dağılımı

Ö/AKK kaynak türü kullanımı	N	%
Kütüphane otomasyon sistemleri	4	9,3
Open 7office programları	24	55,8
İşletim sistemleri (Linux, Pardus vb.)	11	25,6
Açık erişim sistemleri (Dspace, Eprints vb.)	13	30,2
Ders malzemeleri yönetimi (Moodle vb.)	8	18,6
Sosyal kataloglar (Vufind, SOPAC, Blacklight vb.)	7	16,3
Diğer	3	7,0
Toplam	70	

4.1.11. Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemi Kullanımı Dağılımı

Araştırmaya katılan katılımcılara, Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkında duyum, bilgi sahibi veya kullanım deneyimleri olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların 80'si (%60,6 oranıyla) soruya “Hayır” yanıtı vermişlerdir. 52 katılımcı (%39,4 oranıyla) ise aynı soruya “Evet” yanıtı vermişlerdir. Grafik 4'te katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemi hakkında bilgiye sahip olmadıklarının dağılımı verilmiştir.

Grafik 4. Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemi Kullanımı Dağılımı

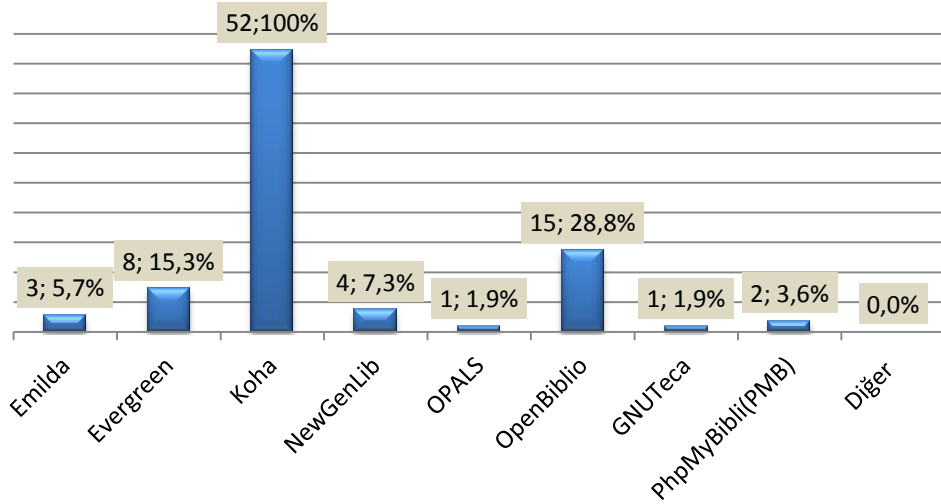

4.1.12. Katılımcıların Hakkında Bilgi Sahibi Olduğu Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Dağılımı

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkında bilgi sahibi olan katılımcıların verdikleri yanıtlara göre Koha tüm katılımcılar tarafından bilinen bir sistemdir. OpenBiblio bilen 15 kişi (%28,8 oranıyla) ve Evergreen hakkında bilgi sahibi olan 8 kişi (%14,5 oranıyla) sistemleri Koha'yı takip etmektedir. NewGenLib hakkında bilgi sahibi olduklarını belirten kişi sayısı 4 (%7,6 oranıyla) Emilda'yı hakkında bilgi sahibi olduğunu belirten kişi sayısı ise 3 (%5,7 oranıyla) olarak gerçekleşmiştir. PhpMyBibli(PMB) hakkında bilgisi olduğunu belirtenlerin sayısı 2 (%3,8 oranıyla); OPALS ve GNUTeca bilenlerin oranı ise 1'er kişi (%1,9 oranlarıyla) olarak belirtilmiştir.

Grafik 5’te araştırmaya katılan katılımcıların hakkında bilgi sahibi oldukları kütüphane otomasyon sistemlerinin dağılımı verilmiştir.

Grafik 5. Katılımcıların Hakkında Bilgi Sahibi Olduğu Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerinin Dağılımı

Koha dünyadaki farklı ülkelerindeki akademik kütüphanelerde diğer kütüphane otomasyon sistemlerine oranla daha fazla kullanılan veya bilinen bir yazılımdır. Araştırma sonucunda Türkiye’deki kütüphane çalışanları da bu yaklaşıma paralel yönde fikir belirtmişlerdir.

4.1.13. Katılımcıların Kütüphanelerinde Kullanmakta Oldukları Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan akademik kütüphane çalışanlarının %64,9’luk kısmı kütüphanelerinde kullanmakta oldukları sistemlerin kütüphane faaliyetlerini bütünüyle yürütme imkânına sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Kullandıkları sistemin satış fiyatını pahalı bulmayanların oranı %26,2 olarak gerçekleşmiştir. Kararsızlar %30,2; pahalı bulanlar ise %43,7 olarak gerçekleşmiştir. Araştırmanın ileriki boyutlarında yerli ve yabancı sistemlerin ayrı ayrı değerlendirmesi ile çoğunlukla eleştiri konusu olan sistemlerin satış fiyatları konusunda daha ayrıntılı veriler elde edilmiştir.

Yıllık bakım ücretlerini pahalı bulanların oranı %35,7 olarak gerçekleşmiştir. Bakım ücretlerinin oranı satış ücretlerinin oranından daha pahalı bulunmuştur.

Katılımcılar yurtiçinden firma desteğinin sağlanmasına yönelik olarak belirtilen yoruma %58,7 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir. Destek hizmetlerinin Türkçe olarak alınabilmesine katılanların oranı ise %61,2 oranında gerçekleşmiştir.

Katılımcılar sistemlerin kullanımını genel olarak %64,4 oranında kolay olduğunu belirtmişlerdir.

Sistemlerin içerdiği modüller içerisinde en çok kataloglama modulünün kullanımının kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostu olduğu yorumuna katılım gerçekleşmiştir (%65,6). Bunu dolaşım (%64,5), OPAC (%64,3), sistem yönetimi (%56), süreli yayınlar (%54), raporlama ve istatistik (%53,5) takip etmiştir. Sağlama modülü ise %47,1 ile en düşük orana sahiptir. Sağlama modülü tüm modüller içerisinde kararsızların en fazla orana ulaştığı modül olmuştur. Raporlama ve istatistik modülü belirtilen yoruma katılmayanların en yüksek oranda gerçekleştiği modül olmuştur.

Kullandıkları sistemden memnun oldukları için değiştirilmesini istemeyenlerin oranı %53,5'tir. Sistemin değiştirilmesini isteyenlerin oranı ise %29,5 olarak gerçekleşmiştir.

Yabancı otomasyon sistemlerini yerlilerden üstün bulanların oranı %37,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu görüşe katılmayanların oranı ise %29,2 olmuştur.

Kullandıkları sistemin diğerlerinden daha üstün olduğunu düşünenlerin oranı %36,7'dir. Bu yoruma katılmayanların oranı %39,1 olmuştur.

Her zaman yerli sistemleri tercih edenlerin oranı %25,8'tir. Bu yoruma katılmayanların oranı %39,8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 15'te katılımcıların kendi kütüphanelerinde kullanmakta oldukları kütüphane otomasyon sistemlerine ilişkin görüşleri belirtilmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların Kendi Kütüphanelerinde Kullanmakta Oldukları Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri

Yorumlar	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Katılımcı sayısı
Kütüphanenin tüm faaliyetleri sistem üzerinden yürütülebilir	%5,3 (7)	%23,7(31)	%6,1 (8)	%47,3 (62)	%17,6(23)	%99,2 (131)
Otomasyon sisteminin satış fiyatı kütüphane bütçesi için çok pahalıdır	%17,5 (22)	%26,2(33)	%30,2 (38)	%14,3 (18)	%11,9(15)	%95,4 (126)
Yıllık bakım ücretleri çok pahalıdır	%17,5 (22)	%14,3(18)	%32,5 (41)	%23,0 (29)	%12,7(16)	%95,4 (126)
İhtiyacımız olan tüm modüllere sahiptir	%14,4 (19)	%16,7(22)	%12,9 (17)	%38,6 (51)	%17,4(23)	%100,0 (132)
Sistemin yardım menüleri zengindir	%9,8 (13)	%22,0(29)	%21,2 (28)	%33,3 (44)	%13,6(18)	%100,0 (132)
Sistem Türkçe ve İngilizce olarak kullanılabilir	%16,9 (22)	%26,9(35)	%11,5 (15)	%30,8 (40)	%13,8(18)	%98,5 (130)
Üretici (dağıtıcı) firmanın destek hizmetlerinden memnunuz	%10,2 (13)	%16,5(21)	%21,3 (27)	%36,2 (46)	%15,7(20)	%96,2 (127)
Yurtiçinden firma desteği sağlanmaktadır	%15,9 (20)	%12,7(16)	%12,7 (16)	%34,9 (44)	%23,8(30)	%95,4 (126)
Destek hizmetlerini Türkçe olarak alabiliyoruz	%17,8(23)	%12,4(16)	%8,5 (11)	%33,3 (43)	%27,9(36)	%97,7 (129)
Sistemde oluşan sorunlar beklenen sürede çözülüyor	%9,1(12)	%20,5(27)	%24,2 (32)	%33,3 (44)	%12,9(17)	%100,0 (132)
Sistem kütüphanecilik standartlarına tam olarak uyumludur	%6,1(8)	%15,2(20)	%19,7 (26)	%36,4 (48)	%22,7(30)	%100,0 (132)
Sağlayıcı firma sistem üzerinde istenen değişiklikleri zamanında yapar	%11,8(15)	%17,3(22)	%29,9 (38)	%27,6 (35)	%13,4(17)	%96,2 (127)
Sağlayıcı firma sistemdeki değişiklikleri ücretsiz olarak yapar	%13,8(17)	%9,8(12)	%31,7 (39)	%26,0 (32)	%18,7(23)	%93,1 (123)
Sistemin kullanımı genel olarak kolay ve anlaşılırdır	%5,4 (7)	%9,3(12)	%20,9 (27)	%38,8 (50)	%25,6(33)	%97,7 (129)
OPAC kullanımı kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	%3,8(5)	%12,3(16)	%20,0 (26)	%43,8 (57)	%20,0(26)	%98,5 (130)
Kataloglama veri giriş ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	%3,1(4)	%13,3(17)	%18,0 (23)	%42,2 (54)	%23,4(30)	%96,9 (128)
Sağlama ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	%4,9(6)	%11,8(15)	%35,8 (44)	%33,3 (41)	%13,8(17)	%93,1 (123)
Sürelî yayınlar ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	%6,5(8)	%9,7(12)	%29,8 (37)	%37,1 (46)	%16,9(21)	%93,9 (124)
Raporlama ve istatistik ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	%7,1(9)	%11,8(15)	%27,6 (35)	%37,8 (48)	%15,7(20)	%96,2 (127)
Dolaşım ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	%3,1 (4)	%9,4(12)	%22,8 (29)	%47,2 (60)	%17,3(22)	%96,2 (127)
Sistem yönetimi ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur.	%4,0 (5)	%14,4(18)	%25,6 (32)	%42,4 (53)	%13,6(17)	%94,6 (125)
Sistemden memnun olduğumuz için değiştirilmesini istemem	%17,1(22)	%12,4(16)	%17,1 (22)	%35,7 (46)	%17,8(23)	%97,7 (129)
Kullandığımız sistemin diğerlerinden daha üstün olduğunu düşünüyorum	%18,8(24)	%20,3(26)	%24,2 (31)	%21,9 (28)	%14,8(19)	%96,9 (128)
Yabancı kütüphane otomasyon sistemleri yerlilerden daha iyidir	%9,2(12)	%20,0(26)	%33,1 (43)	%17,7 (23)	%20,0(26)	%98,5 (130)
Her zaman yerli sistemleri tercih ederim.	%16,4(21)	%23,4(30)	%34,4 (44)	%18,0 (23)	%7,8(10)	%96,9 (128)

4.1.14. Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan akademik kütüphane çalışanlarının Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleriyle ilgili yorumları Tablo 16’da gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların çoğunlukla Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkındaki yorumlar karşısında kararsız oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkında daha önce hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını belirtenlerin oranı %30,2 olarak gerçekleşmiştir.

Akademik kütüphaneler için Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin uygun olmadığını düşünenlerin toplam oranı %16,6 olarak gerçekleşirken, firma desteği ile kütüphanelerinde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılabileceğini belirtenlerin toplam oranı %49,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %14,1’dir.

Bilgi işlem dairesinin desteğiyle kütüphanesinde bu tür yazılımların kullanılabileceğini belirtenlerin toplam oranı %48,8 olmuştur. Aksini düşünenlerin oranı ise %16,6 olmuştur.

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin dilinin Türkçe olması halinde sistemi rahatlıkla kullanabileceklerini belirtenlerin toplam oranı %65,3 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak kodlarını değiştirebilecek bilgiye sahip olmadığını belirtenlerin toplam oranı %50,8’dir. Kodları değiştirebileceğini belirtenlerin oranı ise %25’tir.

Her zaman ticari yazılımları tercih edenlerin toplam oranı %4,3 düzeyinde kalmıştır. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %44,5’tir.

Ö/AKK yazılımları kullanmanın akademik kütüphaneler için risk oluşturacağını düşünenlerin toplam oranı %17’dir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %42,4 olarak gerçekleşmiştir.

Akademik kütüphanelerin Ö/AKK yazılımları kullanarak geliştirmelerini isteyenlerin toplam oranı %61,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %9,1 olarak gerçekleşmiştir.

Kütüphane imajının olumsuz yönde etkileneceğini düşünenlerin toplam oranı %7,5'tir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %63 olarak gerçekleşmiştir.

Büyük koleksiyonlu kütüphanelerin yönetimi için uygun olmadığını düşünenlerin toplam oranı %19,1'dir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %34,2 olarak gerçekleşmiştir

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılmasının kütüphane bütçesine katkı sağladığını düşünenlerin toplam oranı %57,5'tir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %12,5 olarak gerçekleşmiştir

Bu tür yazılımların kütüphanecileri geliştirdiğini düşünenlerin toplam oranı %61,3'tür. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %9,2 olarak gerçekleşmiştir

Ö/AKK kütüphane otomasyon yazılımlarının kütüphanelerde kullanılmasının bu alanda yetiyecek nitelikli eleman sayısını arttıracığını düşünenlerin toplam oranı %59,5'tir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %7,4 olarak gerçekleşmiştir

Türkiye'deki altyapının (yasal sebepler, teknik donanım, yetişmiş eleman vb.) Ö/AKK yazılımları kullanmaya uygun olmadığını düşünenlerin toplam oranı %26,4'tür. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %23,1 olarak gerçekleşmiştir

Çalıştıkları kütüphanelerde Ö/AKK yazılımların kullanılması için üst yönetim desteği sağlanamayacağını düşünenlerin toplam oranı %26,7'dir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %20,9 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için destek hizmet verebilecek firmanın olmadığını düşünenlerin toplam oranı %26,7'dir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %20,9 olarak gerçekleşmiştir

Üniversitesinde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini destekleyecek niteliğe sahip bilgi işlem elemanlarının olmadığını düşünenlerin toplam oranı %33,1'dir. Bu yoruma katılmayanların toplam oranı ise %25,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemlerine İlişkin Görüşleri

Yorumlar	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Katılımcı sayısı
Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri konusunda hiçbir bilgiye sahip değilim	%11,6 (15)	%35,7(46)	%22,5 (29)	%18,6(24)	%11,6(15)	%97,7(129)
Ö/AKK yazılımları güvenli bulmuyorum	%10,8 (13)	%28,3(34)	%43,3 (52)	%15,8(19)	%1,7 (2)	%90,9(120)
Akademik kütüphaneler için uygun olmadığını düşünüyorum	%15,8 (19)	%30,8(37)	%36,7 (44)	%15,8(19)	%0,8 (1)	%90,9(120)
Bilgi işlem dairesi yardımıyla kütüphanemde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılmasını isterim	%5,0 (6)	%11,6(14)	%34,7 (42)	%36,4(44)	%12,4(15)	%91,6(121)
Destekleyen firma olursa kütüphanemde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılmasını isterim	%3,3 (4)	%10,8(13)	%36,7 (44)	%33,3(40)	%15,8(19)	%90,9(120)
Dil desteği (Türkçe) olursa rahatlıkla kullanabilirim	%2,5 (3)	%9,9(12)	%22,3 (27)	%50,4(61)	%14,9(18)	%91,6(121)
Kaynak kodlarını değiştirecek bilgi ve tecrübeye sahip değilim	%6,7 (8)	%18,3(22)	%24,2 (29)	%33,3(40)	%17,5(21)	%90,9(120)
Her zaman özel (ticari) yazılımları tercih ederim	%12,6 (15)	%31,9(38)	%41,2 (49)	%12,6(15)	%1,7 (2)	%90,1(119)
Ö/AKK yazılımları kullanmak akademik kütüphaneler için risk oluşturur	%12,7 (15)	%29,7(35)	%40,7 (48)	%13,6(16)	%3,4 (4)	%89,3(118)
Akademik kurumlar Ö/AKK yazılımları kullanmalı ve geliştirmelidir	%3,3 (4)	%5,8 (7)	%29,2 (35)	%45,0(54)	%16,7(20)	%90,9(120)
Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri ihtiyacımız olan tüm modülleri içermez	%10,2 (12)	%19,5(23)	%58,5 (69)	%10,2(12)	%1,7 (2)	%89,3(118)
Bu tür otomasyon sistemlerini kullanmak kütüphane imajını olumsuz yönde etkiler	%23,5 (28)	%39,5(47)	%29,4 (35)	%5,0 (6)	%2,5 (3)	%90,1(119)
Büyük koleksiyonlu kütüphanelerin yönetimi için uygun değildir	%15,0 (18)	%19,2(23)	%46,7 (56)	%13,3(16)	%5,8 (7)	%90,9(120)
Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılması kütüphane bütçesine katkı sağlar	%1,7 (2)	%10,8(13)	%30,0 (36)	%35,8(43)	%21,7(26)	%90,9(120)
Bu tür yazılımlar kütüphanecilerin kendilerini geliştirmelerini sağlar	%0,0 (0)	%9,2(11)	%29,4 (35)	%37,8(45)	%23,5(28)	%90,1(119)
Ö/AKK kütüphane otomasyon yazılımlarının kütüphanelerde kullanılması bu alanda yetişecek nitelikli eleman sayısını artırır	%0,0 (0)	%7,4 (9)	%33,1 (40)	%38,0(46)	%21,5(26)	%91,6(121)
Türkiye'deki altyapının (yasal sebepler, teknik donanım, yetişmiş eleman vb.) Ö/AKK yazılımları kullanmaya uygun olmadığını düşünüyorum.	%9,9 (12)	%13,2(16)	%50,4 (61)	%22,3(27)	%4,1 (5)	%91,6(121)
Kütüphanemde Ö/AKK yazılımların kullanılması için üst yönetim desteği sağlanamayacağını düşünüyorum.	%5,8 (7)	%18,2(22)	%51,7 (62)	%20,0(24)	%4,2 (5)	%90,9(120)
Türkiye'de Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için destek hizmet verebilecek firma yoktur	%6,7 (8)	%14,2(17)	%52,5 (63)	%22,5(27)	%4,2 (5)	%90,9(120)
Üniversitemde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini destekleyecek niteliğe sahip bilgi işlem elemanları yoktur	%9,9 (12)	%15,7(19)	%41,3 (50)	%28,1(34)	%5,0 (6)	%91,6(121)

4.2. Yerli ve Yabancı Ticari Kütüphane Otomasyon Sistemlerini Kullanan Katılımcıların Kullandıkları Sisteme İlişkin Yorumlarının Karşılaştırması

Yerli ve yabancı ticari sistemleri kullanan katılımcıların çoğunluğu kullandıkları sistemlerin kütüphane faaliyetlerini karşıladığını belirtmişlerdir. Yerli sistemleri kullananlarda %46,7'lik kesim, yabancı sistemleri kullanan katılımcılarda ise %51,9'luk kesim bu konudaki yoruma katıldıklarını belirtmişlerdi. Kesinlikle katılanlar yabancı sistem kullananlarda daha yüksektir (%23,0 oranıyla). Bu yoruma katılmayanlar ise yerlilerde %29,1; yabancılar ise %17,4 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 17'de otomasyon sisteminin kütüphanenin tüm faaliyetlerini karşılamasından duyulan memnuniyetin dağılımı verilmiştir.

Tablo 17. Kütüphanenin Tüm Faaliyetlerinin Karşılanmasından Duyulan Memnuniyet

Kütüphanenin tüm faaliyetleri sistem üzerinden yürütülebilir	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,1(5)	%1,9(1)
Katılmıyorum	%29,1(20)	%17,4(9)
Kararsızım	%5,6(4)	%5,8(3)
Katılıyorum	%46,7(32)	%51,9(27)
Kesinlikle Katılıyorum	%11,5(8)	%23,0(12)
Katılımcı sayısı:	68	52

Tablo 18'de yerli ve yabancı kütüphane otomasyon sistemi kullananların sistemin satış fiyatı konusundaki değerlendirmeleri yer almaktadır. Yerli sistemleri kullananlar kullandıkları sistemin satış fiyatını ucuz bulurken, yabancı sistemleri kullanan katılımcılar çoğunlukla bu konuda kararsız olduklarını veya pahalı bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18. Otomasyon Sisteminin Satış Fiyatı Konusundaki Yorumların Değerlendirmesi

Otomasyon sisteminin satış fiyatı kütüphane bütçesi için çok pahalıdır	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%24,7(16)	%3,9(2)
Katılmıyorum	%35,3(23)	%11,7(6)
Kararsızım	%27,7(18)	%35,2(18)
Katılıyorum	%7,6(5)	%25,4(13)
Kesinlikle Katılıyorum	%4,7(3)	%23,5(12)
Katılımcı sayısı:	65	51

Katılımcıların, Türkiye’de kullanılmakta olan yabancı sistemlerin birinin (Symphony) satış fiyatı hakkında çok az bilgiye sahip oldukları araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Symphony için yapılan yorumlarda kararsızların oranı yüksek çıkmıştır. Yabancı sistemlerin fiyatını pahalı bulanların oranı %48,9 olarak gerçekleşmiştir.

Yabancı otomasyon sistemlerini kullanan katılımcılar sistemlerin satış fiyatlarına yapılan yorumlara paralel olarak yıllık bakım ücretlerinde de benzer yorumlarda da bulunmuşlardır. Tablo 19’da verilen yanıtlara göre yabancı ticari sistemleri kullanan katılımcıların %42’si ücretler hakkında kararsız olduklarını belirtirken kesinlikle katılanlar ve katılanların toplamı %52, katılmayanlar ve kesinlikle katılmayanların toplamı ise %6 olarak belirlenmiştir.

Tablo 19. Yıllık Bakım Ücretleri Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Yıllık bakım ücretleri çok pahalıdır	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%26,0(17)	%2,0(1)
Katılmıyorum	%18,3(12)	%4,0(2)
Kararsızım	%26,9(18)	%42,0(21)
Katılıyorum	%22,9(15)	%28,0(14)
Kesinlikle Katılıyorum	%5,9(4)	%24,0(12)
Katılımcı sayısı:	66	50

Yerli sistemleri kullanan katılımcıların bakım ücretlerinin pahalılığına katılma oranları satış ücretlerinin pahalılığı hakkında yapılan yorumlardan daha yüksektir. Yabancı sistemlerde ise satış ve bakım ücretlerinin pahalılık yorumları paralellik göstermiştir.

Sistemlerin içerdiği modüllere yönelik değerlendirmeler Tablo 20’de gösterilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %10,3; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %48,4; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %41,3 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %15,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %65,8; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %19 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 20. Modüller Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

İhtiyacımız olan tüm modüllere sahiptir	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%22,1(15)	%5,7(3)
Katılmıyorum	%19,2(13)	%13,3(7)
Kararsızım	%10,3(7)	%15,1(8)
Katılıyorum	%36,7(25)	%43,3(23)
Kesinlikle Katılıyorum	%11,7(8)	%22,6(12)
Katılımcı sayısı:	68	53

Sistemlerin yardım menülerine yönelik değerlendirmeler Tablo 21’de verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %17,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %32,3; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %50 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %26,5; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %62,2; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %11,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 21. Sistemlerin Yardım Menüleri Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sistemin yardım menüleri zengindir	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%14,7(10)	%3,8(2)
Katılmıyorum	%35,3(24)	%7,5(4)
Kararsızım	%17,7(12)	%26,5(14)
Katılıyorum	%25,0(17)	%39,6(21)
Kesinlikle Katılıyorum	%7,3(5)	%22,6(12)
Katılımcı sayısı:	68	53

Yabancı yazılımların yardım menülerinden duyulan memnuniyet yerlilere göre daha yüksektir. Bu durum yerli sistemlerde yardım menülerinin oluşturulmasındaki eksiklikleri ortaya koymaktadır.

Sistemlerin Türkçe ve İngilizce kullanılabilmesine yönelik değerlendirmeler Tablo 22’de verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %10,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %53; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %35,8 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %11,6; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %30,8; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %57,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 22. Sistemlerde Çift Dil Seçeneği (Türkçe ve İngilizce) Kullanılmasına Yönelik Yorumların Değerlendirmesi

Sistem Türkçe ve İngilizce olarak kullanılabilir	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,4(5)	%30,7(16)
Katılmıyorum	%28,4(19)	%26,9(14)
Kararsızım	%10,4(7)	%11,6(6)
Katılıyorum	%38,1(26)	%19,2(10)
Kesinlikle Katılıyorum	%14,9(10)	%11,6(6)
Katılımcı sayısı:	67	52

Yerli sistemler çift dil seçeneğine sahip iken yabancı yazılımlarda bu seçeneği kullanma imkânına sahip olanların oranı düşüktür.

Sistemlerin firma desteğine yönelik değerlendirmeleri Tablo 23'te verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %18,2; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %51,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %30,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %21,6; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %56,8; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %21,6 olarak gerçekleşmiştir.

Buna göre yabancı sistemlerden duyulan memnuniyet oranı yerli sistemlerin firma desteğinden duydukları memnuniyet oranından daha yüksektir.

Tablo 23. Destek Hizmetler Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Üretici (dağıtıcı) firmanın destek hizmetlerinden memnunuz	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%10,6(7)	%9,8(5)
Katılmıyorum	%19,6(13)	%11,8(6)
Kararsızım	%18,2(12)	%21,6(11)
Katılıyorum	%34,9(23)	%41,2(21)
Kesinlikle Katılıyorum	%16,7(11)	%15,6(8)
Katılımcı sayısı:	66	51

Sistemlerin yurtiçi firma desteği konusundaki yorumlar Tablo 24'te değerlendirilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %12,2; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %72,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %15,1 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %11,7;

katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %43,2; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %44,7 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 24. Yurtiçinden Firma Desteği Sağlanması Hakkında Yapılan Yorumların Değerlendirmesi

Yurtiçinden firma desteği sağlanmaktadır	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%6,0(4)	%29,0(15)
Katılmıyorum	%9,1(6)	%15,7(8)
Kararsızım	%12,2(8)	%11,7(6)
Katılıyorum	%45,5(30)	%21,6(11)
Kesinlikle Katılıyorum	%27,2(18)	%21,6(11)
Katılımcı sayısı:	66	51

Sistemlerin destek hizmetlerini anadilde (Türkçe) olarak sunmalarına yönelik değerlendirmeler Tablo 25’te verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %2,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %82,3; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %14,8 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızlar %11,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %32,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %52,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 25. Destek Hizmetlerinin Türkçe Olarak Alınması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Destek hizmetlerini Türkçe olarak alabiliyoruz	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,4(5)	%34,7(18)
Katılmıyorum	%7,4(5)	%17,4(9)
Kararsızım	%2,9(2)	%15,3(8)
Katılıyorum	%43,4(29)	%17,3(9)
Kesinlikle Katılıyorum	%38,9(26)	%15,3(8)
Katılımcı sayısı:	67	52

Sistemlerde oluşan sorunların çözüm süreleriyle ilgili değerlendirmeler Tablo 26’da verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %26,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %42,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %30,9 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı

%18,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %52,9; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %18,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 26. Sistemde Oluşan Sorunların Çözümlemesi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sistemde oluşan sorunlar beklenen sürede çözülüyor	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,4(5)	%11,4(6)
Katılmıyorum	%23,5(16)	%16,9(9)
Kararsızım	%26,4(18)	%18,8(10)
Katılıyorum	%27,9(19)	%41,5(22)
Kesinlikle Katılıyorum	%14,8(10)	%11,4(6)
Katılımcı sayısı:	68	53

Sistemlerin kütüphanecilik standartlarına yönelik değerlendirmeler Tablo 27’de verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %19,2; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %47; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %33,8 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %16,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %75,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %7,6 olarak gerçekleşmiştir.

Buna göre yabancı sistemlerin kütüphanecilik standartlarına daha fazla uyumlu olduğu belirtilmektedir.

Tablo 27. Kullanılan Sistemin Kütüphanecilik Standartlarına Tam Uyumu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sistem kütüphanecilik standartlarına tam olarak uyumludur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%10,2(7)	%1,9(1)
Katılmıyorum	%23,6(16)	%5,7(3)
Kararsızım	%19,2(13)	%16,9(9)
Katılıyorum	%38,2(26)	%32,1(17)
Kesinlikle Katılıyorum	%8,8(6)	%43,4(23)
Katılımcı sayısı:	68	53

Firmaların sistem üzerindeki değişiklikleri zamanında yapmasına yönelik değerlendirmeler Tablo 28’de belirtilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %21,5; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların

toplamı %28,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %40 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %38,5; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %42,3; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %19,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 28. Değişikliklerin Zamanında Yapılması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sağlayıcı firma sistem üzerinde istenen değişiklikleri zamanında yapar	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%13,8(9)	%9,6(5)
Katılmıyorum	%24,7(16)	%9,6(5)
Kararsızım	%21,5(14)	%38,5(20)
Katılıyorum	%26,2(17)	%28,9(15)
Kesinlikle Katılıyorum	%13,8(9)	%13,4(7)
Katılımcı sayısı:	65	52

Firmaların sistem üzerindeki değişikliklere uyguladığı fiyatlandırma ile ilgili yorumlar Tablo 29’da değerlendirilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %23,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %59,4; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %17,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %42,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %22,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %34,7 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 29. Sağlayıcı Firmanın Sistemde İstenen Değişiklikleri Ücretsiz Olarak Yapması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sağlayıcı firma sistemdeki değişiklikleri ücretsiz olarak yapar	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,8(5)	%22,4(11)
Katılmıyorum	%9,4(6)	%12,3(6)
Kararsızım	%23,4(15)	%42,8(21)
Katılıyorum	%28,2(18)	%20,5(10)
Kesinlikle Katılıyorum	%31,2(20)	%2,0(1)
Katılımcı sayısı:	64	49

Sistemlerin kullanım kolaylığına yönelik değerlendirmeler Tablo 30’da verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %10,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %71,1;

katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %18,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %32,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %54; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %13,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 30. Sistemin Kullanımı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sistemin kullanımı genel olarak kolay ve anlaşılırdır	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%4,5(3)	%7,6(4)
Katılmıyorum	%13,7(9)	%5,7(3)
Kararsızım	%10,7(7)	%32,7(17)
Katılıyorum	%37,8(25)	%36,6(19)
Kesinlikle Katılıyorum	%33,3(22)	%17,4(9)
Katılımcı sayısı:	66	52

OPAC değerlendirmeleri Tablo 31’de verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %20,5; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %60,2; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %19 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %17,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %70,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %11,7 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 31. OPAC Kullanımı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

OPAC kullanımı kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%5,8(4)	%1,9(1)
Katılmıyorum	%13,2(9)	%9,8(5)
Kararsızım	%20,5(14)	%17,7(9)
Katılıyorum	%45,5(31)	%43,2(22)
Kesinlikle Katılıyorum	%14,7(10)	%27,5(14)
Katılımcı sayısı:	68	51

Kataloglama modülü değerlendirmeleri Tablo 32’de verilmiştir Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %11,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %62,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %25,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %26; katılıyorum ve kesinlikle

katılıyorum yorumu yapanların toplamı %68; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 32. Kataloglama Veri Girişi Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Kataloglama veri giriş ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%4,4(3)	%2,0(1)
Katılmıyorum	%20,8(14)	%4,0(2)
Kararsızım	%11,9(8)	%26,0(13)
Katılıyorum	%40,2(27)	%44,0(22)
Kesinlikle Katılıyorum	%22,3(15)	%24,0(12)
Katılımcı sayısı:	67	50

Sağlama modülü değerlendirmeleri Tablo 33'te verilmiştir Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %31,2; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %43,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %24,9 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %40; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %53; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 33. Sağlama Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sağlama ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,8(5)	%2,0(1)
Katılmıyorum	%17,1(11)	%6,0(3)
Kararsızım	%31,2(20)	%40,0(20)
Katılıyorum	%28,1(18)	%40,0(20)
Kesinlikle Katılıyorum	%15,6(10)	%13,0(6)
Katılımcı sayısı:	64	50

Süreli yayınlar modülü değerlendirmeleri Tablo 34'te verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %25; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %49; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %25 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %34; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %62; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 34. Süreli Yayınlar Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Süreli yayınlar ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%11,0(7)	%2,0(1)
Katılmıyorum	%14,0(9)	%2,0(1)
Kararsızım	%25,0(16)	%34,0(17)
Katılıyorum	%30,0(19)	%46,0(23)
Kesinlikle Katılıyorum	%19,0(12)	%16,0(8)
Katılımcı sayısı:	63	50

Raporlama ve istatistik modülü değerlendirmeleri Tablo 35’te verilmiştir Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %24; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %50; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %27 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %33; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %58; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 35. Raporlama Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Raporlama ve istatistik ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%9,0(6)	%3,0(2)
Katılmıyorum	%18,0(12)	%3,0(2)
Kararsızım	%24,0(14)	%33,0(17)
Katılıyorum	%38,0(25)	%37,0(19)
Kesinlikle Katılıyorum	%12,0(8)	%21,0(11)
Katılımcı sayısı:	65	51

Dolaşım modülü değerlendirmeleri Tablo 36’da verilmiştir Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %16; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %62; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %19 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %28; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %60,9; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %2,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 36. Dolaşım Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Dolaşım ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%4,0(3)	%0,0(0)
Katılmıyorum	%15,0(10)	%2,1(1)
Kararsızım	%16,0(11)	%28,0(15)
Katılıyorum	%47,0(31)	%48,0(25)
Kesinlikle Katılıyorum	%15,0(10)	%20,9(11)
Katılımcı sayısı:	65	52

Sistem yönetimi ara yüzü ile ilgili değerlendirmeleri Tablo 37’de verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %18; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %53; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %26 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %17; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %59; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 37. Sistem Yönetimi Ara Yüzü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sistem yönetimi ara yüzü kolay, anlaşılır ve kullanıcı dostudur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,0(5)	%0,0(0)
Katılmıyorum	%19,0(13)	%4,0(2)
Kararsızım	%18,0(12)	%35,0(17)
Katılıyorum	%43,0(29)	%41,0(20)
Kesinlikle Katılıyorum	%10,0(7)	%18,0(9)
Katılımcı sayısı:	66	48

Sistemin değiştirilmesiyle ilgili değerlendirmeler Tablo 38’de verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %19,2; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %47; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %33,8 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %16,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %75,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %7,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 38. Sistemden Memnun Olma Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Sistemden memnun olduğumuz için değiştirilmesini istemem	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%25,3(17)	%7,5(4)
Katılmıyorum	%13,4(9)	%11,3(6)
Kararsızım	%19,4(13)	%13,2(7)
Katılıyorum	%35,8(24)	%33,9(18)
Kesinlikle Katılıyorum	%5,9(4)	%33,9(18)
Katılımcı sayısı:	67	53

Sistemlerin üstünlüğüne yönelik değerlendirmeler Tablo 39’da verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %25; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %18; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %58 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %26; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %58; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %16 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 39. Kullanılan Sistemin Diğerlerinden Üstün Olması Hakkındaki Yorumların Değerlendirilmesi

Kullandığımız sistemin diğerlerinden daha üstün olduğunu düşünüyorum	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%21,0(17)	%7,0(4)
Katılmıyorum	%31,0(20)	%9,0(5)
Kararsızım	%25,0(16)	%26,0(14)
Katılıyorum	%16,0(10)	%28,0(15)
Kesinlikle Katılıyorum	%4,0(2)	%30,0(16)
Katılımcı sayısı:	65	52

Yabancı sistemlerle yerli sistemlerin karşılaştırılmasına ilişkin değerlendirmeler Tablo 40’ta verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %35,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %23,8; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %40,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %28,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %55,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %15,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 40. Yabancı Otomasyon Sistemi Tercihi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Yabancı kütüphane otomasyon sistemleri yerlilerden daha iyidir	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%13,4(9)	%1,9(1)
Katılmıyorum	%26,8(18)	%13,4(7)
Kararsızım	%35,8(24)	%28,8(15)
Katılıyorum	%8,9(6)	%26,9(14)
Kesinlikle Katılıyorum	%14,9(10)	%28,8(15)
Katılımcı sayısı:	67	52

Yerli sistem tercihinine ilişkin değerlendirmeler Tablo 41’de verilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %28,3; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %38,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %32,7 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %38; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %10; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %52 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 41. Yerli Sistem Tercihi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Her zaman yerli sistemleri tercih ederim.	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%8,9(6)	%28,0(14)
Katılmıyorum	%23,8(16)	%24,0(12)
Kararsızım	%28,3(19)	%38,0(19)
Katılıyorum	%26,8(18)	%6,0(3)
Kesinlikle Katılıyorum	%11,9(8)	%4,0(2)
Katılımcı sayısı:	67	50

4.3. Yerli ve Yabancı Sistemleri Kullanan Katılımcıların Ö/AKK Kütüphane Otomasyon Sistemleri Hakkındaki Görüşleri

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleriyle ilgili yorumları tablo 42’de gösterilmiştir. Yerli sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %22,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %28,3; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %49,3 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %26,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %34,6;

katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %38,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 42. Ö/AKK Kütüphane Sistemlerin Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri konusunda hiçbir bilgiye sahip değilim	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%10,4(7)	%9,7(5)
Katılmıyorum	%38,9(26)	%28,8(15)
Kararsızım	%22,4(15)	%26,9(14)
Katılıyorum	%22,4(15)	%15,4(8)
Kesinlikle Katılıyorum	%5,9(4)	%19,2(10)
Katılımcı sayısı:	67	52

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini güvenli bulup bulmadıklarına yönelik değerlendirmeler Tablo 43'te gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananlar için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %42,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %14; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %43,7 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %52,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %19,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %28,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 43. Güvenlik Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Ö/AKK yazılımları güvenli bulmuyorum	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%7,8(5)	%10,8(5)
Katılmıyorum	%35,9(23)	%17,3(8)
Kararsızım	%42,1(27)	%52,1(24)
Katılıyorum	%14,0(9)	%19,5(9)
Kesinlikle Katılıyorum	%0,0(0)	%0,0(0)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini akademik kütüphaneler için uygun bulup bulmadıklarına yönelik değerlendirmeler Tablo 44'te gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %32,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %14; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %53,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %47,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı

%19,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %32,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 44. Akademik Kütüphanelerde Ö/AKK Kaynakların Kullanımına Uygunluğu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Akademik kütüphaneler için uygun olmadığını düşünüyorum	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%9,4(6)	%19,4(9)
Katılmıyorum	%43,8(28)	%13,1(6)
Kararsızım	%32,8(21)	%47,9(22)
Katılıyorum	%14,0(9)	%17,4(8)
Kesinlikle Katılıyorum	%0,0(0)	%2,2(1)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini bilgi işlem daireleri yardımıyla uygulayabileceklerine yönelik değerlendirmeler Tablo 45’de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %29,6; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %54,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %15,5 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemler için yapılan yorumlarda kararsızların oranı %44,6; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %26,1; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %19 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 45. Bilgi İşlem Dairesi Yardımı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Bilgi işlem dairesi yardımıyla kütüphanemde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılmasını isterim	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%4,6(3)	%4,2(2)
Katılmıyorum	%10,9(7)	%14,8(7)
Kararsızım	%29,6(19)	%44,6(21)
Katılıyorum	%43,7(28)	%25,5(12)
Kesinlikle Katılıyorum	%10,9(7)	%10,6(5)
Katılımcı sayısı:	64	47

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini dışarıdan firma desteğiyle kütüphanelerinde kullanabileceklerine yönelik değerlendirmeler Tablo 46’da gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %34,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı

%51,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %14 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %41,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %43,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %15,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 46. Destekleyen Firma Koşulu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Destekleyen firma olursa kütüphanemde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılmasını isterim	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%3,1%(2)	%2,1(1)
Katılmıyorum	%10,9%(7)	%13,0(6)
Kararsızım	%34,4%(22)	%41,4(19)
Katılıyorum	%35,9%(23)	%32,7(15)
Kesinlikle Katılıyorum	%15,7%(10)	%10,8(5)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini dil desteğiyle kütüphanelerinde rahatlıkla kullanabileceklerine yönelik değerlendirmeler Tablo 47’de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %20,3; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %67,1; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %12,4 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %29,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %67,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %12,7 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 47. Dil Desteği Koşulu Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Dil desteği (Türkçe) olursa rahatlıkla kullanabilirim	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%1,5(1)	%4,2(2)
Katılmıyorum	%10,9(7)	%8,5(4)
Kararsızım	%20,3(13)	%29,8(14)
Katılıyorum	%53,1(34)	%44,7(21)
Kesinlikle Katılıyorum	%14,0(9)	%12,8(6)
Katılımcı sayısı:	64	47

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kaynak kodlarını değiştirme bilgisi ve tecrübesine yönelik değerlendirmeler Tablo 48’de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %17,2;

katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %57,8; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %25 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %37,3; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %39; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %23,8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 48. Kaynak Kodların Değiştirilmesi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Kaynak kodlarını değiştirecek bilgi ve tecrübeye sahip değilim	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%9,3(6)	%4,3(2)
Katılmıyorum	%15,7(10)	%19,5(9)
Kararsızım	%17,2(11)	%37,3(17)
Katılıyorum	%43,8(28)	%17,3(8)
Kesinlikle Katılıyorum	14,0(9)	%21,7(10)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların ticari yazılım tercihlerine yönelik değerlendirmeler Tablo 49’da gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %47,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %9,4; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %42,9 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %39,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %19,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %41,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 49. Özel (Ticari) Yazılım Tercihi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Her zaman özel (ticari) yazılımları tercih ederim	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%12,6(8)	%8,6(4)
Katılmıyorum	%30,3(19)	%32,6(15)
Kararsızım	%47,7(30)	%39,1(18)
Katılıyorum	%7,9(5)	%19,5(9)
Kesinlikle Katılıyorum	%1,5(1)	%0,0(0)
Katılımcı sayısı:	63	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini akademik kütüphaneler için riskli bulup bulmadıklarına yönelik değerlendirmeler Tablo 50’de

gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %43,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %14; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %42,1 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %43,3; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %20,4; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %36,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 50. Ö/AKK Yazılımların Risk Oluşturması Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Ö/AKK yazılımları kullanmak akademik kütüphaneler için risk oluşturur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%9,3(6)	%13,5(6)
Katılmıyorum	%32,8(21)	%22,8(10)
Kararsızım	%43,9(28)	%43,3(19)
Katılıyorum	%10,9(7)	%18,2(8)
Kesinlikle Katılıyorum	%3,1(2)	%2,2(1)
Katılımcı sayısı:	64	44

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin akademik kütüphanelerde kullanılarak geliştirilmesine yönelik değerlendirmeleri Tablo 51’de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %23,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %65,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %10,8 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %39,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %54,2; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %6,4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 51. Ö/AKK Yazılımların Kullanılması ve Geliştirilmesi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Akademik kurumlar Ö/AKK yazılımları kullanmalı ve geliştirmelidir	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%1,5(1)	%4,3(2)
Katılmıyorum	%9,3(6)	%2,1(1)
Kararsızım	%23,4(15)	%39,1(18)
Katılıyorum	%56,2(36)	%34,7(16)
Kesinlikle Katılıyorum	%9,3(6)	%19,5(9)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin modüllerine yönelik değerlendirmeleri Tablo 52’de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %57,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %11,1; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %31,7 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %66,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %11,1; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %22,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 52. Ö/AKK Sistemleri İçerdiği Modüller Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri ihtiyacımız olan tüm modülleri içermez	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%11,1(7)	%6,6(3)
Katılmıyorum	%20,6(13)	%15,6(7)
Kararsızım	%57,1(36)	%66,7(30)
Katılıyorum	%11,1(7)	%11,1(5)
Kesinlikle Katılıyorum	%0,0(0)	%0,0(0)
Katılımcı sayısı:	63	45

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri ve kütüphane imajı ile ilgili değerlendirmeleri Tablo 53’te gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %26,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %4,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %68,5 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %36,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %8,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %54,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 53. Kütüphane İmajı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Bu tür otomasyon sistemlerini kullanmak kütüphane imajını olumsuz yönde etkiler	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%19,0(12)	%28,3(13)
Katılmıyorum	%49,5(31)	%26,2(12)
Kararsızım	%26,9(17)	%36,9(17)
Katılıyorum	%3,1(2)	%4,3(2)
Kesinlikle Katılıyorum	%1,5(1)	%4,3(2)
Katılımcı sayısı:	63	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri ve büyük koleksiyonlu kütüphanelerin yönetimine yönelik değerlendirmeleri Tablo 54'te gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %46,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %18,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %34,3 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %52,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %21,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %26 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 54. Koleksiyon Büyüklüğü Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Büyük koleksiyonlu kütüphanelerin yönetimi için uygun değildir	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%15,6(10)	%10,8(5)
Katılmıyorum	%18,7(12)	%15,2(7)
Kararsızım	%46,8(30)	%52,1(24)
Katılıyorum	%15,6(10)	%13,0(6)
Kesinlikle Katılıyorum	%3,1(2)	%8,6(4)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin bütçeye katkısına yönelik değerlendirmeleri Tablo 55'te gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %25; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %59,2; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %15,5 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %39,1; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %54,3; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %6,4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 55. Bütçe Katkısı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılması kütüphane bütçesine katkı sağlar	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%1,5(1)	%2,1(1)
Katılmıyorum	%14,0(9)	%4,3(2)
Kararsızım	%25,0(16)	%39,1(18)
Katılıyorum	%42,1(27)	%30,4(14)
Kesinlikle Katılıyorum	%17,1(11)	%23,9(11)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kütüphanecileri geliştirmesine yönelik değerlendirmeleri Tablo 56’da gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %21,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %68,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %9,3 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %44,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %48,8; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %6,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 56. Kütüphanecilerin Gelişimi Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Bu tür yazılımlar kütüphanecilerin kendilerini geliştirmelerini sağlar	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%0,0(0)	%0,0(0)
Katılmıyorum	%9,3(6)	%6,6(3)
Kararsızım	%21,8(14)	%44,4(20)
Katılıyorum	%51,5(33)	%26,6(12)
Kesinlikle Katılıyorum	%17,1(11)	%22,2(10)
Katılımcı sayısı:	64	45

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin alanda yetiyecek nitelikli eleman sayısına yönelik değerlendirmeleri Tablo 57’de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %30,7; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %64,5; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %4,6 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %41,3; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %49,9; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %8,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 57. Nitelikli Eleman Yetişmesine Katkı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Ö/AKK kütüphane otomasyon yazılımlarının kütüphanelerde kullanılması bu alanda yetiyecek nitelikli eleman sayısını artırır	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%0,0(0)	%0,0(0)
Katılmıyorum	%4,6(3)	%8,6(4)
Kararsızım	%30,7(20)	%41,3(19)
Katılıyorum	%47,6(31)	%30,4(14)
Kesinlikle Katılıyorum	%16,9(11)	%19,5(9)
Katılımcı sayısı:	65	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için altyapıya yönelik değerlendirmeleri Tablo 58’de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %52,4; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %30,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %16,9 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %54,3; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %21,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %23,8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 58. Altyapı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Türkiye’deki altyapının (yasal sebepler, teknik donanım, yetişmiş eleman vb.) Ö/AKK yazılımları kullanmaya uygun olmadığını düşünüyorum.	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%9,2(6)	%8,6(4)
Katılmıyorum	%7,7(5)	%15,2(7)
Kararsızım	%52,4(34)	%54,3(25)
Katılıyorum	%27,7(18)	%17,3(8)
Kesinlikle Katılıyorum	%3,0(2)	%4,3(2)
Katılımcı sayısı:	65	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için üst yönetim desteğine yönelik değerlendirmeleri Tablo 59’da gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %50,8; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %23; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %26,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %56,5; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %21,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %21,7 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 59. Üst Yönetim Desteği Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Kütüphanemde Ö/AKK yazılımların kullanılması için üst yönetim desteği sağlanamayacağını düşünüyorum.	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%4,6(3)	%6,5(3)
Katılmıyorum	%21,6(14)	%15,2(7)
Kararsızım	%50,8(33)	%56,5(26)
Katılıyorum	%20,0(13)	%17,3(8)
Kesinlikle Katılıyorum	%3,0(2)	%4,3(2)
Katılımcı sayısı:	65	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için destek verecek firmalara yönelik değerlendirmeleri Tablo 60'da gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %50; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %29,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %20,3 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %60,9; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %21,7; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %17,4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 60. Destek Firma Olanağı Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Türkiye'de Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için destek hizmet verebilecek firma yoktur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%6,3(4)	%2,1(1)
Katılmıyorum	%14,0(9)	%15,3(7)
Kararsızım	%50,0(32)	%60,9(28)
Katılıyorum	%25,0(16)	%19,6(9)
Kesinlikle Katılıyorum	%4,7(3)	%2,1(1)
Katılımcı sayısı:	64	46

Katılımcıların Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini destekleyecek bilgi işlem elemanlarına yönelik değerlendirmeleri Tablo 61'de gösterilmiştir. Yerli sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %36; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %47,6; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %15,5 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sistemleri kullananların yaptığı yorumlarda kararsızların oranı %50; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yorumu yapanların toplamı %17,4; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin toplam oranı ise %36,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 61. Bilgi İşlem Elemanları Desteği Hakkındaki Yorumların Değerlendirmesi

Üniversitemde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini destekleyecek niteliğe sahip bilgi işlem elemanları yoktur	Yerli sistemleri kullananlar	Yabancı sistemleri kullananlar
Kesinlikle katılmıyorum	%6,2(4)	%13,0(6)
Katılmıyorum	%9,3(6)	%19,6(9)
Kararsızım	%36,0(24)	%50,0(23)
Katılıyorum	%40,0(26)	%15,3(7)
Kesinlikle Katılıyorum	%7,6(5)	%2,1(1)
Katılımcı sayısı:	65	46

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırma ile dünyada kütüphane otomasyonu pazarındaki değişen eğilimler ve Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin pazar içerisindeki yerlerinin değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki kütüphane çalışanlarının kullanmakta oldukları mevcut sistemlerle ilgili görüşleri ve Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerine bakış açıları araştırmanın çerçevesini oluşturmuştur.

Özellikle 2010 yılı verilerine göre (2011 yıl sonu değerlendirmeleri henüz yayımlanmamıştır) dünyada Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri diğer türdeki sistemlerden daha yüksek memnuniyet oranlarına ulaşmıştır. Bu memnuniyet ile birlikte akademik kütüphanelerde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanımı da yaygınlaşmıştır.

Son yıllarda akademik kütüphanelerde sayıları hızla artan Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin geldikleri nokta kütüphaneler için dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. Kuzey Amerika ülkelerinde hızla artan Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemi kullanım rakamları bu alanda faaliyet gösteren firmaların da çoğalmasını sağlamaktadır. Akademik kütüphaneler için bilinen en yaygın ve gelişmiş Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinden biri Koha'dır.

Koha içerdiği özellikler sayesinde, bir akademik kütüphanenin ihtiyacı olan faaliyetlerin büyük bir kısmına cevap verecek niteliğe sahip bir yazılımdır. Lib-web-cats rakamlarına göre Nisan 2012 itibarıyla dünya çapında 1592 kütüphanede Koha kullanılmaktadır. Gelişimi hızlı ve sürekli olan bütünleşik yapıdaki Koha kütüphane otomasyon sistemi için Türkiye dahil dünyanın bir çok yerinde destek hizmet veren şirketler mevcuttur. Ayrıca yeterli bilgi ve deneyime sahip kütüphaneciler ve bilgi işlem uzmanlarının yardımıyla ücretsiz olarak kütüphanelerde kurulması ve yürütülmesi mümkündür. Koha diğer açık kaynak kodlu kütüphane hizmet araçlarıyla uyumlu bir şekilde kullanılabilir⁴. Koha, Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesindeki akademik kütüphanelerde kullanılmaktadır. Ancak Koha'nın Türkiye'de kullanımı henüz yaygın değildir. YÖK

⁴ Örneğin yapılan demo testinde Koha'nın Vufind ile rahatlıkla çalıştırılabildiği ve yüksek verim elde edildiği gözlemlenmiştir.

listesinde yer alan üniversitelerin sadece ikisi Koha'yı kütüphanelerinde kullanmaya başlamışlardır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre kütüphane çalışanları mevcut yabancı kütüphane otomasyon sistemlerinden daha yüksek verim almakta ancak yüksek satış ve bakım maliyetleri sebebiyle yabancı otomasyon sistemi tercihinde çekinceler oluşmaktadır. Özellikle yıllık bakım ücretlerinin sürekli ve yüksek miktarlarda belirlenmesi, bakım ücretlerinin verilen hizmetin şekline göre değişkenlik göstermesi, dil desteğindeki yetersizlik yabancı yazılım tercihinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Anadolu'daki birçok kütüphanenin bu tip yazılımları karşılayacak bütçeye sahip olmadıkları bilinmektedir.

Yerli sistemlerin dil ve teknik olanak desteği yabancı sistemlerden daha elverişli olmasına rağmen, kütüphane standartlarına uyum, hizmet amaçlarına uygunluk, programın geliştirilmesi ve yenilenmesi alanlarında yabancı kütüphane otomasyon sistemlerine göre oldukça geridedirler. Kullanımda olan yerli sistemlerin bir kısmının gelişimleri çeşitli sebeplerle durdurulmuştur. Sistemlerin ticari amaçlara cevap vermemesi, arkasında çalışan ekibin çeşitli nedenlerle çalışmayı bırakması, idari olarak sistemden desteğin çekilmesi gibi nedenlerle yerli kütüphane otomasyon sistemlerinin gelişiminde sorunlar oluşmaktadır. Bunun yanı sıra yerli kütüphane otomasyon sistemi geliştirme konusunda başarılı ticari ve teknik işlemler de sürdürülmektedir.

Türkiye'de akademik kütüphanelerde kullanılan yerli ve yabancı kütüphane otomasyon sistemleri için araştırmaya katılan katılımcıların belirttikleri görüşlere göre yabancı sistemleri kullananların yerli sistemleri kullananlardan daha fazla memnun olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum dil ve teknik destek olanaklarının yetersiz olmasına rağmen yabancı sistemlerin kalitesinin yerli sistemlerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılanların yaptıkları yorumlara göre, kütüphane otomasyon sistemlerinde yer alan tüm modüllerde yabancı sistemlere duyulan memnuniyet oranı yerli sistemlerden daha yüksektir. Bu oran sağlama, raporlama ve süreli yayınlar modüllerinde diğer modüllere göre fazladır. Bu durumda yerli sistemlerin özellikle

sağlama, raporlama ve süreli yayın modüllerini geliştirmeleri gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Yerli kütüphane otomasyon sistemi kullanıcıları kütüphanelerinde yürüttükleri faaliyetlerin tamamını yabancı sistem kullanıcılarına göre daha düşük oranda sistem üzerinde gerçekleştirebilmektedirler. Örneğin BLISS'in süreli yayın modülü tam olarak kullanılabilen bir modül değildir. Dolayısıyla BLISS kullanıcıları süreli yayın işlemlerini sistem üzerinden değil geleneksel yöntemlerle yürütebilmektedirler.

Otomasyon sistemlerinin satış fiyatları yerli ve yabancı yazılımlar arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Yerli yazılımlar genellikle daha düşük maliyete sahipken yabancı sistemlerin ise çoğu kütüphane bütçesinin çok üzerinde bir satış fiyatına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bakım fiyatları da aynı şekilde satış fiyatlarıyla paralellik göstermektedir.

Yerli kütüphane otomasyon sistemlerinin kütüphane standartlarına uyumu, yabancı sistemlere göre daha zayıftır. Geliştirilen bazı yerli ürünlerin tüm kütüphane standartlarına uyum sağlamadığı belirtilmiştir.

Firma desteklerinde ise yerli yazılım destekçilerinin yabancı yazılım destekçilerine göre daha yüksek oranda hizmet verdiği ve verilen hizmetlerde zamanlama ve ücret konusunda yabancı sistemlere göre daha başarılı olduğu belirtilmiştir.

Çalışanların kullandıkları otomasyon sisteminden başka bir sisteme geçmeleri genellikle tercih edilen bir durum değildir. Bu durumun temel nedenleri olarak mevcut sisteme olan alışkanlık, yeni bir sisteme geçmek için oluşacak maliyet, başka sistemler hakkındaki bilgi yetersizliği vb. nedenler olarak sıralanabilir.

Araştırmada Türkiye'de akademik kütüphane çalışanları arasında henüz Ö/AKK yazılım kültürünün oluşmadığı, bu nedenle çoğu kütüphane çalışanının bu konularda bilgi sahibi olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Türkiye'deki akademik kütüphanelerde Ö/AKK yazılımların yaygın bir şekilde kullanılmadığı, katılımcıların sadece üçte birinin bu tip yazılımları

kütüphanelerinde kullanmakta oldukları belirlenmiştir. Ö/AKK yazılımlar içerisinde çoğunlukla Open Office programlarının kullanıldığı belirtilmiştir. Open Office programları kullananlar Ö/AKK yazılımları kullananların toplamının yarısından fazladır. Bu durum Ö/AKK yazılım kullanımının çeşitliliğinin sınırlı kaldığını göstermektedir.

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri Türkiye’de henüz yaygın olarak kullanılan sistemlerden değildir. Araştırmada katılımcıların yarısına yakını Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını veya kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ancak Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkında bilgi sahibi olan akademik kütüphane çalışanlarının büyük bir kısmı destek hizmetlerle birlikte kütüphanelerinde bu tür yazılımların kullanılmasına olumlu bakmaktadırlar.

Akademik kütüphaneler yapıları ve konumları itibariyle bilgi işlem birimlerinden destek hizmetlere ulaşabilecek kütüphanelerdir. Dolayısıyla Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin bilgi işlem birimlerinin desteğiyle akademik kütüphanelerde kullanımı, bu alanda yetişmiş elemanlar ile gerçekleştirilebilir.

Otomasyon sistemlerinin kullanımında en önemli hususlardan birinin kullanımın Türkçe olarak yapılabilmesidir. Bu nedenle Ö/AKK otomasyon sistemlerinin rahatlıkla kullanılabilmesi için Türkçe kullanım seçeneğine sahip olması kütüphane çalışanlarının tercihlerinden biridir.

Sistemlerin kaynak kodlarını değiştirebilecek kütüphane çalışanı sayısı oldukça sınırlı düzeydedir. Programlama dili kütüphanecilerin eğitimlerinde yer almadığı için özellikle bilgi işlem birimleriyle ortak çalışma zorunluluğu veya dışarıdan firma desteği alınması gerekir.

Kütüphane çalışanlarının çok küçük bir kesimi her zaman ticari yazılımlardan yana olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla Türkiye’de kütüphane otomasyon sistemi tercihinde Ö/AKK sistemler için açık bir alan olduğu, yerli ve yabancı ticari sistemlerin yanında üçüncü bir yol olarak özgür yazılım sistemlerin yer alabileceği öngörülebilir.

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin akademik kütüphanelerde kullanımının riskli bir tercih olmayacağı veya kütüphanenin imajı için bir sorun oluşturmayacağı kütüphane çalışanlarınca kabul edilmiştir. Ancak bu tür yazılımların büyük koleksiyonlu kütüphane kaynaklarını yönetemeyeceği konusundaki kuşku risk ve imaj konusundaki yaklaşımlardan farklılık göstermektedir. Koha, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin sahip olduğu büyüklükteki koleksiyonları yönetebildiğini dünyada çeşitli örneklerle göstermektedir.

Araştırmaya katılanların değerlendirmelerine göre “Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin kütüphanelerde kullanımı bu alanda yetiyecek nitelikli eleman sayısını arttıracaktır” görüşü yaygındır. Bu tür yazılımlar için uygun altyapı ve üst yönetim desteğinin sağlanması konusundaki yaklaşımların oranı ise düşük düzeydedir.

Türkiye’de Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için firma desteği mevcuttur. Ancak kütüphane çalışanları arasında firma desteğinin varlığı konusunda bilgi sahibi olanların sayısı oldukça azdır. Üniversitelerin bilgi işlem birimlerinde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerine destek verecek eleman sayısının da oldukça düşük sayıda olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırma neticesinde Türkiye’de Ö/AKK yazılımların akademik kütüphanelerde kullanımı henüz çok sınırlı düzeydedir. Akademik kütüphane çalışanlarının çoğunluğu Open Office programlarını kullanmayı tercih etmektedirler. Özellikle açık erişim sistemleri ve ders malzemelerinin akademik birimlerde paylaşımına yönelik çalışmalar son yıllarda dünyada önemli artış gösterirken Türkiye’de ki akademik kütüphanelerde bu tür gelişmelerin sınırlı düzeyde kaldığı gözlemlenmiştir. Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerindeki durum ise diğer Ö/AKK yazılımların kullanımından daha geride kalmıştır.

Bu değerlendirmeler ışığında Türkiye’de akademik kütüphanelerde Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemi kullanımına ilişkin öneriler şu şekilde özetlenebilir:

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin, akademik kütüphanelerde kullanımı öncelikle kütüphanelere bütçe tasarrufu sağlama olanağı verecektir. Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerinin hiçbir maliyet getirmediği yanlış bir

düşünceciir. Ancak uygun tercihler ve başarılı uygulama evresinden sonra özellikle yabancı ticari kütüphane otomasyon sistemlerinden daha düşük bir maliyete sahip olacaklardır. Bunun için öncelikle kütüphane çalışanları arasında “Özgür Yazılım” kültürünün yerleşmesi gerekir.

Özgür yazılım kültürünün topluma yerleşmesi için eğitim, tanıtım ve uygulama faaliyetlerinin artırılması zorunludur. Öncelikle bu konuda toplumsal bilincin gelişmesi hedeflenmelidir. Akademik kütüphaneler özgür yazılım kültürünün geliştirilebilmesi için elverişli koşullara sahiptirler. Dolayısıyla Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri hakkında yürütülecek projeler, eğitim, tanıtım ve uygulama deneyimlerinin akademik kütüphane çalışanlarına iletilmesini sağlayacaktır.

Üniversitelerin bilgi işlem daireleri aynı zamanda kütüphane ve bilgi hizmetleri birimleri ile yakın ilişki içerisindeyler. Dolayısıyla Ö/AKK kütüphane otomasyonu faaliyetlerinde bu birimlerin ortak çalışma alanları oluşturulabilir. Böylece kütüphanecilik faaliyetlerine destek olabilecek bilgi işlem elemanları yetiştirilebileceği gibi, sistemi yönetebilecek kütüphaneciler de desteklenebilir.

Türkiye’de Ö/AKK kütüphane otomasyon sisteminin kaynak kodları üzerinde değişiklik yapabilecek, yeniden üretebilecek veya sistemi destek almadan bütünüyle yönetebilecek kütüphane çalışanı sayısının sınırlı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin eğitim programlarına bu ihtiyaca cevap verecek ders içeriklerinin zenginleştirilmesi ve gelecekte Ö/AKK kütüphane sistemlerinin ülkemizde daha da yaygınlaşmasına öncülük edilebilir. Böylece dünya ile entegre bir biçimde gelişmeleri takip edecek ve Türkiye’deki kütüphanecilik alanındaki yazılımlara yön verecek nitelikli elemanlar yetiştirmek mümkün olacaktır.

Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri için destek veren firmalara Türkiye’deki akademik kütüphanelerde çalışma olanağı sunularak hem yerli sistemlerin geliştirilmesini teşvik etmek hem de yabancı sistemlerin yüksek fiyatlarını aşağıya çekmek mümkün olacaktır. Ayrıca bu firmalarda görev alacak kütüphaneciler ile farklı bir istihdam alanı oluşacaktır.

Kütüphane otomasyon sistemlerinin yaygınlaşması, aynı zamanda bu sistemlerle birlikte uyum içerisinde çalışabilen diğer Ö/AKK yazılımların da kullanımını arttıracaktır. Böylece kütüphanelerde hem farklı ürünlerin kullanımı sağlanacak hem de bütçe üzerinde önemli tasarruflar sağlanacaktır.

Mevcut Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemleri içerisinde Koha, akademik kütüphanelerin kullanımı için bu türdeki diğer yazılımlardan daha elverişlidir. Türkiye’de henüz yeni tanınmaya başlanan programın kısa süre içerisinde kullanıcı sayısını arttırması beklenmektedir. Koha, Türkiye’de kullanılmakta olan ithal sistemlerden çok eksiği olmayan ama yerli üretim sistemlerden nitelik bakımından daha kaliteli bir yazılımdır. Koha’nın akademik kütüphanelerde kullanımı arttırıldığında daha fazla kütüphane çalışanı veya programcının benzer nitelikte yazılımlar üzerinde uzmanlaşması sağlanabilir.

Akademik kütüphaneler, yüksek maliyetli ve yabancı kökenli ticari otomasyon sistemlerinin karşısına maliyeti çok daha az olan Ö/AKK kütüphane otomasyon sistemlerini destekleyerek rekabet ortamı yaratmalıdırlar. Böylece, ithal ürünlerin pazardaki paylarına dikkat çekilerek sundukları hizmetlerde kaliteyi ve çeşitliliği rekabet koşulları içerisinde arttırmaya yönelecekleri düşünülmektedir.

Yerli sistemlerin ise aynı şekilde pazarda kendilerine yer bulabilmek için kaliteyi arttırma, eksik yönleri geliştirme eğilimine girecekleri beklenebilir. Böylece iki yönlü bir avantaj sağlanabileceği inancındayız.

Yazılım alanındaki özgürlük hareketi, gelişmekte olan ülkelere bilgi teknolojileri alanında yeni olanaklar sunmaktadır. Kütüphane ve bilgi hizmetleri bilgi teknolojilerinden bağımsız olarak düşünülmemelidir. Özgürlük hareketinin birer parçası olmak Türkiye gibi ülkelere, bilgi teknolojileri alanında gelişmiş ülkelerin arka pazarı olmak yerine kendini geliştirme olanağı sağlayabilecektir. Bu görüş doğrultusunda yürütülen çalışma ile özgür yazılımların bilgi sektöründe yaygınlaşmasının Türkiye için önemli bir kazanç olacağı sonucuna varılmaktadır.

EKLER

EK- 1 KOHA DESTEK FİRMALARI

Firma adı	Ülke
Organizadatos	Kolombiya
Pakistan Library Automation Group (PakLAG)	Pakistan
Mill Run Technology Solutions	ABD
BibLibre	Fransa
leals.com	İspanya
Tamil	Fransa
software.coop (Turo Technology LLP)	İngiltere
OSLO Ltd	Norveç
Bibliotheksservice-Zentrum Baden-Württemberg (BSZ)	Almanya
ByWater Solutions	ABD
Nucsoft OSS Labs	Hindistan
Catalyst IT Limited	Yeni Zelanda
Projektlink Konsult Ltd	Afrika
XERCODE	İspanya
LibLime	ABD
Libéo	Kanada
Sabinet	Güney Afrika
inLibro	Kanada
Chipotle Software, SA de CV	Meksika
IndServe InfoTech Pvt. Ltd.	Hindistan
PTFS Europe	İngiltere
Anant Corporation	Hindistan
MASmedios S.L	İspanya
Katipo Communications	Yeni Zelanda
Equinox Software, Inc.	ABD
Busara Core Solutions	Afrika
Adimena	İspanya
CALYX information Essentials	Yeni Zelanda
KohaAloha	Yeni Zelanda
CILEA	İtalya
Libriotech	Norveç
Prolibras	Kanada, Türkiye

EK-2 OPAC (TARAMA SONUÇLARI)

Tarama

Gelişmiş Tarama

"kw,wrld: economy" toplam 10 sonuç bulunmuştur.

Taramanızı sınırlayın

Kullanılabilirlik
Sınırla: [su anda kullanılabilir materyaller](#)

Yazarlar
[Frieden, Jeffrey A.](#)
[Lake, David A.](#)
[Oatley, Thomas H.](#)
[Reich, Robert B.](#)
[Ricklefs, Robert E.](#)
[Daha Fazla Göster](#)

Diziler
[A BK currents book](#)
[Articles on politica...](#)
[Ding Wang zhu zuo xi...](#)
[Ting Wang work serie...](#)
[Zheng zhi jing ji he...](#)

Yerler
[China](#)
[United States](#)

Konular
[Business cycles](#)
[Ecology](#)
[Economic development...](#)
[Environmental educat...](#)

[Tümünü Seç](#) [Tümünü Temizle](#)

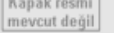
☐ 1. [How an economy grows and why it crashes : a tale](#)
by Schiff, Peter D ; Schiff, Andrew .
Tür Kitap; Format: basılı ; Edebi biçim: non fiction
Yayıncı: Hoboken, N.J. : Wiley, c2010.
Online Erişim: [Cover image](#) | [Contributor biographical information](#) | [Publisher description](#) | [Table of contents only](#)
Kullanılabilirlik: **Mevcut kopyalar:** (1). **Ödünçte** (1).
Faaliyetler:

☐ 2. [The economy of nature](#)
by Ricklefs, Robert E. .
Edisyon: 6th ed.
Tür Kitap; Format: basılı bibliography ; Edebi biçim: non fiction
Yayıncı: New York : W.H. Freeman, c2008.
Kullanılabilirlik: Kullanılabilir kopya yok: **Ödünçte** (1).
Faaliyetler:

☐ 3. [十六大與後影響力 / Shi liu da yu hou ying xiang li](#)
丁望. by Ding, Wang .
Edisyon: Chu ban.
Tür Kitap; Format: basılı bibliography ; Edebi biçim: non fiction
Yayıncı: 香港 : 當代名家出版社, 2003.
Yayıncı: Xianggang : Dang dai ming jia chu ban she, 2003.
Diğer başlık: Sixteenth congress of CPC and post-influence; 16 da yu hou ying xiang li.
Kullanılabilirlik: **Mevcut kopyalar:** ProlibrasKoha Demo Kütüphanesi (QH542.D45 2002) (1).

Kapak resmi mevcut değil

KAYNAKÇA

- Akman, T. (1975). **Otomasyon Sistemi ve Bilgi Bankaları**. Ankara: Banka ve ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Arslantekin, S. (1998). Kütüphane otomasyonunda yazılım sorunu. **Türk Kütüphaneciliği**. 12, (3). ss.231-240
- Aktan, C.C. ve Tunç, M. (1998). Bilgi toplumu ve Türkiye. **Yeni Türkiye**. 19, 118-133.
- Atılğan, D. (1987). “Kataloglamada standartlaşma” **Türk Kütüphaneciliği** 1 (2):71-78.
- Atılğan, D. (1999). **Üniversite Kütüphanelerinde Teknik Hizmetlerde İşbirliği. “21. Yüzyılda Üniversite Kütüphanelerimiz” Sempozyum Bildirileri**. Yayına Hazırlayan: Ender Bilar. 22-24 Ekim 1998, Edirne.
- Ayaz, T. (2009). **Bir E-Devlet Uygulaması Olarak Yerel Yönetimlerde Açık Kaynak Kodlu Yazılımların Kullanımı**. Yayımlanmamış yüksek lisan tezi. Marmara Üniversitesi.
- Bayter, M. (2004). Geleneksel kataloglamadan elektronik ortamdaki bilginin organizasyonuna geçiş. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan** içerisinde 108- 119. Yayına Hazırlayan: Doğan Atılğan.
- Blansit, D.B. (2009). Free/Open source software lisences. **Journal of Electronic Resources in Medical Libraries**. 6, 362-370. 12 Aralık 2011 tarihinde Taylor& Francis veritabanından erişildi.
- BLISS** (2001). 15 Şubat 2011 tarihinde <http://blisscat.bilkent.edu.tr/index.php?Act=R> adresinden erişildi.
- Bloomberg, M. ve Evans, G.E. (1989). **Kütüphane teknisyenleri için teknik hizmetlere giriş**. Nilüfer Tuncer çev. Orijinali 1985 yılında basılmıştır. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

- Boss, R.W. (2008). **Open Source' Integrated Library System Software**. 25 Kasım 2011 tarihinde <http://www.ala.org/pla/tools/technotes/opensourceils> adresinden erişildi.
- Boztemur, R. (2001). Avrupa'nın uzun on dokuzuncu yüzyılı. **Doğu Batı**.14, 53-68.
- Breeding, M. (2008). Major open source ILS products. **Library Technology Reports**. November/December, 44(8), ss. 16-31.
- Breeding, M. (2009). The viability of open source ILS. **Bulletin of the American Society for Information Science and Technology**. 35(2), ss.20-25. 20 Aralık 2011 tarihinde EBSCO veritabanı üzerinden erişildi.
- Breeding, M. (2011a). **Automation Marketplace 2011: The New Frontier, The Battle Intensifies To Win Hearts, Minds, And Tech Dollars**. http://www.libraryjournal.com/lj/home/889533264/automation_marketplace_2011_the_new.html.csp adresinden 10 Aralık 2011 tarihinde erişildi.
- Breeding, M. (2011b). Perceptions 2010: an international survey of library automation. **Library Technology Guides**. 13 Eylül 2011 tarihinde www.librarytechnology.org/perceptions2010.pl adresinden erişildi.
- Breeding, M. (2011c). **The new frontier**. Library Journal. April 1. 24-34. 20 Aralık 2011 tarihinde EBSCO veritabanı üzerinden erişildi.
- Bretthauer, D. (2002). Open source software: A history. **Information Technology and Libraries**. 21(1), 3-11. 14 Aralık 2012 tarihinde <http://www.ala.org/lita/ital/21/1/bretthauer> adresinden erişildi.
- Crawford, R.S.(2009). **Open Source Solutions For Library Needs**. 14 Temmuz 2011 tarihinde <http://www.lugod.org/presentations/oss4lib.pdf> adresinden erişildi.
- Çetin, G., Özel, B., Taşçı, K., Köksal, M.A., Başar, N., Ayata, R., ve diğerleri. (2005). 7 numaralı eylem: Kamu kurum ve kuruluşlarında açık kaynak kodlu yazılımların uygulanabilirliği. **e-Dönüşüm Türkiye Projesi 2005 Eylem Planı**.

- Drucker, P.F.** (1993). **Kapitalist Ötesi Toplum.** Ankara: İnkılap Kitapevi.
- Emilda** (2005). 28 Temmuz 2011 tarihinde <http://www.emilda.org> adresinden erişildi.
- Engard, N.C. (2011). **Koha 3.6 Manual (en).** 22 Ocak 2012 tarihinde <http://manual.koha-community.org/3.6/en/> adresinden erişildi.
- Erkan, H. (1997). **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme.** Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Evergreen** (2008). 3 Ocak 2012 tarihinde <http://www.open-ils.org/> adresinden erişildi.
- Genel bilgi.** 22 Temmuz 2011 tarihinde <http://www.libra.info.tr/genel/genel.htm> adresinden erişildi.
- Gerovitch, S. (1999). **Automation.** 8 Haziran 2010 tarihinde <http://web.mit.edu/slava/homepage/articles/Gerovitch-Automation.pdf> adresinden erişildi.
- Gonzalez, J.M. (2000). **Free Software / Open Source: Information Society Opportunities For Europe?** 15 Ağustos 2010 tarihinde <http://eu.conecta.it/paper/paper.html> adresinden erişildi.
- Good Thinking** (2012). <http://www.software.coop/news/koha-edl/> adresinden 10 Ocak 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Gökbayrak, U. (2001). **General Public License (GPL).** 20 Temmuz 2011 tarihinde <http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000065-yazi.htm> adresinden erişildi.
- Güneş, İ. (2007). Kamu kurumlarında açık kaynak kodlu Yazılımların kullanılmasının ekonomik Faydaları: yerel yönetimler için pilot, **Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Yönetimler Özel Sayısı.** s.151-162.

Haravu, L.J.(2009). **Emerging Initiatives in Library Managment Systems.** International Conference on Academic Libraries (ICAL-2009), Delhi'de sunulan bildiri. 10 Mart 2010 tarihinde http://crl.du.ac.in/ical09/papers/index_files/ical-39_238_538_1_RV.pdf adresinden erişildi.

History. (2012). 05 Ocak 2012 tarihinde <http://koha-community.org/about/history/> adresinden erişildi.

Hobsbawm, E. J. (1998). **Sermaye Çağı.** (B.S. Şener, Çev.). Ankara: Dost Yayınevi. (Orişinali 1995'te yayımlanmıştır).

Hobsbawm, E. J. (2000). **Devrim Çağı.** (B.S. Şener, Çev.). Ankara: Dost Yayınevi. (Orişinali 1975'te yayımlanmıştır).

Hyams, E. (1995). "Toward the millenium: Information professional in the year 2000", **Library World** 97 (1129), ss. 31-35.

Internet Usage in Europe. (2010). Internet world statistics. 10 Kasım 2010 tarihinde <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm> adresinden erişildi.

Jackson, D. W. (2011) Watson, answer met his: will you make librarians obsolete or can I use free and open source software and cloud computing to ensure a bright future? **Law Library Journal.** 103(3), ss. 497-504. 23 Temmuz 2011 tarihinde EBSCO- Library, Information Science & Technology Abstracts with Full Text veritabanından erişildi.

Jaffe, L.D., ve Careaga, G. (2007). Standing up for open source. **Library Philosophy and Practice, LPP Special Issue and Libraries and Google.** <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1127&context=libphilprac> adresinden 27 Aralık 2011 tarihinde erişildi.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırmalar ve istatistik teknikleri.* Ankara: Tekışık Yayınevi.

- Karakaş, S. (1998). Çağdaş teknolojinin kütüphaneler ve bilgi merkezlerinde uygulanması. **A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 38 (1-2): 445-466.
- Kiegel, J. ve Shellinger, M. (1992). A cooperative cataloging Project between two large academic libraries, **Library Research and Technology Services**. 37(2), 221-225.
- Kiorgaard, D. (2009). **Resource Description and Access**. 4 Mart 2011 tarihinde <http://www.nla.gov.au/openpublish/index.php/nlasp/article/view/1420/1724> adresinden erişildi.
- Klobas, J. E. (1997). "Information services for new millenium organizations: librarians and knowledge management". **Libraries For The New Millenium: Implication For Managers** içerisinde (39-65). Ed. David Raitt. London: Library Associations Pub.
- Koha** (2010). 02 Ocak 2010 tarihinde <http://koha-community.org/> adresinden erişildi.
- Koha translate project**. (2012). 12 Şubat 2012 tarihinde <http://translate.koha-community.org/> adresinden erişildi.
- Kurbanoğlu, S. (1996). Müracaat hizmetlerinde internet. **Türk Kütüphaneciliği** 10(3), 265-276
- Külcü, Ö. (2001). Toplumsal ve ekonomik değişim sürecinde bilgi ve bilgi hizmetleri. **Türk Kütüphaneciliği**. 15(1), s. 3-19. 22 Ağustos 2011 tarihinde <http://tk.kutuphaneci.org.tr/index.php/tk/article/view/1751/3501> adresinden erişildi.
- KYBELE - Kütüphane yönetim ve belge erişim sistemi**. 15 Mayıs 2011 tarihinde <http://library.inonu.edu.tr/kybele/kybele.htm> adresinden erişildi.
- Lessig, L. (2002a). Why “Free Software” is Better than “Open Source”? Free software, free society: **Selected Essays of Richard M. Stallman** içinde. Ed.: Joshua Gay. Boston: Free Software Foundation.

Lessig, L. (2002b). Relationship between the free software movement and open source movement. Free software, free society: **Selected Essays of Richard M. Stallman** içinde. Ed.: Joshua Gay. Boston: Free Software Foundation.

Linux ve özgürlük: özgür yazılım lisansları. (2011). 26 Ağustos 2011 tarihinde <http://linux.piesso.com/ozgur-yazilim-lisanslari> adresinden erişildi.

Lowry, C.B. (1995). Preparing for the technological puture: a journey of discovery. **Library Hi Tech.** 13(3), 39-53.

Milas. (2005). 15 Mart 2012 tarihinde <http://www.milasweb.com/> adresinden erişildi.

Millennium ILS. (2011). 25 Mart 2011 tarihinde http://www.iii.com/products/millennium_ils.shtml adresinden erişildi.

Molyneux, R.E. (2011). An open source ILS glossary: version 2. **Public Library Quarterly.** 30, 165-176.

Müller, T. (2011). How to choose an free and open source integrated library system. **International Digital Library Perspectives.** 27(1), ss. 57-78. 8 Aralık 2011 tarihinde Emerald veri tabanından erişildi.

NewGenLib (2011). 14 Aralık 2011 tarihinde <http://www.verussolutions.biz> adresinden erişildi.

Open Biblio. (2011). 14 Aralık 2011 tarihinde <http://obiblio.sourceforge.net/> adresinden erişildi.

Orhan, İ. Ü. (2006). **Türkçe Tabanlı Kütüphane Otomasyon Programları Ve Üniversite Kütüphanelerinde Uygulanması.** Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi.

Özgür Yazılım Nedir? (1996). 8 Mayıs 2011 tarihinde <http://www.gnu.org/home.tr.html> adresinden erişildi.

Özkaramanlı, E. (2000). **Türkiye'deki Web Tabanlı Kütüphane Kataloglarının İncelenmesi.** Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.

- Özlü, O ve Sezen, D., (2003). **Küçük/ Orta Ölçekli Teknoloji Firmaları Açısından Açık Kaynak Yazılım.** 18 Eylül 2011 tarihinde <http://inet-tr.org.tr/inetconf9/program/99.html> adresinden erişildi.
- Schneider, K.G. (2009).The thick of the fray: Open source software in libraries in the first decade of this century. **Bulletin of the American Society for Information Science and Technology.** 35 (2), 15-19.
- Singh, V. (2009). **Comparison of Technical Support For Open Source Software Versus Proprietary Software.** 15 Temmuz 2011 tarihinde www.asis.org/.../437_Final_Submission.pdf adresinden erişildi.
- SQL Reports Library.** (2012). 27 Mart 2012 tarihinde http://wiki.koha-community.org/wiki/SQL_Reports_Library adresinden erişildi.
- Stallman, R. (2007). **Why Open Source Misses The Point of Free Software.** 10 Eylül 2011 tarihinde <http://www.gnu.org/philosophy/open-source-misses-the-point.html.en> adresinden erişildi.
- Symphony.** (2011). 15 Aralık 2011 tarihinde <http://www.sirsidynix.com/symphony> adresinden erişildi.
- Şahin, M. (2009). **Yönetim Bilişim Sistemleri.** Eskişehir: A.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Takçı, H., ve Soğukpınar, İ., (2001) “Kütüphane Otomasyon Sistemleri ve Bir Uygulama”, **Türkiye’de İnternet Konferansları. inet-tr 2001.** 1-3 Kasım 2001. Harbiye İstanbul. 14 Mart 2011 tarihinde <http://inet-tr.org.tr/inetconf7/> adresinden erişildi.
- Thomson, J. (1982). **The End of Libraries.** London: Clive Bingley.
- Tunçkanat, H., Ümit Karakaş, Ü., Yaşın, C., Çomuoğlu, D.,Tüzün, F., Akın, H. (1988). Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphane Otomasyonu Projesi -Bilgi-riş-. **Türk Kütüphaneciliği.** 2(3), 109-116.

- Vasupongavya, S., Keawneam, K., Sengloilaun, K., ve Emmawat, P. (2011). Open source library management system software: A review. **Engineering and Technology**. 2011, 77, ss. 973-978.
- Wang, Z. (2009). Integrated library system (ILS) challenges and opportunities: a survey of U.S. academic. libraries with migration projects. **The Journal of Academic Librarianship**, 35(3), ss. 207–220.
- Yalvaç, M. (1994). **Kütüphane Hizmetlerinde Bilgisayara Geçiş ve Sorunları**. İstanbul: Mavibulut.
- Yazıcı, A. ve Akyel, C. (1997). **Temel Bilgisayar Bilimleri ve Güncel Yazılımlar**. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Yılmaz, A. ve Aslan, H. (1992).Veri Tabanına Dayalı Türkçe Kütüphane Otomasyonu Yazılımı: KYBELE. *Türk Kütüphaneciliği*, 6(1). 10-17
- Yılmaz, C. (2009). **Konumsal Web Servislerinin Özgür ve Açık Kaynak Kodlu Yazılımlarla Gerçekleştirilmesi**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Yordam: Kütüphane Bilgi Belge Otomasyon Programı**. (1999). 15 Haziran 2011 tarihinde <http://www.yordam.com/V2/otomasyonsistemi.php> adresinden erişildi.
- Zebra - User's guide and reference*. (2009). 23 Eylül 2011 tarihinde <http://www.indexdata.com/zebra/doc/zebra.pdf> adresinden erişildi.

ÖZET

Kütüphanelerin yönetimi için bütünleşik kütüphane otomasyon sistemleri geliştirilmiştir. Bu sistemler kütüphane işlemlerinin birlikte yürütülmesini sağlayan elektronik yazılımlardan oluşmaktadır. Bir kütüphanede yürütülen hizmetlerin büyük oranda kütüphane otomasyon sistemi üzerinden gerçekleştirilmesi mümkündür.

Türkiye’de yerli kütüphane otomasyon sistemleri üretilmektedir. Bunların çoğu ticari olarak geliştirilerek akademik kütüphanelerde kullanıma sunulmuştur. Bazı üniversiteler ise kendi sistemlerini üretme yoluna gitmişlerdir. Yurtdışından sağlanan sistemler de Türkiye’deki akademik kütüphanelerde kullanılmaktadır. Yurtdışından sağlanan kütüphane otomasyon sistemleri akademik kütüphaneler için yüksek maliyet oluşturmaktadırlar.

Son zamanlarda mevcut özel (ticari) yazılımların yanı sıra, özgür ve açık kaynak kodlu ücretsiz yazılımlar kütüphanelerde kullanılmaya başlanmıştır. Bu tür yazılımlar gelişimlerini çok hızlı bir şekilde sürdürmektedir. Özgür ve açık kaynak kodlu olarak üretilen programlar dünyanın çeşitli ülkelerindeki akademik kütüphanelerde yaygın bir biçimde kullanılmaktadırlar.

Özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemleri ülkemizde henüz yaygınlaşmamıştır. Araştırmada akademik kütüphane çalışanlarının kullandıkları sistemler ve özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemleri hakkındaki yaklaşımları ele alınmıştır. Buna bağlı olarak oluşturulan hipotezle, firma veya üniversitelerin bilgi işlem birimlerinin desteği sağlanması halinde kütüphane çalışanlarının özgür ve açık kaynak kodlu kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanımına olumlu yaklaşımları belirlenmiştir.

SUMMARY

Integrated library automation systems have been developed for the management of libraries. These systems consists electronic softwares that enable the execution of whole transactions of the libraries. A large part of library services can managed on an automation system in the library.

Local library automation systems are produced in Turkey. Most of them are developed and academic libraries are available commercially. Some universities have gone the way of producing their own systems. Some foreign automation systems are also used at academic libraries in Turkey. These programs supplied from abroad constitute a high cost.

Recently, libraries have been used existing proprietary (commercial) software as well as free and open source software. This type of software development has been a very rapid manner. Free and open source library automation systems are produced in various countries of the world's widely used in academic libraries.

Free and open source library automation systems is not widespread in our country. In research, academic research library systems used by employees and their library automation system approaches about free and open source library systems are discussed. Accordingly, the generated hypotheses, libraries employees were approached positively if companies or universities' information technology units support free and open source systems.